

ЧЕРВЕНЬ 2026

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Комплексне дослідження антикорупційної зрілості та
сприйняття корупції у закладах вищої освіти (ЗВО)
Офіс доброчесності НАЗК | ГО «Антикорупційний штаб» |
ПРООН в Україні
За підтримки уряду Данії

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

CO2O+

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	2
1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ	3
1.1. Цілі та завдання опитування	3
1.2. Вибірка та методологія	3
2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ	8
2.1. Специфіка відповідей представників адміністрації ЗВО	15
3. ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ТА ЗДАТНІСТЬ ІДЕНТИФІКУВАТИ ЇЇ ПРОЯВИ	18
3.1. Самооцінка рівня розуміння значення терміну «корупція»	18
3.2. Здатність до коректної класифікації корупційних та недоброчесних дій	28
4. РІВЕНЬ ПОШИРЕНOSTІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАКТИК ТА ОСОБИСТИЙ ДОСВІД УЧАСНИКІВ.	32
5. ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ЗВО.	46
7. ГОТОВНІСТЬ ПОВІДОМЛЯТИ ПРО КОРУПЦІЮ	59
8. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	62
8.1. Ключові висновки	62
8.2. Рекомендації	64
9. АНАЛІЗ ФОКУС-ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ	66
9.1. ФГД з уповноваженими особами	66
9.2. ФГД з викладачами ЗВО	72
9.3. ФГД зі студентами	77

РЕЗЮМЕ

Цей звіт підготовлено в рамках реалізації проекту з підвищення рівня доброчесності та антикорупційної культури в закладах вищої освіти (ЗВО), що реалізується Офісом доброчесності НАЗК у партнерстві з ГО «Антикорупційний штаб» за підтримки ПРООН в Україні та фінансування уряду Данії.

Вхідне (стартове) опитування (або перша хвиля) було проведено впродовж січня-лютого 2026 року у семи університетах-учасниках: п'ять закладів становили пілотну групу в межах проекту, ще два — контрольну. У першій хвилі опитування було зібрано 1 604 анкети від студентів і 815 анкет від викладачів. Після первинної обробки та контролю якості даних до подальшого аналізу було включено 1 570 валідних анкет студентів і 781 валідну анкету викладачів. До даного звіту включені виключно валідні анкети пілотних груп викладачів та здобувачів, а саме: 511 анкет від викладачів та 1321 анкет від здобувачів вищої освіти.

Вихідне опитування (або друга хвиля) було проведено впродовж травня-червня 2026 року, участь взяли тільки ЗВО – учасники пілотної групи в межах проекту. У вихідному опитуванні було отримано 580 анкет від викладачів та 818 анкет від студентів. Після первинної обробки та контролю якості даних до подальшого аналізу було включено 557 анкет викладачів та 792 анкети студентів.

Валідація анкет здійснювалася за такими критеріями: (1) заповненість анкети понад 70% та (2) відповідність респондента цільовій аудиторії дослідження, зокрема, належність до ЗВО.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Цілі та завдання опитування

Мета дослідження — визначити антикорупційну спроможність закладів вищої освіти з пілотної групи, наявність особистого досвіду взаємодії з корупційними проявами серед учасників освітнього процесу та оцінити рівень довіри до наявних антикорупційних інструментів.

Завдання опитування:

1. Визначити рівень поширеності корупційних практик у закладах вищої освіти та наявність особистого досвіду взаємодії учасників освітнього процесу з такими практиками.
2. Оцінити рівень обізнаності респондентів щодо змісту поняття «корупція» та їхню здатність ідентифікувати різні прояви корупційної поведінки в освітньому середовищі.
3. З'ясувати рівень поінформованості учасників опитування про наявні у ЗВО механізми запобігання, виявлення та протидії корупції.
4. Визначити рівень толерантності респондентів до окремих проявів корупції, зокрема неформальних домовленостей, подарунків, фаворитизму, зловживання службовим становищем або академічними повноваженнями.
5. Оцінити готовність учасників освітнього процесу повідомляти про випадки корупції, а також виявити чинники, що можуть сприяти або перешкоджати такому повідомленню.
6. Виявити рівень довіри респондентів до інституційних механізмів реагування на випадки корупції у ЗВО.
7. Визначити основні ризикові зони освітнього середовища, у яких, на думку респондентів, корупційні практики можуть виникати найчастіше.

1.2. Вибірка та методологія

Опитування проводилося методом онлайн-анкетування із використанням сервісу Google Forms. Інструментарій було розроблено у двох версіях — окремо для викладачів і для студентів — з урахуванням специфіки їхнього досвіду взаємодії з антикорупційними механізмами та практиками доброчесності в університетському середовищі. Участь у дослідженні була добровільною та анонімною і здійснювалася на засадах інформованої згоди.

Посилання на анкети поширювалися через наявні комунікаційні канали зі студентами та викладачами (офіційні розсилки, внутрішні групи/месенджери, інформаційні повідомлення), які адміністрували команди, що реалізують проєкт у відповідних університетах. Рекрутинг респондентів мав характер самовідбору: участь брали ті, хто виявив готовність заповнити анкету

після отримання запрошення. У зв'язку з цим вибірка належить до неімовірнісних і за процедурою формування відповідає стихійній/добровільній вибірці, що обмежує можливості статистичного узагальнення результатів на всю генеральну сукупність студентів і викладачів кожного ЗВО. Водночас такий підхід є прийнятним для завдань проєктного моніторингу та порівняння динаміки між хвилями («до»/«після») за умови збереження однакових процедур залучення респондентів і контролю якості даних.

Вхідне опитування (1 хвиля)	Викладачі	Студенти
Івано-Франківський національний медичний університет	266 ¹	236
Державний університет "Житомирська політехніка"	176	377
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	151	141
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України	78	388
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	77	238
Полтавський державний аграрний університет	29	177
Національний університет "Запорізька політехніка"	4	13
УСЬОГО	781	1 570
До аналізу у цьому звіті включено:	511	1321

Вихідне опитування (2 хвиля)	Викладачі	Студенти
Державний університет "Житомирська політехніка"	114	229
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	67	60
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України	170	86
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	178	252
Полтавський державний аграрний університет	28	165
УСЬОГО	557	792

¹ Для коректного порівняння між хвилями всі показники 1-ї хвилі перераховано лише по п'яти пілотних ЗВО, що брали участь в обох хвилях. Два контрольні заклади, залучені у 1-й хвилі, виключено з міжхвильового порівняння, оскільки вони не брали участі у 2-й хвилі. Через це наведені тут показники 1-ї хвилі можуть відрізнятися від опублікованих у проміжному звіті за 1-ю хвилю, який охоплював усі сім закладів.

Анкети для викладачів та студентів охоплювали такі тематичні блоки як: рівень поширеності корупційних практик та особистий досвід учасників; обізнаність щодо поняття корупції та здатність ідентифікувати її прояви; обізнаність щодо механізмів запобігання та протидії корупції у ЗВО; рівень толерантності до проявів корупції; готовність повідомляти про випадки корупції.

Анкети включали закриті, напівзакриті та відкриті запитання з метою поєднання стандартизованого вимірювання ключових індикаторів (для подальшого кількісного аналізу та порівняння між групами/хвилями) із можливістю уточнення відповідей респондентів і фіксації контекстних пояснень, прикладів та пропозицій щодо вдосконалення антикорупційних механізмів і практик доброчесності у ЗВО.

Обмеження, пов'язані з типом вибірки. Обидві хвилі опитування ґрунтувалися на стихійній (самовідбірковій) вибірці: запрошення до участі поширювалося серед усіх студентів і викладачів закладів-учасників, проте участь була добровільною й визначалася бажанням самого респондента, а не випадковим відбором. Це зумовлює низку методологічних обмежень, які слід враховувати при інтерпретації результатів.

По-перше, добровільна участь створює зміщення самовідбору (self-selection bias): респонденти, які відгукнулися на запрошення, можуть системно відрізнятися від тих, хто участі не взяв. Зокрема, ймовірно, що активніше долучалися особи, більш зацікавлені темою доброчесності, більш обізнані або менш толерантні до корупції, тоді як частина середовища з протилежними установками чи відповідним досвідом може бути недопредставленою.

По-друге, за стихійної вибірки ймовірність потрапляння кожного респондента до вибірки не є відомою, тому результати не можна коректно поширювати на всю генеральну сукупність студентів і викладачів, а показники описують передусім тих, хто взяв участь, а не всю сукупність. Відповідно, наведені відсоткові розподіли слід розглядати як такі, що характеризують сукупність респондентів, а не як статистично репрезентативні оцінки для всіх ЗВО.

По-третє, склад учасників першої та другої хвилі формувався незалежно, тому це різні сукупності респондентів, а не панель тих самих осіб. Через це зміни показників між хвилями можуть частково відображати відмінності у складі тих, хто відгукнувся, а не лише реальну динаміку. З огляду на це міжхвильові зміни доцільно інтерпретувати як тенденції, а не як точний вимір ефекту проєкту.

Крім того, за добровільної участі рівень відгуку міг різнитися між закладами, факультетами та курсами, що варто враховувати при міжуніверситетських порівняннях. Наявність теми корупції як предмета дослідження також підвищує ймовірність впливу чинника соціальної бажаності відповідей, який може посилюватися самим механізмом добровільної участі.

Методологія якісного компоненту дослідження (фокус-групові дискусії)

Якісний компонент дослідження реалізовано у форматі фокус-групових дискусій (ФГД), спрямованих на поглиблене вивчення сприйняття корупції, рівня обізнаності про антикорупційні механізми та ставлення до реформ у сфері доброчесності серед різних учасників освітнього процесу.

Загалом було проведено чотири фокус-групові дискусії, які охопили три цільові групи:

студенти-бакалаври — 1 ФГД, 5 учасників;

студенти-магістри — 1 ФГД, 6 учасників;

науково-педагогічні працівники (викладачі) — 1 ФГД, 5 учасники;

антикорупційні уповноважені закладів вищої освіти — 1 ФГД, 4 учасники.

Загальна кількість учасників якісного компоненту дослідження склала **20 осіб**.

Кожна фокус-група формувалася із представників різних пілотних закладів вищої освіти, що забезпечило різноманітність інституційних контекстів у межах кожної дискусії. Розподіл на окремі групи для студентів-бакалаврів і магістрів зумовлений відмінностями в освітньому досвіді та характері взаємодії з університетськими системами управління. Окремі дискусії з викладачами та антикорупційними уповноваженими надали можливість зафіксувати оцінки функціонування антикорупційних механізмів з позицій різних інституційних ролей.

Усі ФГД проводилися у дистанційному форматі з використанням відеоконференцзв'язку за допомогою сервісу ZOOM Workspace. Такий формат дозволив залучити учасників з різних міст без додаткових організаційних обмежень і сприяв створенню комфортних умов для відвертої дискусії. Усі фокус-групові дискусії проводилися відповідно до стандартних етичних вимог якісних соціальних досліджень. На початку кожної сесії учасників ознайомлювали з метою та умовами проведення дослідження, підкреслювали добровільний характер участі та право припинити її у будь-який момент без пояснення причин. Перед початком дискусії від кожного учасника отримувалося інформовану згоду на участь і аудіо- та відеофіксацію матеріалів. Записи зберігаються виключно у дослідницької команди, не передаються третім особам і використовуються лише з аналітичною метою. Конфіденційність учасників забезпечувалась на всіх етапах — від збору даних до їх аналізу та подання результатів.

Дискусії проводились за попередньо розробленими тематичними гайдами, структурованими відповідно до ключових досліджуваних індикаторів: поширеності корупційних практик і особистого досвіду учасників, обізнаності щодо механізмів запобігання та протидії корупції, рівня довіри до антикорупційних інструментів, а також готовності брати участь у реформах і повідомляти про корупційні прояви.

Аналіз матеріалів ФГД здійснювався методом тематичного контент-аналізу стенограм із виділенням ключових тем, повторюваних патернів і відмінностей між позиціями учасників різних груп.

Результати якісного етапу дослідження у Звіті для зручності наведено *синім курсивом*. Детальний аналіз матеріалів ФГД наведено в розділі 9.

2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ

Одним із важливих завдань вихідного соціологічного опитування було комплексне оцінювання ставлення та залученості студентів і викладачів до питань антикорупції та академічної доброчесності в університетському середовищі, одночасно важливим було визначити ефективність реалізації проєкту «Антикорупція та доброчесність: трансформація середовища ЗВО» та оцінити його результати очима безпосередніх учасників освітнього процесу.

Проєкт оцінюється учасниками як ефективний у просвітницькому вимірі та у підвищенні видимості антикорупційної інфраструктури університетів. Ключові виклики, що залишаються, — сталість результатів після завершення фінансування, потреба в більш інтерактивних форматах роботи зі студентами та системна інтеграція набутих практик у повсякденне життя університетської спільноти.

Отримані дані дозволяють не лише зафіксувати рівень поінформованості про проєкт, а й зрозуміти, як студенти та викладачі оцінюють його вплив, практичну користь та видимість у межах університету, що дозволить у майбутньому врахувати всі надані рекомендації та удосконалити його

імплементацію у потенційних його ітераціях у інших ЗВО.

За результатами опитування, більшість респондентів знає про реалізацію проєкту «Антикорупція та доброчесність: трансформація середовища ЗВО» за підтримки ПРООН в Україні у своєму університеті. Так, серед викладачів рівень обізнаності є вищим: 89,0% відповіли, що їм відомо про проєкт, тоді як 11,0% зазначили, що не знають про його реалізацію. Серед студентів також переважає позитивна відповідь: 78,2% респондентів повідомили, що знають про проєкт. Водночас 21,8% студентів відповіли, що їм про нього нічого не відомо. Отже, проєкт є достатньо впізнаваним серед обох цільових груп, однак викладачі демонструють вищий рівень обізнаності, ніж студенти.

Чи відомо Вам про реалізацію проєкту «Антикорупція та доброчесність: трансформація середовища ЗВО» за підтримки ПРООН в Україні у вашому університеті?

Учасники всіх чотирьох фокус-груп оцінили проєкт позитивно, однак характер цієї оцінки відрізняється залежно від ролі респондентів. Викладачі та антикорупційні уповноважені говорять про практичний вплив на інституційні процеси і власну видимість, тоді як студенти акцентують на просвітницькому ефекті та форматі активностей.

Просвітницький ефект і підвищення обізнаності

Найбільш одностайно відзначений результат проєкту – зростання обізнаності студентів щодо антикорупційних механізмів та каналів повідомлень.

Магістри зафіксували, що проєкт систематизував вже наявні знання:

«Якби і до того були канали, ти знав, куди звернутися в разі того. Але після цього, як сказати, знання якось встали на полиці. Тобто ти знаєш, що, за чим, як, до чого робити» – магістри.

Важливим є те, що саме завдяки проєкту частина учасників вперше дізналася про портал викривачів:

«Я скажу про себе, що це дякуючи проєкту я про це почула. Ну, знову ж таки, якби не стикалась, мене сильно не цікавило» – магістри.

Студенти-бакалаври також підкреслили, що проєктні заходи дали реальні знання, попри те, що формальна інформація була присутня раніше:

«Я дізналася дуже багато нової інформації. І нам, звісно, розповідали в університеті про нашого повноваженого з питання антикорупції. Але я не надавала цьому такої уваги, поки я не була залучена в ці заходи, які це повторювали. І я, таким чином, краще почала усвідомлювати цю інформацію, якось в ній орієнтуватися» – бакалаври.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ КОРИСНОЮ, НА ВАШУ ДУМКУ, БУЛА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «АНТИКОРУПЦІЯ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СЕРЕДОВИЩА ЗВО»?	Результати опитування здобувачів вищої освіти	Результати опитування здобувачів вищої освіти
	[Для Вас особисто]	[Для Вашого закладу Вищої освіти]
Дуже корисною	57,37%	70,23%
Радше корисною	37,76%	27,26%
Радше не корисною	3,57%	1,51%
Повністю не корисною	1,30%	1,00%
	100,00%	100,00%

Результати вихідного опитування засвідчують високий рівень позитивного сприйняття реалізації проекту «Антикорупція та доброчесність: трансформація середовища ЗВО» серед студентської аудиторії. Переважна більшість опитаних студентів оцінили реалізацію проекту як корисну як для себе особисто, так і для закладу вищої освіти загалом.

Зокрема, **57,37% студентів** вважають реалізацію проекту **дуже корисною для себе особисто**, ще **37,76% — радше корисною**. Таким чином, сукупна частка позитивних оцінок особистої користі становить **95,13%**, що свідчить про високий рівень індивідуального прийняття проектної діяльності та її релевантності для студентів.

Оцінки користі проекту для закладу вищої освіти є ще вищими. **70,23% респондентів** визначили реалізацію проекту як **дуже корисну для свого ЗВО**, а **27,26% — як радше корисну**. Загальна частка позитивних оцінок на інституційному рівні становить **97,49%**. Це може свідчити про те, що студенти сприймають проект не лише як інструмент особистого розвитку чи підвищення власної обізнаності, а передусім як важливий чинник трансформації університетського середовища.

Водночас частка негативних оцінок є незначною. Лише **3,57% студентів** вважають проект радше не корисним для себе особисто, а **1,30% — повністю не корисним**. Щодо користі для закладу вищої освіти відповідні показники ще нижчі: **1,51%** оцінили проект як радше не корисний, а **1,00% — як повністю не корисний**.

Порівняння двох рівнів оцінювання показує, що студенти дещо вище оцінюють користь проекту для університету загалом, ніж для себе особисто. Отже, отримані дані загалом демонструють позитивне сприйняття проекту студентами та підтверджують його високу оцінку з боку цільової аудиторії. Найбільш вираженим є сприйняття проекту як корисного для розвитку доброчесного, прозорого та антикорупційного середовища в університеті.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ КОРИСНОЮ, НА ВАШУ ДУМКУ, БУЛА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «АНТИКОРУПЦІЯ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СЕРЕДОВИЩА ЗВО»?	Результати опитування викладачів	Результати опитування викладачів
	[Для Вас особисто]	[Для Вашого закладу Вищої освіти]
Дуже корисною	52,8	68,0
Радше корисною	42,9	29,7
Радше не корисною	2,9	1,5
Повністю не корисною	1,4	0,8
	100%	100%

Ключовим результатом опитування викладачів є те, що реалізація проекту отримала майже однотайно позитивну оцінку: **95,7% викладачів** вважають його корисним для себе особисто, а **97,7% — корисним для свого закладу вищої освіти**. При цьому найвища частка відповідей «дуже

корисно» стосується саме інституційного рівня — **68,0%**, що свідчить про сприйняття проекту викладачами насамперед як важливого чинника позитивних змін в університетському середовищі.

ПРО ЯКІ ЕЛЕМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ ВАМ ВІДОМО	Результати опитування здобувачів вищої освіти	Результати опитування викладачів
«Тиждень доброчесності»	67,1	68,4
Регулярні навчальні зустрічі для команд доброчесності	52,7	59,1
Зустрічі з представниками НАЗК та Антикорупційного штабу	46,2	52,6
Антикорупційні дебати	67,9	51,8
Клуб доброчесників: «Доброчесність як суперсила»	45,1	34,4
Інші	1,5	2,2

Відповіді викладачів на відкрите запитання щодо побажань і зауважень до удосконалення проекту засвідчують загалом позитивне ставлення до його реалізації та водночас окреслюють кілька напрямів для подальшого розвитку.

Найбільш виразним мотивом у відповідях є запит на **продовження та інституціоналізацію подібних ініціатив**. Частина респондентів прямо зазначає доцільність проведення таких проєктів щороку, продовження зустрічей із представниками НАЗК, підтримання наявного рівня роботи та продовження «корисної справи». Такі відповіді відображають сприйняття проєкту як актуального і потрібного для університетського середовища.

Другий важливий блок відповідей стосується **посилення інформаційної та комунікаційної складових проєкту**. Викладачі звертають увагу на потребу ширше поширювати інформацію про заплановані заходи, активніше інформувати науково-педагогічних працівників університету, а також використовувати соціальні мережі, ЗМІ, тематичні інформаційні кампанії, круглі столи та відкриті дискусії. Таким чином, навіть за позитивної оцінки змісту проєкту його видимість і комунікаційне охоплення можуть бути посилені.

Окрему групу становлять пропозиції щодо **практичної орієнтованості заходів**. Респонденти відзначають потребу не лише в інформаційних заходах, а й у розгляді конкретних кейсів, прикладів і практичних порад щодо реагування на прояви недоброчесності. Зокрема, згадується потреба обговорення принципів доброчесності у наукових дослідженнях і підготовці наукових публікацій. Це свідчить про запит викладачів на прикладні інструменти, які можна використовувати у професійній та академічній діяльності.

Також у відповідях представлено пропозиції щодо **удосконалення методології та змістового фокусу проєкту**. Зокрема, респонденти вказують на доцільність врахування специфіки різних типів закладів вищої освіти — державних, приватних, галузевих, а також на важливість

забезпечення максимальної анонімності опитувань для підвищення достовірності відповідей. Це є важливим зауваженням для подальших етапів моніторингу та оцінювання проєкту.

Водночас у масиві відповідей наявні й окремі критичні або скептичні позиції. Деякі респонденти розглядають корупцію як ширшу соціальну проблему, яка не може бути розв'язана лише через окремі освітні заходи, або наголошують на значенні особистої моральної позиції та «порядності апріорі». Такі відповіді демонструють, що частина викладачів схильна інтерпретувати проблему доброчесності **переважно через призму індивідуальної етики або ширшого суспільного контексту**.

Загалом відкриті відповіді викладачів підтверджують позитивне сприйняття проєкту та його актуальність для академічної спільноти. Найбільш значущими рекомендаціями для подальшого удосконалення є: забезпечення регулярності подібних ініціатив, розширення інформаційного охоплення, посилення практичної складової заходів, зокрема через розбір кейсів, а також адаптація змісту проєкту до специфіки різних типів закладів вищої освіти.

Відповіді здобувачів вищої освіти на відкрите запитання щодо побажань і зауважень до удосконалення проєкту засвідчують переважно позитивне сприйняття його реалізації. Частина респондентів прямо зазначає, що проєкт реалізований якісно, рухається у правильному напрямку, є корисним і не потребує суттєвих змін. Окремо підкреслюється позитивний досвід участі у дебатах, який був сприйнятий як важлива можливість для особистого залучення та розвитку.

Найбільш помітним тематичним блоком у відповідях є запит на **збільшення кількості заходів**. Здобувачі неодноразово зазначають потребу проводити більше подібних проєктів, частіше організовувати зустрічі, а також робити заходи більш регулярними впродовж навчального року. Окремо наголошується, що заходи доцільно проводити не наприкінці навчального року, а в його середині, коли студенти мають більше можливостей для активної участі.

Другий важливий напрям стосується **посилення інтерактивності та практичної орієнтованості проєкту**. У відповідях простежується очікування більш динамічних форматів: інтерактивних заходів, цифрових квестів, обговорень, дебатів, практичних кейсів і прикладів із реального студентського та університетського життя. Здобувачі краще сприймають тематику антикорупції та доброчесності тоді, коли вона подається не лише у формі теоретичного інформування, а через участь, дискусію та розв'язання конкретних ситуацій.

Окремий блок відповідей пов'язаний із **ширшим залученням студентів**. Респонденти пропонують активніше заохочувати здобувачів до участі, залучати більше людей до заходів, а також створювати простір для обговорення проблем і можливих рішень. Це вказує на потребу розглядати студентів не лише як аудиторію просвітницьких заходів, а і як активних учасників формування доброчесного університетського середовища.

Важливою є також потреба в **кращому інформуванні студентів про проєкт**. Частина респондентів зазначає, що варто більше поширювати інформацію про заходи та проводити більше зустрічей зі студентами. Це узгоджується із загальною потребою підвищення видимості проєкту в університетському середовищі та розширення каналів комунікації зі студентською аудиторією.

У відповідях також простежується ідея **масштабування антикорупційної освіти**. Зокрема, один із респондентів наголошує на доцільності створення подібних проєктів не лише для закладів вищої освіти, а й для старших класів шкіл. Це свідчить про усвідомлення того, що формування культури доброчесності має починатися ще до вступу до університету.

Окремі пропозиції стосуються **удосконалення методології дослідження та безпеки участі**. Здобувачі звертають увагу на потребу в чіткішому описі методології, уточненні формулювань запитань для уникнення двозначності, використанні шкал оцінювання та забезпеченні повної анонімності опитування, що також було вже вкладено в пілотний проєкт. Також важливим є запит на безпечні механізми повідомлення про порушення, що може бути враховано у подальшому розвитку інституційних політик доброчесності.

Окремої уваги заслуговує пропозиція щодо **оновлення змісту проєкту відповідно до сучасних викликів**, зокрема шляхом включення теми етичного використання штучного інтелекту в навчальний процес. Також здобувачі пропонують адаптувати антикорупційні кейси до специфіки окремих факультетів і освітніх програм, що може підвищити практичну релевантність проєкту для різних груп студентів.

Загалом відкриті відповіді здобувачів підтверджують позитивне сприйняття проєкту та його актуальність для студентської спільноти. Основними напрямками для подальшого удосконалення є: збільшення кількості та регулярності заходів, посилення інтерактивних форматів, ширше залучення студентів, активніше інформування про проєкт, адаптація змісту до потреб різних факультетів, включення теми етичного використання штучного інтелекту, а також забезпечення анонімності й безпеки участі в опитуваннях та механізмах повідомлення про порушення.

Ще декілька висновків із аналізу контенту, отриманого під час фокус-групового дослідження. Вплив на доступність антикорупційного уповноваженого

Антикорупційні уповноважені зазначили, що проєкт змінив характер їхньої взаємодії зі студентами – перетворив абстрактну посаду на конкретну, доступну людину:

«До цього проєкту обізнаність наших студентів, мабуть, була менша. Але вже, звичайно, завдяки різним заходам, які проводили організатори проєкту, завдяки семінарам і тижню доброчесності, і різним зустрічам, і тому, що я вже там з ними зустрічалася частіше, наголошувала, що я ось така є. Бо багато хто не знав, хтось

чув, хтось десь там щось бачив, але тут уже я стала більш реальнішою, більш доступнішою» — **антикорупційні уповноважені.**

Уповноважена також зазначила, що студенти почали охочіше долучатися до зустрічей:

«Навіть це також була зустріч зі студентами минулого тижня, то зразу студенти відкликнулися, що захотіли взяти участь. Тобто тут взагалі проблем не було, і це мене дуже тішило, що вони готові про щось говорити», — **антикорупційні уповноважені.**

3. Якість та формат заходів

Викладачі відзначили як доцільність охоплення різних цільових груп, так і конкретні активності:

«Мені також сподобалося те, що в рамках цього проекту була робота із науково-педагогічними працівниками, окремо і зі студентами. Ми проводили дебати, то всі студенти практично одноголосно сказали, що вони готові надалі в них брати участь» — **викладачі.**

Особливо відзначена якість вебінарів для викладачів:

«Дуже викладачі гарно відгукувалися про вебінари, які проводили сам антикорупційний штаб. От багато підключалося, і багато питань було. І сказали, що це для них важливо, щоб почути не тільки своїх в університеті, а чути і зовні, що відбувається» — **викладачі.**

Магістри позитивно оцінили дебати, виділивши їх справжній, а не формальний характер:

«Було жеребкування, хто в яку команду, хто за, хто проти. Всі готували перед тим і аргументи для за, і аргументи для проти. [...] Це було якось, Боже, реально цікаво, було багато присутніх» — **магістри.**

4. Сталість результатів після завершення проєкту

Це питання викликало найбільш неоднозначні відповіді. Магістри висловили стурбованість:

«Ні, ну я думаю, що на першу ступінь однозначно. Це б не було того, що дуже багато людей зайняли. Але наступному поколінню, наприклад, років через 5–10, то могло б щось змінитися» — **магістри.**

Водночас один з викладачів підтвердив, що конкретні активності будуть інтегровані у постійну практику:

«Ми проводили дебати, то всі студенти практично одногolosно сказали, що вони готові надалі в них брати участь. І ми в плані виховної роботи також це включимо на наступний рік для того, щоб більше студентів могло в цьому взяти участь» – **викладачі**.

5. Рекомендації учасників щодо вдосконалення

Студенти обох груп сходяться: потрібні більш динамічні, інтерактивні формати.

«Мені здається, що можна було б динамічніше. Особливо як для студентів. Зараз це буде мати кращий результат» – **магістри**.

«Наприклад, якийсь воркшоп, як ми, наприклад, з вами на реальних кейсах розбирати. Це досить цікаво» – **магістри**.

Пропозиція щодо короткого відеоконтенту:

«Як варіант може бути створення якихось коротких відео. В плані, студент не завжди має можливість і час приділити годину-дві години для лекції. Але якісь короткі відеоролики, то я думаю, що студенти би, в принципі, дивилися» – **магістри**.

Бакалаври акцентували на потребі в залученні зовнішніх, медійних спікерів:

«Студенти реагують на медійних осіб, на спікерів, і тому, навіть якщо це онлайн, чи тим більше офлайн, вони загалом долучаються набагато більше, ніж, наприклад, це буде розповідати викладач» – **бакалаври**.

Отримані результати демонструють позитивний вплив проєкту на формування культури академічної доброчесності, підвищення обізнаності учасників освітнього процесу та посилення запиту на подальший розвиток антикорупційних практик в університетському середовищі.

2.1. Специфіка відповідей представників адміністрації ЗВО

Методологічна примітка: Окремої анкети для адміністрації в дослідженні не було: представники адміністрації відповідали в межах опитування науково-педагогічних працівників і були ідентифіковані за відповіддю на запитання «За основним місцем роботи Ви є:». До підгрупи «адміністрація» тут віднесено респондентів, які вказали посади представника адміністрації факультету/інституту, представника адміністрації університету, працівника деканату та керівників структурних підрозділів.

Обсяг підгрупи невеликий: **45 осіб у першій хвилі та 61 особа у другій** (це відповідно 6,0% і 11,9% викладацької вибірки відповідної хвилі). Через малий обсяг наведені показники слід

інтерпретувати як **якісні тенденції, а не як статистично надійні оцінки**; відсотки чутливі до кількох окремих відповідей. Порівняння наводиться з підгрупою «викладачі кафедр» тієї самої вибірки.

Ключова тенденція: «управлінський оптимізм»

Наскрізний і стабільний у двох хвилях патерн — представники адміністрації оцінюють антикорупційний стан закладу помітно позитивніше, ніж рядові викладачі, і майже не дають негативних або невизначених відповідей. Цей розрив закономірний: адміністрація оцінює систему, за функціонування якої вона безпосередньо відповідає, тож її оцінка є водночас найбільш поінформованою і найменш критичною.

Порівняння ключових показників (друга хвиля, якщо не зазначено інше)

	Адміністрація	Викладачі
«Університет вільний від корупції» (згодні)	100%	93,1%
«Керівництво зацікавлене у запобіганні корупції» (згодні)	100%	96,1%
«Керівництво готове притягати до відповідальності» (згодні)	98,3%	94,1%
«Скарги розглянуть неупереджено та об'єктивно» (згодні)	98,3%	92,4%
«Обізнаний із процедурою інформування про корупцію» (згодні)	98,3%	89,8%
Досвід та готовність		
Стикалися з корупцією в університеті за останній рік («так»)	0%	4,7%
Декларована готовність повідомити про корупцію	91,8%	84,1%
Толерантність до символічних проявів вдячності		
Дарування квітів викладачу від групи (прийнятно)	54,1%	39,3%
Символічний подарунок — цукерки, сувенір (прийнятно)	6,7%	8,4%

Примітка: показники з групи «сприйняття» — сумарна частка відповідей «повністю погоджуюсь» і «найімовірніше погоджуюсь».

Оптимізм адміністрації не лише стабільний, а й дещо посилюється у другій хвилі. Частка тих, хто погоджується, що університет вільний від корупції, зросла з 93,2% до 100,0%; у другій хвилі серед адміністрації не було жодної негативної відповіді чи відповіді «важко відповісти». Частка тих, хто стикався з корупцією, знизилася з 2,2% до 0,0%, а декларована готовність повідомити зросла з 86,7% до 91,8%. Для порівняння, у викладачів ці зміни виражені слабше.

Вільнотекстові відповіді підсилюють кількісну картину. На запитання про те, які зміни респондент ініціював би, маючи повноваження антикорупційного уповноваженого, частина представників адміністрації фактично висловлює задоволеність наявним станом, а не пропонує зміни:

«У нас усі наявні механізми працюють і є ефективними»

«Все влаштовує»

«Ніяких змін не вносила б»

«Зменшення ручного режиму управління»

Водночас у закритому переліку механізмів запобігання у господарсько-адміністративній сфері адміністрація найчастіше обирала саме процедурні запобіжники — прозорі й формалізовані процедури рішень (конкурси, призначення, надбавки, навантаження), інформування колективу про критерії управлінських рішень та впровадження електронних систем, що зменшують «ручний режим». Тобто там, де йдеться про власну сферу відповідальності, адміністрація мислить радше в логіці процедур, ніж декларацій.

Розрив в оцінках між адміністрацією та викладачами узгоджується з гіпотезою про сприйняття антикорупційної інфраструктури як формальної та адміністративно залежної: сторона, що управляє системою, оцінює її найпозитивніше. Це радше два боки одного явища, ніж суперечність — представники адміністрації є водночас найбільш поінформованими про наявні механізми та найменш схильними до їх критичної оцінки.

Толерантність адміністрації до символічних знаків уваги (зокрема дарування квітів) є вищою, ніж у викладачів. Отже, вищий оптимізм щодо системи не супроводжується суворішими особистими нормами у «сірій зоні» дрібних проявів вдячності.

Наведені показники мають враховуватися з двома обмеженнями. По-перше, через малий обсяг підгрупи (45 осіб у першій хвилі та 61 — у другій) відсоткові значення чутливі до кількох окремих відповідей, тому їх коректно розглядати як тенденції, а не як точні оцінки поширеності. По-друге, оскільки представники адміністрації входять до складу викладацької вибірки, їхня присутність дещо зміщує агреговані «викладацькі» показники в бік позитивних оцінок; при цьому частка адміністрації у другій хвилі (11,9%) майже вдвічі перевищує відповідну частку у першій хвилі (6,0%), тож частину позитивної динаміки «викладацьких» показників між хвилями може зумовлювати змінене співвідношення підгруп, а не власне зміна настроїв науково-педагогічних працівників.

3. ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ТА ЗДАТНІСТЬ ІДЕНТИФІКУВАТИ ЇЇ ПРОЯВИ

3.1. Самооцінка рівня розуміння значення терміну «корупція»

Респондентам було запропоновано оцінити рівень розуміння значення терміна «корупція» до та після реалізації проєкту.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ РОЗУМІЄТЕ ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «КОРУПЦІЯ»? ВІДПОВІДІ СТУДЕНТІВ	1 хвиля			2 хвиля			Всього:
	Добре розумію зміст його значення	Маю тільки загальне уявлення про його зміст	Погано розумію зміст його значення	Добре розумію зміст його значення	Маю тільки загальне уявлення про його зміст	Погано розумію зміст його значення	
Пілотні ЗВО:							
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	88,7%	11,3%	0,0%	91,7%	6,7%	1,7%	100,0%
Державний університет "Житомирська політехніка"	87,8%	10,9%	1,3%	87,8%	11,8%	0,4%	100,0%
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України	86,6%	13,1%	0,3%	90,7%	9,3%	0,0%	100,0%
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	81,1%	17,6%	1,3%	84,9%	15,1%	0,0%	100,0%
Полтавський державний аграрний університет	72,3%	26,0%	1,7%	84,8%	15,2%	0,0%	100,0%

Порівняння результатів першої та другої хвиль опитування студентів засвідчує позитивну динаміку самооцінки розуміння значення терміна «корупція» після реалізації проєкту. У більшості пілотних ЗВО частка студентів, які зазначили, що добре розуміють зміст цього поняття, зросла, а частка тих, хто має лише загальне уявлення або погано розуміє його значення, переважно зменшилася.

Зведені по всьому масиву дані свідчать про позитивну динаміку самооцінки розуміння значення терміна «корупція» серед студентів: частка тих, хто добре розуміє зміст поняття, зросла з 84,3% у першій хвилі до 86,9% у другій хвилі. Водночас частка тих, хто мав лише загальне уявлення, зменшилася з 14,8% до 12,9%, а частка студентів із низьким рівнем розуміння — з 0,9% до 0,3%.

Найбільш помітне зростання зафіксовано у **Полтавському державному аграрному університеті**, де частка студентів із добрим розумінням поняття зросла з **72,3%** до **84,8%**. Позитивна динаміка також спостерігається у Тернопільському національному медичному

університеті імені І. Я. Горбачевського, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна та Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка. У Державному університеті «Житомирська політехніка» показник доброго розуміння залишився стабільно високим — **87,8%** в обох хвилях.

Отже, результати другої хвилі опитування можуть відображати посилення обізнаності студентів щодо змісту поняття «корупція» після реалізації проекту. Водночас ці дані варто інтерпретувати саме як самооцінку студентами власного рівня розуміння, що відображає позитивний освітній та інформаційний ефект проектних заходів.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ РОЗУМІЄТЕ ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «КОРУПЦІЯ»?				
	Викладачі (%) 1 хвиля	Викладачі (%) 2 хвиля	Студенти (%) 1 хвиля	Студенти (%) 2 хвиля
Добре розумію зміст його значення	86,8%	87,1%	84,3%	86,9%
Маю тільки загальне уявлення	13,0%	12,7%	14,8%	12,9%
Погано розумію зміст	0,1%	0,2%	0,9%	0,3%

Результати першої та другої хвиль опитування свідчать про загалом високий рівень самооцінки розуміння значення терміна «корупція» як серед викладачів, так і серед студентів. Уже на етапі першої хвилі переважна більшість респондентів в обох цільових групах зазначала, що добре розуміє зміст цього поняття: **86,8% викладачів** та **84,3% студентів**. Такий високий стартовий рівень може пояснюватися тим, що йдеться саме про самооцінювання, у межах якого респонденти зазвичай схильні оцінювати власну обізнаність дещо вище, особливо щодо соціально значущих і нормативно забарвлених тем, до яких належать корупція, доброчесність та етична поведінка.

Попри високі початкові показники, результати другої хвилі демонструють позитивну динаміку. Серед викладачів частка тих, хто добре розуміє термін «корупція», зросла з **86,8%** до **87,1%**. Зміна є незначною, однак її варто інтерпретувати з урахуванням уже сформованого високого рівня обізнаності цієї групи. Для викладачів проект, імовірно, виконував не стільки базову інформаційну функцію, скільки функцію актуалізації, систематизації та поглиблення вже наявних знань.

Більш помітною є позитивна динаміка серед студентів. Частка здобувачів, які зазначили, що добре розуміють значення терміна «корупція», зросла з **84,3%** до **86,9%**. Одночасно зменшилася частка тих, хто мав лише загальне уявлення про зміст поняття, — з **14,8%** до **12,9%**. За такими результатами саме студентська аудиторія була більш чутливою до інформаційно-просвітницького впливу проекту.

Важливо зазначити, що за таких високих вихідних показників очікувати різкого зростання частки відповідей «добре розумію зміст його значення» методологічно складно, оскільки показник уже перебував близько до верхньої межі шкали, а також через особливості стихійної вибірки. Тому навіть помірне зростання у другій хвилі, особливо серед студентів, є позитивним результатом, що відображає не лише збереження високого рівня декларованої обізнаності, а й поступове зміщення частини респондентів із категорії «маю тільки загальне уявлення» до категорії більш упевненого розуміння.

Отже, результати опитування засвідчують, що проект мав позитивний інформаційно-просвітницький ефект. Його вплив проявився не у радикальній зміні базового рівня знань, який уже був достатньо високим, а у зміцненні впевненості респондентів у власному розумінні поняття «корупція» та зменшенні частки тих, хто оцінює свої знання як поверхневі або недостатні. Особливо важливим є покращення серед студентів, що підтверджує доцільність подальшого розвитку освітніх заходів, спрямованих на формування антикорупційної культури та академічної доброчесності в університетському середовищі.

Розподіл відповідей викладачів:

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ РОЗУМІЄТЕ ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «КОРУПЦІЯ»?	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Всього	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Добре розумію зміст його значення	88,6%	92,2%	87,4%	83,3%	79,5%	89,9%	88,2%	80,2%	89,7%	100%	86,8%	87,1%
Маю тільки загальне уявлення про його зміст	11,4%	7,1%	12,6%	16,7%	20,5%	10,1%	11,8%	19,2%	6,9%	0,0%	13,0%	12,7%
Погано розумію зміст його значення	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	3,4%	0,0%	0,2%	0,2%
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Серед викладачів переважає високий рівень розуміння змісту терміна «корупція»: у двох хвилях дослідження близько 87% респондентів зазначили, що добре розуміють його значення (86,8% → 87,1%).

Для поглиблення інтерпретації результатів самооцінювання важливо зіставити декларований рівень розуміння поняття «корупція» із змістом, який респонденти вкладають у це поняття. Таке

зіставлення показує, що високі показники самооцінки не завжди означають повністю точне розуміння меж корупційної поведінки.

У другій хвилі опитування викладачі частіше ідентифікували окремі прояви корупції, зокрема використання службових можливостей для отримання неправомірної переваги, прийняття обіцянки або пропозиції неправомірної вигоди, надання пільг без законних підстав. Це свідчить про розширення практичного розуміння корупції не лише як прямого хабарництва, а і як ширшого спектра зловживань повноваженнями:

ЯКИЙ ЗМІСТ ВИ ВКЛАДАЄТЕ В ПОНЯТТЯ «КОРУПЦІЯ»? (ВІДПОВІДІ ВИКЛАДАЧІВ)

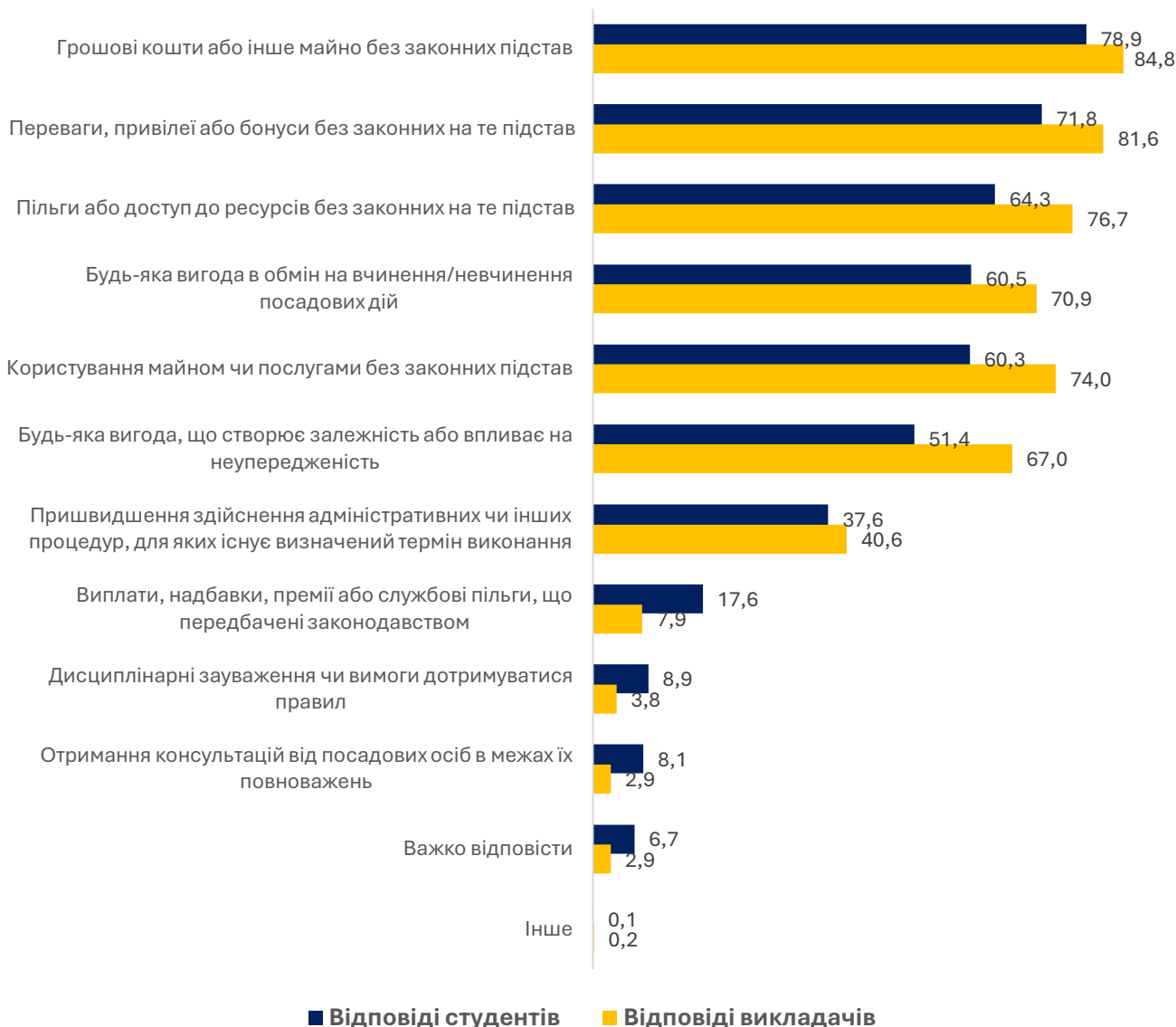

Водночас певна частина респондентів схильна надмірно розширювати зміст поняття «корупція». Зокрема, частка викладачів, які віднесли до корупції «використання службових повноважень для вирішення робочих питань», зросла з **10,6%** до **14,4%**. Саме по собі виконання посадових обов'язків не є корупцією, якщо воно здійснюється в межах закону, без приватного інтересу чи неправомірної вигоди.

Порівняння відповідей студентів і викладачів у другій хвилі опитування показує, що обидві групи загалом правильно пов'язують поняття «неправомірна вигода» насамперед із матеріальними або нематеріальними перевагами, отриманими без законних підстав. Найчастіше респонденти обох груп обирали такі варіанти, як грошові кошти або інше майно, переваги, привілеї чи бонуси, пільги або доступ до ресурсів без законних підстав.

Водночас викладачі демонструють більш сформоване та диференційоване розуміння цього поняття. Вони частіше, ніж студенти, ідентифікують менш очевидні форми неправомірної вигоди: користування майном чи послугами без законних підстав, вигоду в обмін на вчинення або невчинення посадових дій, а також вигоду, що створює залежність або впливає на неупередженість.

ЯКИЙ ЗМІСТ ВИ ВКЛАДАЄТЕ У ПОНЯТТЯ “НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА”? (ДРУГА ХВИЛЯ)

Оцініть, будь ласка, свою компетентність за такими складовими:

[Порядок повідомлення про виявлені корупційні правопорушення]	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	49,2%	49,6%	34,8%	40%	40,4%	51,8%	43,6%	57,3%	36,8%	58,9%	42,4%	53,4%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	40,9%	43,9%	36,9%	28,3%	41,2%	31,8%	44,5%	35,5%	42,5%	33,1%	41,4%	36,5%
Не знаю	9,9%	6,6%	28,4%	31,7%	18,4%	16,5%	11,9%	7,3%	20,7%	8%	16,2%	10,1%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100%	100,0%

[Наявні канали повідомлення про виявлені корупційні ризики]	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	46,1%	43,4%	27,7	38,3%	37,3%	43%	41,6%	54,8%	32,6%	53,7%	38,9%	48,7%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	35,8%	48,7%	33,3	26,7%	32,5%	32,6%	32,0%	29,4%	33,7%	31,5%	33,6%	35,5%
Не знаю	18,2%	8%	39,0	35%	30,2%	24,4%	26,4%	15,7%	33,7%	14,8%	27,5%	15,7%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
[Механізми та гарантії захисту викривачів корупції]	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	40,4%	40,7%	22,9%	23,3%	31,1%	43%	35,6%	51%	31,4%	53,1%	33,7%	45,4%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	38,8%	50,9%	32,1%	36,7%	32,7%	34,9%	33,5%	34,3%	30,2%	31,5%	34,2%	38,8%
Не знаю	20,9%	8,4%	45%	40%	36,1%	22,1%	30,9%	14,7%	38,5%	15,4%	32,1%	15,8%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
[Інструменти моніторингу окремих сторін діяльності університету]	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	45%	45,1%	31,2%	26,7%	32,8%	36%	38,1%	51,2%	33,1%	53,4%	37,1	46,3%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	31,3%	39,7%	48,9%	25%	33,9%	37,2%	30,3%	30,3%	25,6%	29,8%	29,9	33,3%
Не знаю	23,7%	15,2%	19,9%	48,3%	33,3%	26,7%	31,6%	18,4%	41,3%	16,8%	33	20,4%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Показовою є динаміка щодо компетентності з порядку повідомлення про виявлені корупційні правопорушення. Частка студентів, які зазначили, що знають і вміють застосовувати ці знання на практиці, зросла з 42,4% у першій хвилі до 53,4% у другій.

Одночасно зменшилася частка тих, хто не володіє відповідними знаннями, — з 16,2% до 10,1%. Це свідчить про посилення не лише загальної обізнаності, а й прикладного компонента антикорупційної компетентності студентів.

Ще більш виразна позитивна динаміка спостерігається щодо знання наявних механізмів повідомлення про корупційні правопорушення. Частка студентів, які знають ці механізми та вміють застосовувати їх на практиці, зросла з 38,9% до 48,7%, а частка тих, хто не знає про такі механізми, суттєво зменшилася — з 27,5% до 15,7%. Це важливий результат, оскільки саме знання конкретних каналів і процедур повідомлення є передумовою готовності діяти у разі виявлення корупційних ризиків або порушень.

Водночас зберігається частка студентів, які зазначають, що знають відповідні правила чи механізми, але не вміють їх застосовувати на практиці. Це вказує на потребу подальшого посилення практичної складової проєкту: розбору ситуацій, моделювання алгоритмів дій, пояснення каналів повідомлення та умов безпечного звернення.

Отже, результати другої хвилі можуть демонструвати позитивні зрушення у формуванні антикорупційних компетентностей студентів, особливо в частині переходу від загальної обізнаності до практичного розуміння порядку та механізмів повідомлення про корупційні правопорушення. **Найбільш суттєвим ефектом проєкту можна вважати зменшення частки**

студентів, які взагалі не знають відповідних процедур, та зростання частки тих, хто декларує готовність застосовувати ці знання на практиці.

Виразна позитивна динаміка спостерігається щодо компетентності, пов'язаної з механізмами та алгоритмами викриття корупції. Частка студентів, які зазначили, що знають і вміють застосовувати відповідні знання на практиці, зросла з 33,7% до 45,4%. Водночас частка тих, хто не знає відповідних механізмів, зменшилася майже вдвічі — з 32,1% до 15,8%. Це свідчить про посилення не лише загальної обізнаності, а й практичної готовності студентів діяти у ситуаціях, пов'язаних із виявленням корупційних порушень.

Позитивні зміни простежуються і щодо компетентності, пов'язаної з інструментами моніторингу окремих проявів недоброчесності студентів. Частка респондентів, які знають і вміють застосовувати ці знання на практиці, зросла з 37,1% до 46,3%, тоді як частка тих, хто не володіє такими знаннями, зменшилася з 33% до 20,4%. Це важливий показник, оскільки моніторинг недоброчесності передбачає не лише знання правил, а й розуміння конкретних процедур, інструментів і каналів реагування.

Водночас зберігається значна частка студентів, які зазначають, що мають знання, але не вміють їх застосовувати на практиці, що визначає потребу подальшого посилення практичного компонента проєкту: роботи з кейсами, моделювання ситуацій повідомлення про порушення, пояснення алгоритмів дій і безпечних каналів звернення.

Отже, найбільш значущим ефектом проєкту за цими індикаторами є зменшення частки студентів, які взагалі не знають відповідних механізмів, та зростання частки тих, хто декларує здатність застосовувати антикорупційні знання на практиці. Це потенційно може відображати поступовий перехід від загальної обізнаності до формування прикладних антикорупційних навичок.

Розподіл відповідей викладачів:

Найбільш помітною є позитивна динаміка щодо порядку повідомлення про виявлені корупційні правопорушення. Частка викладачів, які зазначили, що знають і вміють застосовувати ці знання на практиці, зросла з 50,8% до 61,9%. Водночас частка тих, хто не знає відповідного порядку, зменшилася з 11,9% до 5,1%. Це свідчить про зміцнення практичної готовності викладачів діяти у випадку виявлення корупційних порушень.

Подібна, навіть більш виразна тенденція простежується щодо наявних каналів повідомлення про виявлені корупційні ризики. Частка викладачів, які знають ці канали та вміють застосовувати відповідні знання на практиці, зросла з 50,3% до 62,7%, тоді як частка тих, хто не знає про такі канали, зменшилася з 18,6% до 8,6%. Це є важливим показником ефективності проєкту, оскільки знання конкретних каналів повідомлення є передумовою не лише обізнаності, а й реальної готовності до реагування.

Водночас у другій хвилі все ще зберігається частка викладачів, які зазначають, що знають відповідні правила або канали, але не вміють застосовувати їх на практиці. Це свідчить про доцільність подальшого посилення практичної складової заходів: розбору типових ситуацій, алгоритмів дій, механізмів безпечного повідомлення та процедур реагування.

Отже, результати опитування викладачів свідчать про позитивний ефект проєкту саме у сфері прикладних антикорупційних компетентностей. Найбільш значущими змінами є зростання частки тих, хто декларує здатність застосовувати знання на практиці, та суттєве зменшення частки викладачів, які не знають порядку чи каналів повідомлення про корупційні правопорушення і ризику.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, СВОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗА ТАКИМИ СКЛАДОВИМИ: [ПОРЯДОК ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВИЯВЛЕНІ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ]

Відповіді викладачів	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	61,3%	72,3%	44,3%	52,3%	37,2%	70,4%	50,6%	52%	58,6%	51,9%	50,8%	61,9%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	32,4%	23,2%	37,6%	43,1%	46,2%	26,6%	42,9%	40%	27,6%	44,4%	37,4%	33%
Не знаю	6,4%	4,5%	18,1%	4,6%	16,7%	3%	6,5%	8%	13,8%	3,7%	11,9%	5,1%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, СВОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗА ТАКИМИ СКЛАДОВИМИ: [НАЯВНІ КАНАЛИ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВИЯВЛЕНІ КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ]

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	59,3%	72,1%	42,6%	54,7%	39,7%	68,3%	51,4%	55,7%	62,1%	53,6%	50,3%	62,7%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	27,3%	21,6%	32,4%	35,9%	34,6%	25%	36,1%	31,7%	24,1%	42,9%	31,1%	28,7%
Не знаю	13,4%	6,3%	25,0%	9,4%	25,6%	6,7%	12,5%	12,6%	13,8%	3,6%	18,6%	8,6%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, СВОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗА ТАКИМИ СКЛАДОВИМИ: [МЕХАНІЗМИ ТА ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ]

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	44,2%	57,3%	28,4%	37,1%	28,2%	54,2%	33,3%	39,2%	34,5%	53,6%	34,9%	48,1%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	30,8%	30,9%	27,7%	32,3%	38,5%	30,1%	28,0%	40,4%	20,7%	35,7%	30,1%	34%
Не знаю	25,0%	11,8%	43,9%	30,6%	33,3%	15,7%	38,7%	20,5%	44,8%	10,7%	35,1%	17,9%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, СВОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗА ТАКИМИ СКЛАДОВИМИ: [ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ ОКРЕМИХ СТОРІН ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ]

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Знаю та вмію застосовувати на практиці	51,5%	64%	37,6%	39,7%	32,1%	55,6%	43,8%	45,1%	51,7%	53,6%	43,2%	52,1%
Знаю, але не вмію застосовувати на практиці	29,8%	27%	28,2%	38,1%	41,0%	34,6%	41,1%	36%	20,7%	39,3%	32,2%	34,1%
Не знаю	18,7%	9%	34,2%	22,2%	26,9%	9,9%	15,1%	18,9%	27,6%	7,1%	24,6%	13,8%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

За іншими складовими антикорупційної компетентності викладачів також простежуються позитивні зміни між першою та другою хвилями опитування. З урахуванням відмінностей у вибірках ці результати доцільно інтерпретувати як загальні тенденції, однак вони свідчать про потенційне посилення практичного виміру знань.

Найбільш помітна динаміка спостерігається щодо механізмів та гарантій захисту викривачів корупції. Частка викладачів, які зазначили, що знають і вміють застосовувати ці знання на практиці, зросла з 34,9% до 48,1%. Водночас частка тих, хто не знає відповідних механізмів, зменшилася з 35,1% до 17,9%. Ця виявлена тенденція до зростання обізнаності щодо захисту викривачів є важливою умовою формування безпечного середовища для повідомлення про корупційні ризики.

Позитивна тенденція спостерігається і щодо інструментів моніторингу окремих проявів недобросовісності в університеті. Частка викладачів, які декларують не лише знання, а й уміння застосовувати їх на практиці, зросла з 43,2% до 52,1%. Одночасно частка тих, хто не знає таких інструментів, зменшилася з 24,6% до 13,8%.

Водночас у другій хвилі зберігається помітна частка викладачів, які знають про відповідні механізми чи інструменти, але не впевнені у здатності застосовувати їх на практиці. Це зумовлює потребу в подальшому посиленні практичної складової проєкту: розборі кейсів, алгоритмів дій, процедур повідомлення, гарантій захисту викривачів і конкретних інструментів моніторингу недобросовісності.

Отже, за цими індикаторами можна говорити про позитивний ефект проєкту, який проявляється у зменшенні частки викладачів без відповідних знань та зростанні частки тих, хто декларує готовність застосовувати антикорупційні знання на практиці.

3.2. Здатність до коректної класифікації корупційних та недоброчесних дій

ДО ЯКОГО ТИПУ ДІЙ ВИ Б ВІДНЕСЛИ... (% від кількості відповідей студентів)			
1 хвиля:			
	Корупційні дії	Недоброчесні дії	Правомірні дії
Придбання готових робіт (курсові, реферати, розрахункові)	10,0	79,9	10,1
Підробка, підтасування, фальсифікація даних в навчальних роботах (наприклад, підміна даних, підробка результатів досліджень тощо)	30,4	67,0	2,6
Зарахування результатів неформальної (інформальної) освіти (онлайн курсів, стажування тощо)	12,8	29,7	57,5
Плагіат у навчальних роботах (курсових, дипломних, магістерських тощо)	5,7	90,5	3,7
Складання іспиту за винагороду	78,2	15,4	6,3
Надання переваг одним студентам перед іншими	21,8	73,8	4,4
Використання викладачем запутаної системи оцінювання робіт	7,4	80,6	12,0
Підвищення оцінки за винагороду	82,5	13,9	3,6
Спонування студентів до придбання розроблених викладачем навчальних матеріалів	50,7	37,8	11,5
Оплата додаткових освітніх послуг (повторне складання іспитів/заліків тощо) на рахунок ЗВО на підставі укладеного договору або виставленого рахунку	33,4	16,5	50,1
2 хвиля:			
Придбання готових робіт (курсові, реферати, розрахункові)	9,3	80,5	10,2
Підробка, підтасування, фальсифікація даних в навчальних роботах	28,2	65,8	6
Зарахування результатів неформальної (інформальної) освіти	10,1	28,9	61
Плагіат у навчальних роботах	5,2	89,2	5,6
Складання іспиту за винагороду	70,1	20,2	9,8
Надання переваг одним студентам перед іншими	25,7	67,9	6,4
Використання викладачем запутаної системи оцінювання робіт	8,5	78,7	12,9
Підвищення оцінки за винагороду	73,1	20,5	6,4
Спонування студентів до придбання розроблених викладачем навчальних матеріалів	45,8	41,5	12,7
Оплата додаткових освітніх послуг (повторне складання іспитів)	34,4	21,1	44,4

Результати свідчать, що студенти загалом добре розрізняють **академічну недоброчесність** і **корупційні дії**. Так, плагіат, придбання готових робіт, фальсифікація даних у навчальних роботах

та використання запутаної системи оцінювання переважно класифікуються як недоброчесні дії, а не як корупція.

Однозначно як **корупційні дії** студенти визначають ситуації, пов'язані з винагородою: складання іспиту за винагороду та підвищення оцінки за винагороду. У другій хвилі ці варіанти також залишаються серед найбільш виразно корупційних, хоча частка таких відповідей дещо знизилася порівняно з першою хвилею.

Позитивною тенденцією є те, що зарахування результатів неформальної освіти частіше сприймається як правомірна дія: у другій хвилі частка таких відповідей зросла до **61%**. Це може свідчити про краще розуміння студентами легальних освітніх процедур.

Водночас зберігаються зони неоднозначного сприйняття. Зокрема, оплата додаткових освітніх послуг на рахунок ЗВО за договором лише частиною студентів визначається як правомірна дія, тоді як значна частка респондентів відносить її до корупційних або недоброчесних практик. Подібна неоднозначність спостерігається і щодо спонукання студентів до придбання навчальних матеріалів викладача.

Отже, результати показують, що студенти найкраще розпізнають очевидні форми академічної недоброчесності та корупції, однак потребують додаткового роз'яснення щодо меж між законними освітніми процедурами, етично сумнівними практиками та власне корупційними діями.

ДО ЯКИХ ДІЙ ВИ Б ВІДНЕСЛИ... (% від кількості відповідей викладачів по університету)			
Підпитання	Корупційні дії	Недоброчесні дії	Правомірні дії
1 хвиля			
Придбання студентами готових робіт (курсові, реферати, розрахункові)	9,2	88,6	2,2
Написання на замовлення колег наукових праць (дисертаційних робіт, монографій чи наукових статей)	12,4	83,0	4,5
Вписування до наукових праць осіб, які не мали відношення до їх підготовки	7,5	90,3	2,2
Підробка, підтасування, фальсифікація даних у наукових та навчально-методичних працях	16,9	82,1	1,0
Зарахування результатів неформальної (інформальної) освіти (онлайн курсів, стажування тощо)	7,9	27,4	64,7
Плагіат у наукових та навчально-методичних роботах	3,4	95,8	0,8
Отримання винагороди за прийом у студентів іспиту / заліку	88,8	9,1	2,2
Надання переваг одним студентам перед іншими	17,3	80,7	2,0
Ігнорування викладачем рейтингової системи оцінювання	8,7	86,9	4,4

Отримання коштів за проведення офіційного додаткового перекладання іспитів/заліків	65,9	11	23,2
Підвищення оцінки за винагороду	88,8	10,7	0,6
Пропонування студентам придбати розроблені викладачем навчальні матеріали	50,7	34,8	14,5
2 хвиля:			
Придбання студентами готових робіт	10,4	88,2	1,5
Написання на замовлення колег наукових праць	11,6	85,6	2,8
Вписування до наукових праць осіб, які не мали відношення	6,6	90,7	2,7
Підробка, підтасування, фальсифікація даних у наукових працях	18,6	80,7	0,7
Зарахування результатів неформальної освіти	9,7	23,8	66,5
Плагіат у наукових та навчально-методичних роботах	5,3	93,4	1,3
Отримання винагороди за прийом у студентів іспиту / заліку	85,6	12,7	1,7
Надання переваг одним студентам перед іншими	17,0	80,2	2,8
Ігнорування викладачем рейтингової системи оцінювання	7,6	87,8	4,6
Отримання коштів за проведення офіційного перекладання	68,1	13,2	18,7
Підвищення оцінки за винагороду	85,8	12,9	1,3
Пропонування студентам придбати розроблені викладачем навчальні матеріали	43,1	37,9	19

Відповіді викладачів свідчать про загалом сформоване розуміння відмінностей між корупційними, недоброчесними та правомірними діями. Найбільш однозначно як **недоброчесні дії** викладачі класифікують плагіат, придбання студентами готових робіт, написання на замовлення наукових праць, внесення до авторства осіб, які не брали участі у підготовці роботи, а також ігнорування рейтингової системи оцінювання. У другій хвилі ці оцінки залишаються стабільно високими, що свідчить про сталість розуміння академічної недоброчесності.

Найбільш чітко як **корупційні дії** викладачі визначають ситуації, пов'язані з винагородою: отримання винагороди за прийом у студенти / іспит / залік та підвищення оцінки за винагороду. В обох хвилях ці дії переважно віднесені саме до корупційних, що підтверджує здатність викладачів розпізнавати прямі форми корупційного обміну.

Позитивною тенденцією є зростання частки викладачів, які визначають **зарахування результатів неформальної освіти** як правомірну дію: з **64,7%** у першій хвилі до **66,5%** у другій. Це може свідчити про краще розуміння легальних освітніх процедур.

Водночас зберігаються зони неоднозначного сприйняття. Найбільше це стосується пропонування студентам придбати розроблені викладачем навчальні матеріали, а також отримання коштів за

офіційне додаткове перескладання. Ці ситуації частина викладачів відносить до корупційних або недоброчесних дій, хоча їх оцінка залежить від конкретних умов, прозорості процедури, добровільності та правових підстав.

Отже, ключовим результатом є те, що викладачі добре розпізнають очевидні прояви академічної недоброчесності та прямої корупції, однак окремі складніші ситуації потребують подальшого роз'яснення через практичні кейси, зокрема щодо меж між правомірними освітніми процедурами, конфліктом інтересів, етично сумнівними практиками та корупційними діями.

ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, ЩОРІЧНО ПОВИНЕН ПОДАВАТИ ДЕКЛАРАЦІЮ ПРО ДОХОДИ ТА МАЙНОВИЙ СТАН ДО НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ?	Студенти		Викладачі	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Народні депутати України	78,7	75,2	91,6	90,8
Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування	76,4	69,6	89,8	87,5
Судді, прокурори, працівники НАБУ, НАЗК, САП	77,5	73,2	91,2	90,8
Керівники державних підприємств та установ	72,8	65,4	87,4	85,9
Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	69,5	64,6	83,9	83,4
Приватні підприємці (ФОП)	32	34,9	27,1	24,6
Викладачі приватних університетів	24,1	24,8	7,7	9,4
Викладачі державних університетів	24,3	27,4	7,7	6,0
Посадові особи державних університетів (ректори, проректори)	63,7	59,2	74,9	75,9
Всі громадяни України старші 18 років	12,5	14,5	6,3	7,1
Важко відповісти	12,5	11,6	3,3	2,9
Інше	0	0,0	0	0

Викладачі демонструють значно точніше розуміння кола осіб, які мають подавати декларації до НАЗК, ніж студенти. Водночас друга хвиля не демонструє суттєвого зростання обізнаності за цим індикатором: у більшості позицій частки правильних відповідей дещо зменшилися як серед студентів, так і серед викладачів. Це може свідчити, що питання декларування потребує додаткового акценту в подальших освітніх заходах, зокрема через практичні пояснення, хто саме є суб'єктом декларування, а хто — ні.

Позитивним є те, що обидві групи загалом не схильні масово відносити до декларантів усіх громадян або всіх викладачів університетів. Однак серед студентів частіше, ніж серед викладачів, спостерігається розширене або неточне уявлення про коло декларантів, що вказує на потребу подальшого уточнення цієї теми саме для студентської аудиторії.

4. РІВЕНЬ ПОШИРЕНOSTІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАКТИК ТА ОСОБИСТИЙ ДОСВІД УЧАСНИКІВ.

Результати опитування свідчать про високий рівень довіри як студентів, так і викладачів до позиції керівництва університетів щодо запобігання корупції. Уже в першій хвилі переважна більшість респондентів погоджувалася з тим, що керівництво університету зацікавлене у запобіганні корупційним проявам, а у другій хвилі цей показник ще більше зріс. Серед студентів частка позитивних оцінок збільшилася з 88,5% до 91,5%, а серед викладачів — з 96,4% до 95,3%.

Аналогічна тенденція простежується щодо оцінки готовності керівництва притягати до відповідальності осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Серед студентів частка позитивних відповідей зросла з 85,4% до 89,7%, а серед викладачів — лише з 93,3% до 93,4%. Одночасно в обох цільових групах зменшилася частка негативних оцінок, що свідчить про зміцнення довіри до інституційної спроможності університетів реагувати на корупційні прояви.

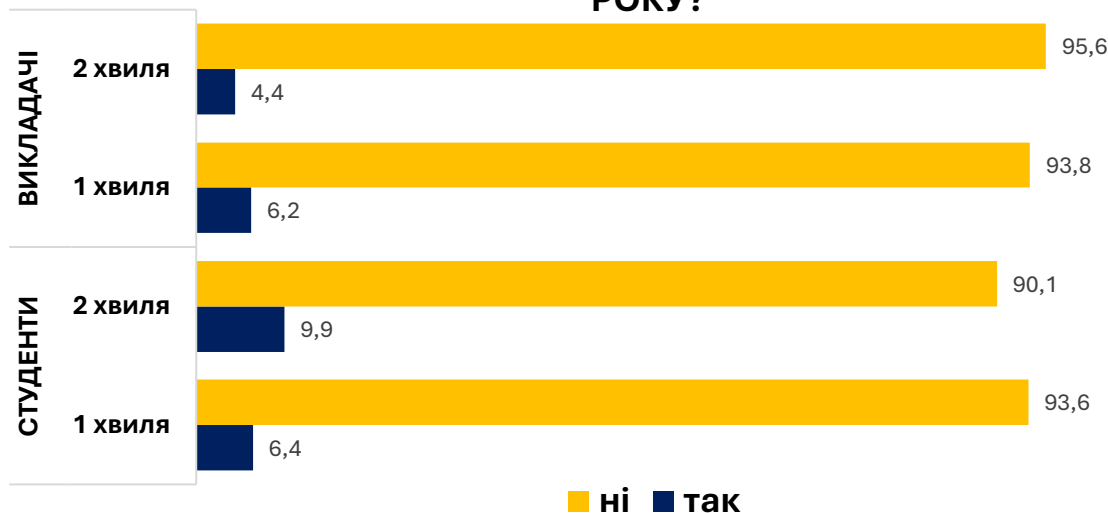
ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ З НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?	Студенти						Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля			1 хвиля			2 хвиля		
	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти
Керівництво університету зацікавлене у запобіганні корупційним проявам	88,5	5,3	6,2	91,5	3,6	4,9	96,4	1,4	2,2	95,3	2,9	1,8
Керівництво університету демонструє готовність притягати до відповідальності осіб, які вчинили корупційні правопорушення	85,4	6,4	8,2	89,7	4,6	5,6	93,3	3,0	3,7	93,4	3,5	3,1

ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ З НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?	Студенти						Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля			1 хвиля			2 хвиля		
	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	Важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	Важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	Важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	Важко відповісти
Університет, в якому я навчаюсь/працюю, вільний від корупції	87,3	6,4	6,3	89,7	5,4	5	89,7	5,1	5,1	93,1	4,9	2
Студенти дотримуються правил академічної доброчесності	85,5	10,3	4,3	89,2	7,9	2,8	87,4	8,7	3,9	90,7	6,6	2,7

Порівняно з першою хвилею, у другій хвилі опитування простежується позитивна динаміка в оцінці студентами університетського середовища: зросла частка позитивних відповідей щодо відсутності корупції та дотримання принципів академічної доброчесності.

Що ж до оцінок викладачів, вони демонструють виразну позитивну динаміку у сприйнятті університетського середовища після реалізації проєкту. Частка викладачів, які повністю або радше погоджуються з тим, що університет є вільним від корупції, зросла з 89,7% у першій хвилі до 93,1%, а також частка тих, кому було важко відповісти, — з 5,1% до 2,0%. Це свідчить не лише про більш позитивну оцінку середовища, а й про більшу визначеність позиції викладачів.

ЧИ СТИКАЛИСЬ ВИ З БУДЬ-ЯКИМИ ПРОЯВАМИ КОРУПЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО РОКУ?

Результати опитування свідчать, що переважна більшість як студентів, так і викладачів **не стикалася з проявами корупції** в університеті протягом останнього року. При цьому серед викладачів у другій хвилі частка таких відповідей зросла з **93,8%** до **95,6%**, а серед студентів — дещо знизилася, з **93,6%** до **90,1%**.

Відповідно, частка студентів, які повідомили про досвід зіткнення з корупційними проявами, збільшилася з **6,4%** до **9,9%**, тоді як серед викладачів вона, навпаки, скоротилася з **6,2%** до **4,4%**. З огляду на відмінності у вибірках між хвилями, ці зміни варто розглядати як **тенденції**, а не як прямий показник зростання чи зниження поширеності корупції. Водночас результати свідчать, що випадки особистого зіткнення з корупційними проявами залишаються поодинокими для переважної більшості учасників освітнього процесу.

Чи стикались Ви з будь-якими проявами корупції в університеті впродовж останнього року? (студенти)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		ЗАГАЛОМ	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
НІ	94,9%	91,9%	95,7%	93,3%	90,7%	78%	97,5%	93,6%	90,3%	87%	93,6%	90,1%
ТАК	5,1%	8,1%	4,3%	6,7%	9,3%	22%	2,5%	6,4%	9,7%	13%	6,4%	9,9%
ВСЬОГО	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ЧИ СТИКАЛИСЬ ВИ З БУДЬ-ЯКИМИ ПРОЯВАМИ КОРУПЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО РОКУ? (викладачі)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		ЗАГАЛОМ	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
НІ	96,5%	96,3%	95,9%	95,5%	87,2%	95,8%	90,9%	94,8%	92,6%	96,4%	93,8%	95,6%
ТАК	3,5%	3,7%	4,1%	4,5%	12,8%	4,2%	9,1%	5,2%	7,4%	3,6%	6,2%	4,4%
ВСЬОГО	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ЧИ ДОВОДИЛОСЬ ВАМ АБО ВАШИМ ЗНАЙОМИМ, ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО РОКУ, ДАВАТИ НЕПРАВОМІРНУ ВІНАГОРОДУ НИЖЧЕЗАНАЧЕНИМ ОСОБАМ? (% від кількості відповідей викладачів)	1 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	2 хвиля
	Так	Ні	Так	Ні
Представникам адміністрації факультету/кафедри	2,0%	98,0%	0,9%	99,1%
Представникам відділу кадрів	0,8%	99,2%	0,4%	99,6%
Представникам ректорату	1,4%	98,6%	0,6%	99,4%
Представникам навчального відділу	1,21%	98,79%	0,56%	99,44%

ЧИ ДОВОДИЛОСЬ ВАМ АБО ВАШИМ ОДНОГРУПНИКАМ, ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО РОКУ, ДАВАТИ НЕПРАВОМІРНУ ВІНАГОРОДУ НИЖЧЕЗАНАЧЕНИМ ОСОБАМ? (% від кількості відповідей студентів)	1 хвиля		2 хвиля	
	Так	Ні	Так	Ні
Працівникам деканату	2,3%	97,7%	6,7%	93,3%
Представникам адміністрації гуртожитку (завідувач, комендант тощо)	2,4%	97,6%	5,0%	95,0%
Коменданту або вахтерам у гуртожитку	2,7%	97,3%	5,1%	94,9%
Посадовим особам, відповідальним за експлуатацію інфраструктури університету	2,0%	98,0%	5,0%	95,0%
Службі охорони університету	1,5%	98,5%	5,0%	95,0%

Результати другої хвилі демонструють синхронне зростання частки студентів, які повідомили про випадки надання неправомірної винагороди, за всіма категоріями отримувачів — з 1,5–2,7% у першій хвилі до 5,0–6,7% у другій. Якщо в першій хвилі окремі категорії (працівники деканату, комендант або вахтери гуртожитку) дещо випереджали інші за поширеністю, то в другій хвилі ця різниця практично нівелюється: усі категорії опиняються в близькому діапазоні значень.

Ця динаміка контрастує з аналогічним показником серед викладачів, де за той самий період зафіксовано зниження за всіма категоріями отримувачів. Оскільки вибірки хвиль не є панельними, зростання частки ствердних відповідей серед студентів не можна однозначно трактувати як реальне збільшення поширеності практики: воно може так само відображати підвищену готовність говорити про такий досвід відкрито, зокрема на тлі проведених у межах проєкту заходів з підвищення обізнаності. Разом із тим виявлена тенденція узгоджується з ширшою закономірністю, зафіксованою в дослідженні: розривом між декларованою обізнаністю і готовністю повідомляти про корупцію, з одного боку, та фактичним досвідом і поведінкою — з іншого.

ЯКЩО ВИ СТИКАЛИСЬ З ПРОЯВАМИ КОРУПЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ ПРОТЯГОМ ОСТАННЬОГО РОКУ, ТО З ЧИМ ЦЕ БУЛО ПОВ'ЯЗАНО?

(студенти; % серед тих, хто вказав конкретний досвід)

Примітка: питання ставилося лише студентам, які повідомили про досвід зіткнення з корупцією (можна було обрати декілька варіантів, тому сума перевищує 100%). Значення 1-ї хвилі перераховано по 5 пілотних ЗВО (n=79); значення 2-ї хвилі — по фактичній вибірці 5 пілотних ЗВО (n=68).

Серед студентів, які зазначили, що стикалися з проявами корупції протягом останнього року, найчастіше такі випадки, як і в першій хвилі опитування, пов'язуються зі складанням заліків та

іспитів. Водночас частка таких відповідей дещо зменшилася — з 62,0% до 57,4%, що може свідчити про певне зниження поширеності або помітності саме цього виду корупційних ризиків.

Позитивна динаміка також простежується щодо окремих інших потенційно ризикованих ситуацій. Зменшилася частка студентів, які пов'язували прояви корупції із зарахуванням поточних робіт (з 26,6% до 20,6%), впливом на викладачів з боку керівництва кафедри/факультету/університету (з 25,3% до 17,6%), можливістю не відвідувати або пропускати заняття (з 25,3% до 20,6%), а також зарахуванням практики (з 12,7% до 7,4%).

Водночас за окремими категоріями спостерігається зростання частки відповідей. Найбільш помітно це стосується нарахування додаткових балів для призначення стипендії (з 11,4% до 26,5%), а також питань, пов'язаних із конкурсними процедурами академічної мобільності, наданням індивідуального графіку навчання та створенням окремим студентам особливих умов складання сесії (кожна категорія зросла до 16,2% у другій хвилі). Помітне зростання спостерігається й щодо призначення іменних або персональних стипендій (з 8,9% до 11,8%). Після реалізації проєкту увага студентів зміщується від найбільш очевидних проявів корупції до більш специфічних ризиків, пов'язаних із прийняттям академічних та адміністративних рішень.

Варто враховувати, що ці показники розраховані на невеликій базі — лише серед студентів, які повідомили про особистий досвід зіткнення з корупцією (79 осіб у першій хвилі та 68 у другій), тому зафіксовані зміни за окремими категоріями слід інтерпретувати з обережністю: вони можуть відображати відповіді кількох осіб, а не стійку тенденцію.

ЯКЩО ВИ СТИКАЛИСЬ ВИ З ПРОЯВАМИ КОРУПЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ ПРОТЯГОМ ОСТАННЬОГО РОКУ, ТО З ЧИМ ЦЕ БУЛО ПОВ'ЯЗАНО? (ВІДПОВІДІ ВИКЛАДАЧІВ СЕРЕД ТИХ, ХТО СТИКАВСЯ, ДРУГА ХВИЛЯ)

Серед викладачів, які повідомили, що стикалися з проявами корупції протягом останнього року, найчастіше такі випадки пов'язуються з **несправедливим розподілом навчального навантаження (13,2%)**, **складанням або підвищенням оцінки за винагороду (10,5%)**, а також із **покладанням або непокладанням додаткових обов'язків і розподілом премій чи надбавок (по 8,6%)**. Таким чином, на відміну від студентів, викладачі частіше пов'язують корупційні ризики не лише з освітнім процесом, а й з управлінськими та кадровими рішеннями всередині університету.

Помітна частка відповідей також стосується **тиску або впливу на викладачів (7,2%)** та **створення окремим студентам особливих умов (6,6%)**, що свідчить про сприйняття

корупційних ризиків як таких, що можуть виникати під час прийняття адміністративних або академічних рішень.

Водночас значно рідше викладачі пов'язують корупційні прояви з питаннями поселення до гуртожитку, переведення між формами навчання, призначення на посади чи розподілу службового житла (до 2% відповідей).

Отже, відповіді викладачів демонструють, що вони сприймають корупційні ризики комплексніше, ніж студенти. Якщо студенти насамперед пов'язують їх із процесом оцінювання, то викладачі акцентують увагу на прозорості кадрових рішень, розподілі ресурсів, навчального навантаження та інших управлінських процесах в університеті.

ХТО БУВ ІНІЦІАТОРОМ КОРУПЦІЙНИХ ДІЙ, СВІДКОМ ЯКИХ ВИ СТАЛИ? (студенти; база: 5 пілотних ЗВО в обох хвилях; % серед студентів, які повідомили про досвід зіткнення з корупцією)	1 хвиля	2 хвиля
Здобувачі вищої освіти (студенти, аспіранти)	54,3%	52,9%
Викладачі	34,6%	28,6%
Представники адміністрації факультету/кафедри	18,5%	20,0%
Працівники деканату	14,8%	17,1%
Представники адміністрації університету	7,4%	10,0%
Важко відповісти	24,7%	38,6%
Інше	1,2%	0,0%

Питання ставилося лише студентам, які на попереднє питання підтвердили особистий досвід зіткнення з корупцією в університеті (база: 81 особа в першій хвилі та 70 осіб у другій, по п'яти пілотних ЗВО; можна було обрати декілька варіантів, тому сума відповідей перевищує 100%).

Найчастіше ініціаторами корупційних дій студенти називають інших здобувачів вищої освіти — 54,3% у першій хвилі та 52,9% у другій, тобто ця позиція залишається стабільно домінантною. Другою за поширеністю є категорія «викладачі», хоча тут спостерігається помітне зниження — з 34,6% до 28,6%.

Водночас зросла частка відповідей, що вказують на адміністративні ланки: представників адміністрації факультету/кафедри (з 18,5% до 20,0%), працівників деканату (з 14,8% до 17,1%) та представників адміністрації університету (з 7,4% до 10,0%). Це може свідчити про те, що в другій хвилі студенти стали дещо частіше пов'язувати корупційні прояви не лише з безпосередніми учасниками освітнього процесу (студентами й викладачами), а й з адміністративними структурами закладу.

Значно зросла частка відповіді «важко відповісти» — з 24,7% до 38,6%. Зважаючи на невелику базу (70–81 особа), це зростання варто інтерпретувати обережно: воно може відображати як

реальне зростання невизначеності серед студентів щодо джерела корупційних практик, так і статистичну чутливість малої вибірки до кількох окремих відповідей.

ХТО БУВ ІНІЦІАТОРОМ КОРУПЦІЙНИХ ДІЙ, СВІДКОМ ЯКИХ ВИ СТАЛИ? (викладачі; база: 5 пілотних ЗВО в обох хвилях; % від загальної кількості респондентів)	1 хвиля	2 хвиля
Мені не відомо про випадки корупційних правопорушень	53,4%	52,2%
Здобувачі вищої освіти (студенти, аспіранти)	6,7%	6,5%
Викладачі	7,2%	4,3%
Представники адміністрації	1,0%	1,7%
Представники деканату	2,9%	3,0%
Представники адміністрації університету	3,8%	3,0%
Важко відповісти	12,5%	12,5%
Інше	0,5%	0,0%

На відміну від студентської анкети, питання викладачам ставилося без попереднього фільтра за досвідом зіткнення з корупцією, а серед варіантів відповіді була окрема опція «Мені не відомо про випадки корупційних правопорушень», яка відсутня у студентській версії питання. Це головна методологічна відмінність, через яку пряме порівняння відсотків між студентами та викладачами в цій таблиці некоректне.

Найпоширенішою відповіддю серед викладачів в обох хвилях є саме варіант «мені не відомо про випадки корупційних правопорушень» — його обрали 53,4% у першій хвилі та 52,2% у другій. Тобто понад половина викладачів заявляють про повну відсутність інформації щодо ініціаторів корупційних дій, і ця частка залишається практично незмінною між хвилями.

Серед тих, хто все ж називає конкретного ініціатора, найчастіше згадують викладачів (7,2% у першій хвилі, зниження до 4,3% у другій) та здобувачів вищої освіти (6,7% та 6,5% відповідно, показник стабільний). Частки відповідей, що вказують на адміністративні ланки — представників адміністрації, деканату та адміністрації університету — залишаються невисокими (у діапазоні 1,0–3,8%) і суттєво не змінюються між хвилями.

Частка відповіді «важко відповісти» лишається стабільною на рівні 12,5% в обох хвилях. Загалом, зважаючи на високу частку викладачів, які не мають інформації про ініціаторів корупційних дій, а також на невелику кількість змістовних відповідей за рештою категорій, висновки щодо динаміки цього показника серед викладачів варто формулювати обережно.

ЯКЩО ВИ СТАЛИ СВІДКОМ НАДАННЯ/ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОГО РОКУ, ТО У ЯКІЙ ФОРМІ ЦЕ БУЛО? (база: 5 пілотних ЗВО в обох хвилях)	Студенти		Викладачі	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Придбання подарункового сертифіката	5,7	13,8	5,5	2,1
Поповнення рахунку мобільного номеру телефону	5,7	13,8	3,9	2,8
Надання позитивного відгуку про роботу викладача	17,1	18,5	6,3	8,5
Грошовий переказ на карту/гроші у конверті	37,1	40,0	7,1	5,7
Виконання певних послуг	25,7	18,5	7,9	5,0
Примусовий благодійний внесок	22,9	15,4	3,9	6,4
Неофіційні додаткові платні заняття із викладачем	7,1	4,6	0,8	0,0
Придбання розроблених викладачем навчальних матеріалів	20,0	21,5	3,9	4,3
Традиційний подарунок у вигляді пакету з алкогольними напоями (та цукерками)	24,3	18,5	6,3	10,6
У формі криптовалюти (Bitcoin тощо)	4,3	6,2	3,1	0,0
Інше	1,4	3,1	0,8	1,4

Серед студентів, які ставали свідками надання або отримання неправомірної вигоди, найпоширенішою формою залишається грошовий переказ на карту або гроші у конверті — 37,1% у першій хвилі та 40,0% у другій, що робить цю категорію стабільно домінантною в обох періодах. Другою за поширеністю є традиційний подарунок у вигляді пакету з алкогольними напоями та цукерками (24,3% та 18,5% відповідно) і виконання певних послуг (25,7% та 18,5%) — обидві категорії дещо знизилися між хвилями.

Водночас зросла частка окремих специфічних форм: придбання подарункового сертифіката та поповнення рахунку мобільного телефону зросли більш ніж удвічі (з 5,7% до 13,8% по кожній категорії), а придбання розроблених викладачем навчальних матеріалів — з 20,0% до 21,5%. Це може свідчити про певне зміщення від класичних, найбільш очевидних форм неправомірної вигоди до менш прямих і легше замаскованих способів.

Серед викладачів масштаб цього явища суттєво нижчий за студентський — жодна категорія не перевищує 11% в обох хвилях. Найпоширенішими формами у другій хвилі є традиційний подарунок (10,6%) та надання позитивного відгуку про роботу викладача (8,5%), тоді як грошовий переказ, навпаки, скоротився з 7,1% до 5,7%. Загалом порівняно зі студентською вибіркою, викладачі значно рідше повідомляють про конкретні форми неправомірної вигоди, що узгоджується із загальною тенденцією нижчої поширеності особистого досвіду зіткнення з корупцією серед цієї групи респондентів.

Варто враховувати, що ці показники розраховані на невеликій базі — лише серед тих, хто повідомив про особистий досвід свідчення таких випадків (70 та 65 студентів у першій і другій хвилях відповідно; 127 та 141 викладач), тому зафіксовані зміни на рівні 5–8 в. п. за окремими категоріями слід інтерпретувати з обережністю.

Результати свідчать, що найчастіше викладачі стикаються з проявами, пов'язаними із системними управлінськими практиками, а не з прямими формами корупції:

ЯК ЧАСТО ВАМ ДОВОДИЛОСЬ ЗУСТРІЧАТИСЬ ПРОТЯГОМ ОСТАННЬОГО РОКУ РОБОТИ ІЗ НАСТУПНИМИ ПРОЯВАМИ? (% від кількості відповідей викладачів, 1 хвиля, база: 5 пілотних ЗВО)	Постійно	Радше часто	Радше нечасто	Ніколи	Важко відповісти
Фаворитизм під час найму та просування викладачів (протекція)	2,2	4,4	24,9	61,4	7
Конфлікт інтересів	1,6	5,2	33,1	53,4	6,6
Непрозоре проведення конкурсів на посади	0,6	3,8	14,3	73,9	7,3
Нецільове використання коштів	1	1,8	10,1	69,3	17,8
Гендерна дискримінація	0,4	1,2	10,8	82,5	5,1
Дискримінація (за іншими ознаками)	0,8	1,6	11,3	80,2	6
Сексуальне домагання як умова просування в академічній кар'єрі	0	0,2	4,2	90,1	5,4
Політичний вплив на діяльність університету	0,6	3	16	70,2	10,1
Незаслужене присудження академічних/почесних звань впливовим особам	1,8	4,3	15,4	67,7	10,8
Вимагання грошей за проходження ліцензування/акредитації	0	0,8	4,9	86,4	7,9
Використання майна університету для задоволення особистих інтересів	0,2	0,2	10,7	78,8	10,1
Підроблення семестрових оцінок постфактум	0,4	1	6,1	86,8	5,7
Корупція, пов'язана з будівництвом та витратами на інфраструктуру	0,4	0,8	4,6	80	14,1
Присудження наукових ступенів за сплагійовані дисертації	0,8	0,6	9,3	78,4	10,9

Результати опитування викладачів щодо частоти зіткнення з різними проявами інституційної недоброчесності демонструють стійку ієрархію поширеності ризиків. Найпоширенішими проявами, з якими викладачі стикаються постійно або радше часто, є конфлікт інтересів (сумарно 6,8% відповідей «постійно» та «радше часто») і фаворитизм під час найму та просування викладачів (6,6%). Це узгоджується з якісними даними дослідження, де конфлікт інтересів неодноразово визначався як одна з найскладніших для практичного застосування тем.

Водночас навіть за цими найпоширенішими категоріями частка викладачів, які стикаються з проявами «ніколи», залишається домінантною — 61,4% щодо фаворитизму та 53,4% щодо

конфлікту інтересів. Це означає, що йдеться не про масове явище, а про ризики, сконцентровані в певному сегменті інституційного середовища.

Найменш поширеними є прояви, пов'язані з прямими фінансовими та кримінальними ризиками високого ступеня тяжкості: вимагання грошей за проходження ліцензування/акредитації (сумарно 0,8% «постійно» та «радше часто», 86,4% — «ніколи») та сексуальне домагання як умова просування в академічній кар'єрі (0,2% сумарно, 90,1% — «ніколи»). Це найнижчі показники поширеності серед усіх 14 досліджуваних проявів.

Помітну частку становлять відповіді «важко відповісти» — особливо щодо нецільового використання коштів (17,8%) та корупції, пов'язаної з будівництвом і витратами на інфраструктуру (14,1%). Висока частка невизначеності за цими двома пунктами логічна: обидва питання стосуються фінансово-адміністративних процесів, до яких рядові викладачі здебільшого не мають прямого доступу чи інформації, а отже не можуть достовірно оцінити частоту відповідних проявів.

Порівняно з питаннями, що стосуються особистого фінансового чи академічного досвіду (наприклад, неправомірна винагорода), тут ідеться про *спостережувану частоту явищ у ширшому інституційному середовищі*, тому відповіді відображають не лише особистий досвід, а й загальне сприйняття атмосфери в закладі. Це пояснює вищі показники «важко відповісти» порівняно з питаннями про прямий особистий досвід.

Загалом отримана картина відповідає очікуваній логіці: чим ближчий прояв до повсякденної академічної практики (найм, конкурси, конфлікт інтересів), тим частіше викладачі мають про нього поінформовану думку — позитивну чи негативну; чим прояв специфічніший і віддаленіший від щоденного досвіду рядового викладача (будівництво, ліцензування, кримінальні ризики), тим вищою є як частка «ніколи», так і частка «важко відповісти».

ЯК ЧАСТО ВАМ ДОВОДИЛОСЬ ЗУСТРІЧАТИСЬ... (2 хвиля; база: 5 пілотних ЗВО)	Постійно	Радше часто	Радше нечасто	Ніколи	Важко відповісти
Фаворитизм під час найму та просування викладачів (протекція)	2,4	4,4	20,8	65,7	6,6
Конфлікт інтересів	1,3	6,4	28,9	55,6	7,7
Непрозоре проведення конкурсів на посади	0,4	3,3	16,3	73,9	6,1
Нецільове використання коштів	0,9	2,4	12,7	73,3	10,6
Гендерна дискримінація	0,4	1,5	8,9	82,9	6,4
Дискримінація (за іншими ознаками)	0,9	1,7	8,8	82,8	5,8
Сексуальне домагання як умова просування в академічній кар'єрі	0,6	0,6	4,6	89,6	4,6
Політичний вплив на діяльність університету	1,3	1,3	12	78	7,4

ЯК ЧАСТО ВАМ ДОВОДИЛОСЬ ЗУСТРІЧАТИСЬ... (2 хвиля; база: 5 пілотних ЗВО)	Постійно	Радше часто	Радше нечасто	Ніколи	Важко відповісти
Незаслужене присудження академічних/почесних звань впливовим особам	1,1	3,2	15,3	72,8	7,6
Вимагання грошей за проходження ліцензування/акредитації	0,2	0,9	5,6	84,2	9
Використання майна університету для задоволення особистих інтересів	0,4	1,5	8,6	82,1	7,5
Підроблення семестрових оцінок постфактум	0,9	1,1	6,2	85,4	6,4
Корупція, пов'язана з будівництвом та витратами на інфраструктуру	0,4	1,1	6,9	81,2	10,4
Присудження наукових ступенів за сплагійовані дисертації	0,4	1,5	9,3	79,4	9,3

Результати опитування викладачів щодо частоти зіткнення з різними проявами інституційної недоброчесності демонструють стійку ієрархію поширеності ризиків, яка зберігається в обох хвилях. Найпоширенішими проявами, з якими викладачі стикаються постійно або радше часто, залишаються конфлікт інтересів (6,8% у першій хвилі та 7,7% у другій) і фаворитизм під час найму та просування викладачів (6,6% та 6,8% відповідно). Найменш поширеними в обох хвилях є вимагання грошей за проходження ліцензування/акредитації та сексуальне домагання як умова просування в академічній кар'єрі — обидва прояви не перевищують 1–2% сумарної частки «постійно» та «радше часто».

Порівняння хвиль не демонструє однонаправленої динаміки: за одними проявами частота зіткнення дещо зростає, за іншими — знижується, і масштаб змін здебільшого не перевищує 1–2 в. п., що на цій вибірці (500–550 респондентів) відповідає радше стабільності показника, ніж змістовній тенденції.

Найпомітніше зростання сумарної частки «постійно + радше часто» зафіксовано щодо **конфлікту інтересів** (з 6,8% до 7,7%) та **використання майна університету для задоволення особистих інтересів** (з 0,4% до 1,9%). Натомість найпомітніше зниження — щодо **незаслуженого присудження академічних/почесних звань впливовим особам** (з 6,1% до 4,3%) та **непрозорого проведення конкурсів на посади** (з 4,4% до 3,7%).

Показовою є динаміка частки «важко відповісти», яка в другій хвилі знизилася практично за всіма пунктами, де вона була відносно високою в першій хвилі: щодо нецільового використання коштів — з 17,8% до 10,6%, щодо корупції, пов'язаної з будівництвом та інфраструктурними витратами, — з 14,1% до 10,4%. Це може свідчити про зростання поінформованості викладачів щодо фінансово-адміністративних процесів університету між хвилями опитування — респонденти частіше дають означену відповідь замість ухилення від оцінки.

Водночас за категорією «Ніколи» також спостерігається помітне зростання щодо найпоширеніших проявів: частка тих, хто ніколи не стикався з фаворитизмом, зросла з 61,4% до 65,7%, а з конфліктом інтересів — з 53,4% до 55,6%. У поєднанні зі зростанням протилежного полюса шкали («постійно + радше часто» для конфлікту інтересів) це вказує на певну поляризацію оцінок: середні категорії шкали («радше нечасто») втрачають частку на користь обох полюсів.

Загалом отримана картина в обох хвилях відповідає очікуваній логіці: чим ближчий прояв до повсякденної академічної практики (найм, конкурси, конфлікт інтересів), тим частіше викладачі

мають про нього визначену думку — позитивну чи негативну; чим прояв специфічніший і віддаленіший від щоденного досвіду рядового викладача (будівництво, ліцензування, кримінальні ризики), тим вищою залишається частка «ніколи» і, певною мірою, «важко відповісти», хоча остання між хвилями помітно скорочується. Порівняно з іншими показниками дослідження (наприклад, особистим досвідом зіткнення з корупцією чи неправомірною винагородою, де динаміка між хвилями виразна й односпрямована), зміни за цим блоком питань є менш вираженими й різноспрямованими, що варто враховувати при формулюванні висновків щодо ефективності проєкту саме за цим індикатором.

З ЧИМ ІЗ ПЕРЕЛІЧЕНОГО ВИ СТИКАЛИСЬ ВПРОДОВЖ ПОТОЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ? (студенти; % до відповідей студентів; база: 5 пілотних ЗВО в обох хвилях)	1 хвиля	2 хвиля
Успішне складання контрольних заходів студентами, які пропустили більшість навчальних занять	17,3%	17,8%
Надання необґрунтованої переваги з боку викладачів стосовно окремих студентів	14,5%	15,8%
Використання студентами інструментів штучного інтелекту для створення робіт без належного контролю чи перевірки	13,0%	13,0%
Відсутність прозорих критеріїв оцінювання робіт	9,8%	11,3%
Спонування викладачем студентів до придбання навчальних матеріалів	7,6%	8,7%
Неофіційні прохання/вказівки викладачам з метою впливу на результати оцінювання навчання	5,7%	8,2%
Врахування викладачами робіт, які не відповідають принципам академічної доброчесності	5,5%	7,6%
Нерегульоване або непрозоре використання викладачами інструментів штучного інтелекту під час оцінювання/перевірки чи підготовки матеріалів	5,1%	5,9%
Відсутність реакції на прояви недоброчесності з боку відповідальних осіб	4,5%	5,6%
З жодним із перелічених варіантів	61,7%	63,0%
Важко відповісти	0,1%	0,0%

Примітка: питання дозволяло обрати декілька варіантів, тому сума відповідей перевищує 100%. Значення 1-ї хвилі перераховано по 5 пілотних ЗВО; відсоток розраховано від загальної кількості валідних респондентів відповідної підвибірки

Найпоширенішим варіантом відповіді в обох хвилях залишається «з жодним із перелічених варіантів» — 61,7% у першій хвилі та 63,0% у другій. Це означає, що більшість студентів не пов'язують свій навчальний досвід за поточний рік із жодною з перелічених практик, і ця частка є стабільною або навіть дещо зростає між хвилями.

Серед студентів, які все ж фіксують певні прояви, найчастіше згадуваною лишається практика успішного складання контрольних заходів студентами, які пропустили більшість навчальних занять (17,3% у першій хвилі, 17,8% у другій) та надання необґрунтованої переваги з боку викладачів окремим студентам (14,5% та 15,8% відповідно). Обидві категорії зберігають перші позиції в обох хвилях, що вказує на їхню стійку помітність для студентської аудиторії.

Показово, що частка згадувань **зросла практично за всіма змістовними категоріями** між першою і другою хвилями — від незначного зростання (використання ШІ для створення робіт: 13,0% в обох хвилях, без змін) до помітнішого. Найбільше зросла обізнаність щодо **неофіційних прохань/вказівок викладачам та врахування викладачами недоброчесних робіт**.

Загальний патерн — одночасне зростання і частки «з жодним із перелічених» (тобто студентів, які взагалі не фіксують проблем), і часток за окремими змістовними категоріями серед тих, хто такі прояви таки називає, — може свідчити про певну поляризацію студентської аудиторії: після реалізації проекту частина студентів стала уважнішою й детальнішою у фіксації конкретних порушень освітнього процесу, тоді як інша частина продовжує не помічати чи не пов'язувати власний досвід із жодною з перелічених практик.

Категорії, пов'язані з використанням штучного інтелекту (як студентами для виконання робіт, так і викладачами для оцінювання чи підготовки матеріалів), залишаються відносно стабільними між хвилями (13,0%→13,0% та 5,1%→5,9% відповідно) — це відносно нова тема для академічної доброчесності, і її сприйняття, на відміну від традиційніших форм (необґрунтована перевага, спонукання до придбання матеріалів), поки не демонструє вираженої динаміки.

5. ОБІЗНАНІСТЬ ЩОДО МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ЗВО.

ЯК ЧАСТО У ВАШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПРОВОДЯТЬСЯ ОПИТУВАННЯ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ З МЕТОЮ ОЦІНКИ МІРИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ? (студенти; база: 5 пілотних ЗВО в обох хвилях)	1 хвиля	2 хвиля
Не менш, ніж один раз на семестр	45,7%	58,6%
Один раз на рік	25,3%	18,0%
Мені не відомо про такі опитування / Важко відповісти	23,0%	17,9%
Рідше, ніж один раз на рік	5,0%	4,1%
Зовсім не проводяться	1,0%	1,4%

Результати демонструють виразну позитивну динаміку: частка студентів, які повідомляють про проведення опитувань щодо поширеності корупційних проявів не менш ніж раз на семестр, зросла з 45,7% у першій хвилі до 58,6% у другій — приріст майже 13 відсоткових пунктів. Це найбільша за масштабом зміна серед усіх категорій відповіді.

Одночасно скоротилися частки менш регулярних або невизначених відповідей. Частка студентів, які вказують на проведення опитувань лише раз на рік, знизилася з 25,3% до 18,0%, а частка тих, хто не має інформації про такі опитування або не може відповісти, — з 23,0% до 17,9%. Обидва зниження логічно узгоджуються із загальним зростанням частки «не менш ніж раз на семестр»: частина студентів, які раніше не мали чіткого уявлення про регулярність опитувань, у другій хвилі стали давати конкретнішу й позитивнішу відповідь.

Частка студентів, які вважають, що опитування взагалі не проводяться, залишається мінімальною в обох хвилях (1,0% та 1,4%), без істотних змін. Категорія «рідше, ніж один раз на рік» також демонструє незначне зниження (з 5,0% до 4,1%).

Загалом отримана динаміка є однією з найвиразніших і найпослідовніших серед показників дослідження: зростання частки найбільш позитивної відповіді супроводжується пропорційним скороченням усіх інших категорій, окрім найменшої за обсягом («зовсім не проводяться»), яка залишається стабільно низькою. Це може свідчити про реальне збільшення частоти проведення опитувань щодо поширеності корупції в межах реалізації проекту, а також про зростання обізнаності студентів щодо факту їх проведення.

ЯК ЧАСТО У ВАШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПРОВОДЯТЬСЯ ОПИТУВАННЯ З МЕТОЮ ОЦІНКИ РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ? (викладачі; база: 5 пілотних ЗВО)	1 хвиля	2 хвиля
Не менш, ніж один раз на семестр	44,8%	62,3%
Один раз на рік	36,9%	28,9%
Зовсім не проводить / мені не відомо про такі опитування	13,0%	6,1%
Рідше, ніж один раз на рік	5,3%	2,8%

ЯК ЧАСТО У ВАШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПРОВОДЯТЬСЯ ОПИТУВАННЯ З МЕТОЮ ОЦІНКИ РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ СЕРЕД ВИКЛАДАЧІВ? (викладачі; база: 5 пілотних ЗВО)	1 хвиля	2 хвиля
Не менш, ніж один раз на семестр	37,4%	55,6%
Один раз на рік	41,6%	34,1%
Зовсім не проводить / мені не відомо про такі опитування	12,3%	6,1%
Рідше, ніж один раз на рік	8,7%	4,1%

За обома аспектами — опитуваннями серед здобувачів і серед викладачів — спостерігається виразна позитивна динаміка між хвилями, яка за напрямом повністю узгоджується з аналогічним показником у студентській вибірці.

Щодо опитувань серед здобувачів частка викладачів, які повідомляють про їх проведення не менш ніж раз на семестр, зросла з 44,8% до 62,3% (+17,5 в. п.). Щодо опитувань серед самих викладачів приріст іще більш виразний — з 37,4% до 55,6% (+18,2 в. п.). Тобто в другій хвилі викладачі частіше повідомляють про регулярне опитування обох цільових груп — і студентів, і своїх колег.

Показово, що в першій хвилі викладачі оцінювали регулярність опитувань серед студентів дещо оптимістичніше, ніж серед самих себе: 44,8% проти 37,4% для категорії «не менш ніж раз на

семестр», а категорія «один раз на рік» щодо опитувань викладачів навіть переважала (41,6% проти 36,9% для здобувачів). У другій хвилі ця різниця майже нівелюється (62,3% проти 55,6%), хоча опитування студентів продовжують сприйматися як дещо частіші.

Синхронно скоротилася невизначеність щодо обох аспектів: частка відповіді «зовсім не проводиться / не відомо» зменшилася з 13,0% до 6,1% щодо здобувачів і з 12,3% до 6,1% щодо викладачів — в обох випадках рівно вдвічі. Це може свідчити про зростання поінформованості викладацького складу про факт проведення опитувань у своєму університеті, незалежно від цільової аудиторії опитування.

Порівняно зі студентською вибіркою (де показник щодо здобувачів зріс з 45,7% до 58,6%), викладацька оцінка регулярності опитувань серед здобувачів (44,8%→62,3%) демонструє схожий вихідний рівень у першій хвилі, але дещо більший приріст у другій. Обидві групи респондентів — і студенти, і викладачі — фіксують узгоджену тенденцію до частішого проведення опитувань щодо поширеності корупції протягом реалізації проєкту, що є одним із небагатьох показників дослідження з такою послідовною і односпрямованою динамікою в обох цільових групах.

НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ З НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?	Студенти						Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля			1 хвиля			2 хвиля		
	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти
Я повністю обізнаний з принципами академічної доброчесності	95	3,1	1,9	95,9	2,8	1,3	97,4	1,4	1,2	97,6	1,3	1,1
Я повністю обізнаний з процедурою інформування про відомі мені корупційні прояви	77,5	17,7	4,8	84	12,7	3,3	84,2	11,7	4,2	89,3	8,5	2,2

Обізнаність із принципами академічної доброчесності стабільно висока в обох групах і майже не змінюється.

НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ З НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?	Студенти						Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля			1 хвиля			2 хвиля		
	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти
Університет забезпечує регулярне інформування учасників освітнього процесу про стан справ щодо запобігання корупції	80,1	12,9	7,1	85,5	7,7	6,8	86,6	8,7	4,7	92,6	5,2	2,2
Університет усіляко сприяє підвищенню моєї обізнаності про основні антикорупційні заходи	82,4	12,4	5,2	88,5	6,9	4,6	89,2	6,5	4,3	94,4	3,4	2,2

Помітна позитивна динаміка спостерігається щодо інформаційної роботи університетів.

Частка студентів, які вважають, що університет регулярно інформує учасників освітнього процесу про стан справ щодо запобігання корупції, зросла з **80,1%** до **85,5%**, а серед викладачів — з **86,6%** до **92,6%**. Аналогічно зросла позитивна оцінка твердження, що університет успішно сприяє підвищенню обізнаності про основні антикорупційні заходи: серед студентів — з **82,4%** до **88,5%**, серед викладачів — з **89,2%** до **94,4%**.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ ОЗНАЙОМЛЕНІ ІЗ ЗАГАЛЬНИМИ ПРИНЦИПАМИ ТА СТАНДАРТАМИ, ЯКИХ ДОТРИМУЄТЬСЯ ВАШ УНІВЕРСИТЕТ (викладачі; % від кількості відповідей; база: 5 пілотних ЗВО)	Добре ознайомлений/-а	Радше ознайомлений/-а	Радше не ознайомлений/-а	Взагалі не ознайомлений/-а	Не відомо про існування
1 хвиля					
Внутрішні правила та стандарти з питань запобігання корупції	69,2	25,3	4,1	1	0,4
Внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності	82,3	15	2	0,4	0,4
Політика різноманіття, рівності та інклюзії	60,3	32,2	5,5	1,2	0,8
Політика запобігання конфлікту інтересів	59,4	30,8	6,7	2,4	0,8
2 хвиля					
Внутрішні правила та стандарти з питань запобігання корупції	70,7	25,4	2,7	0,9	0,4
Внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності	79,1	19,1	1,6	0	0,2

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ ОЗНАЙОМЛЕНІ ІЗ ЗАГАЛЬНИМИ ПРИНЦИПАМИ ТА СТАНДАРТАМИ, ЯКИХ ДОТРИМУЄТЬСЯ ВАШ УНІВЕРСИТЕТ (викладачі; % від кількості відповідей; база: 5 пілотних ЗВО)	Добре ознайомлений/-а	Радше ознайомлений/-а	Радше не ознайомлений/-а	Взагалі не ознайомлений/-а	Не відомо про існування
Політика різноманіття, рівності та інклюзії	64	31	3,7	0,6	0,7
Політика запобігання конфлікту інтересів	65,5	30,2	3,3	0,5	0,5

Обізнаність викладачів із внутрішніми правилами та стандартами свого університету демонструє чітку ієрархію залежно від тематики: найвищий рівень фіксується щодо академічної доброчесності, найнижчий — щодо політики різноманіття, рівності та інклюзії й політики запобігання конфлікту інтересів.

Найвищий рівень обізнаності (сума «добре» та «радше ознайомлений») в обох хвилях демонструють **внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності** — 97,3% у першій хвилі та 98,2% у другій. Це найстабільніший і найвищий показник серед усіх чотирьох напрямів.

Обізнаність щодо внутрішніх правил і стандартів з питань запобігання корупції також висока та демонструє позитивну динаміку: сума «добре ознайомлений» та «радше ознайомлений» зросла з 94,5% до 96,1%. Показово, що приріст тут забезпечується переважно за рахунок категорії «добре ознайомлений» (з 69,2% до 70,7%), тоді як сумарний показник обізнаності залишається практично на стабільно високому рівні.

Найнижчі показники обізнаності — і водночас найбільша позитивна динаміка між хвилями — фіксуються щодо політики різноманіття, рівності та інклюзії (сума зросла з 92,5% до 95,0%) та політики запобігання конфлікту інтересів (з 90,2% до 95,7%). Для конфлікту інтересів це особливо показово: частка «добре ознайомлений» зросла з 59,4% до 65,5%, а сумарна частка «радше не ознайомлений» та «взагалі не ознайомлений» скоротилася з 9,1% до 3,8%.

Категорія «мені не відомо про існування такої політики» залишається мінімальною за всіма напрямками в обох хвилях (0,2–0,8%), що свідчить про те, що переважна більшість викладачів принаймні знає про існування цих документів і політик, навіть якщо не є добре з ними ознайомленою.

Загалом отримана динаміка узгоджується із загальною тенденцією дослідження: зростання обізнаності є повсюдним, але нерівномірним — найбільший приріст демонструють ті напрями, які на старті мали відносно нижчий рівень обізнаності (конфлікт інтересів, різноманіття та інклюзія), тоді як напрями з початково високим рівнем (академічна доброчесність) зберігають стабільність без істотного простору для подальшого зростання.

ОЦІНІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, НАСКІЛЬКИ ВИ ОЗНАЙОМЛЕНІ З ТАКИМИ ПОЛІТИКАМИ ЯК ЗАГАЛЬНИМИ ПРИНЦИПАМИ ТА СТАНДАРТАМИ, ЯКИХ ДОТРИМУЄТЬСЯ ВАШ УНІВЕРСИТЕТ (студенти; % від кількості відповідей; база: 5 пілотних ЗВО)	Добре ознайомлений/-а	Радше ознайомлений/-а	Радше не ознайомлений/-а	Взагалі не ознайомлений/-а	Не відомо про існування
1 хвиля					
Внутрішні правила та стандарти з питань запобігання корупції	56,6	28,2	9	3,3	2,9
Внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності	71,5	22,4	3,3	1,7	1,2
Політика різноманіття, рівності та інклюзії	51,2	31,1	11,2	3,5	3
Політика запобігання конфлікту інтересів	53,1	29,2	10,4	3,3	3,9
2 хвиля					
Внутрішні правила та стандарти з питань запобігання корупції	62,4	27,8	6,1	1,6	2,1
Внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності	67,7	27	3,7	0,5	1,1
Політика різноманіття, рівності та інклюзії	55,8	27,9	10,9	2,7	2,8
Політика запобігання конфлікту інтересів	56,7	28,7	8,8	3,7	2,1

Обізнаність студентів із внутрішніми правилами та стандартами свого університету, як і серед викладачів, демонструє чітку ієрархію за тематикою: найвищий рівень фіксується щодо академічної доброчесності, найнижчий — щодо політики різноманіття, рівності та інклюзії й політики запобігання конфлікту інтересів.

Найвищий рівень обізнаності (сума «добре» та «радше ознайомлений») в обох хвилях демонструють **внутрішні правила та стандарти академічної доброчесності** — 93,9% у першій хвилі та 94,7% у другій. Цей показник залишається найвищим і найстабільнішим серед усіх чотирьох напрямів, хоча приріст тут найменший.

Обізнаність щодо внутрішніх правил і стандартів з питань запобігання корупції зростає помітніше: сума «добре» та «радше ознайомлений» — з 84,8% до 90,2% (+5,4 в. п.). Приріст тут забезпечується переважно за рахунок категорії «добре ознайомлений», яка зросла з 56,6% до 62,4%, тоді як частка «радше ознайомлений» лишається практично незмінною.

Найнижчі показники обізнаності — і водночас найбільша позитивна динаміка між хвилями — фіксуються щодо політики запобігання конфлікту інтересів (сума зросла з 82,3% до 85,4%, +3,1 в. п.) та політики різноманіття, рівності та інклюзії (з 82,3% до 83,7%, +1,4 в. п. — найменший приріст серед усіх напрямів). Показово, що за цими двома напрямками частка «радше не ознайомлений» та «взагалі не ознайомлений» залишається помітно вищою, ніж у викладачів: 13,7% і 12,5% відповідно у другій хвилі студентів проти 4,3% і 3,8% у викладачів.

Порівняно з викладацькою вибіркою, студенти в обох хвилях демонструють **нижчий загальний рівень обізнаності** за всіма чотирма напрямками та вищу частку категорій «радше не ознайомлений» і «взагалі не ознайомлений». Це логічно, оскільки викладачі, на відміну від студентів, проходять інституційне ознайомлення з внутрішніми документами як частину професійних обов'язків.

Категорія «мені не відомо про існування таких внутрішніх правил та стандартів» у студентів помітно вища, ніж у викладачів (1,1–2,9% проти 0,2–0,4%), особливо щодо політики запобігання конфлікту інтересів (3,9% у першій хвилі, 2,1% у другій). Це може свідчити про меншу залученість студентів до інституційних процесів ознайомлення з такими документами порівняно з викладацьким складом.

Загалом отримана динаміка узгоджується із загальною тенденцією дослідження: зростання обізнаності є повсюдним для обох цільових груп, однак у студентів воно менш вираженим і супроводжується стабільно вищою часткою невизначених або негативних відповідей — що узгоджується з логікою Н1 про розрив між формальною поінформованістю та реальним залученням до інституційних процесів забезпечення доброчесності.

Серед викладачів-учасників дослідження зафіксовано зростання рівня обізнаності щодо Антикорупційної програми університету та діяльності уповноважених підрозділів. У другій хвилі збільшилася частка викладачів, які добре ознайомлені з усіма складовими Антикорупційної програми (з 36,2% до 43,1%), а також тих, хто добре знає про діяльність уповноважених підрозділів (з 46,0% до 56,9%). Одночасно зменшилася частка респондентів, які нічого не знають про Антикорупційну програму (з 7,5% до 4,0%) або про діяльність відповідних підрозділів (з 15,0% до 8,5%), що свідчить про покращення інформаційної обізнаності викладачів.

ЩО ВАМ ВІДОМО ПРО АНТИКОРУПЦІЙНУ ПРОГРАМУ ВАШОГО УНІВЕРСИТЕТУ?

(% від кількості відповідей викладачів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Відомо тільки про факт її існування, але зі змістом не ознайомлений/-а	14,2%	8%	19,3%	20,9%	12,8%	5,9%	10,5%	10,2%	7,1%	10,7%	14,6%	9,7%
Відомо тільки, що Антикорупційна програма відсутня в університеті	0,6%	1,8%	2,7%	3%	2,6%	0%	1,3%	0,6%	0,0%	0%	1,6%	0,9%
Добре ознайомлений/-а з усіма складовими програми	40,9%	50,9%	26,0%	26,9%	38,5%	53,5%	43,4%	36,7%	35,7%	28,6%	36,2%	43,1%
Нічого не відомо	5,7%	4,5%	13,3%	6%	2,6%	0,6%	3,9%	6,8%	10,7%	0%	7,5%	4,0%
Ознайомлений/-а тільки з основними положеннями даної програми	38,6%	34,8%	38,7%	43,3%	43,6%	40%	40,8%	45,8%	46,4%	60,7%	40,2%	42,2%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ЩО ВАМ ВІДОМО ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ?

(% від кількості відповідей викладачів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Відомо тільки про факт існування такого уповноваженого підрозділу (уповноважених осіб)	33,9%	35,4%	33,3%	44,8%	48,1%	27,2%	50,0%	33,3%	27,6%	42,9%	37,9%	33,8%
Відомо тільки, що уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) немає	0,6%	1,8%	1,3%	1,5%	1,3%	0%	1,3%	1,1%	0,0%	0%	1,0%	0,9%
Нічого не відомо	12,6%	5,3%	30,7%	17,9%	2,6%	2,4%	3,9%	14,1%	10,3%	0%	15,0%	8,5%
Ознайомлений/-а зі змістом діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб)	52,9%	57,5%	34,7%	35,8%	48,1%	70,4%	44,7%	51,4%	62,1%	57,1%	46,0%	56,9%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Результати опитування студентів свідчать про підвищення рівня обізнаності з Антикорупційною програмою університету. У другій хвилі зросла частка студентів, які добре ознайомлені з усіма складовими програми (з 31,1% до 32,6%), і водночас помітно зменшилася частка тих, хто нічого не знає про неї (з 15,2% до 9,0%). Частка студентів, яким відомо лише про факт існування програми без ознайомлення зі змістом, дещо зросла (з 20,8% до 23,7%) — імовірно, за рахунок студентів, які раніше взагалі нічого не знали про програму і в другій хвилі перейшли до проміжного рівня обізнаності. Загалом отримана динаміка свідчить про поступове підвищення обізнаності студентів щодо існування Антикорупційної програми університету, хоча перехід від формального знання про факт її існування до змістовного ознайомлення відбувається повільніше.

ЩО ВАМ ВІДОМО ПРО АНТИКОРУПЦІЙНУ ПРОГРАМУ ВАШОГО УНІВЕРСИТЕТУ?

(% від кількості відповідей студентів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Добре ознайомлений/-а з усіма складовими програми	40,16	33,8%	14,29	6,7%	31,09	26,7%	29,91	38,6%	26,7	34,6%	31,1%	32,6%
Ознайомлений/-а тільки з основними положеннями даної програми	30,59	36,4%	28,57	38,3%	31,09	31,4%	30,77	26,5%	32,39	30,2%	30,8%	31,6%
Відомо тільки про факт її існування, але зі змістом не	17,55	21,9%	31,43	33,3%	23,58	33,7%	18,8	21,7%	15,91	20,4%	20,8%	23,7%

ознайомлений/-а												
Нічого не відомо	9,57	5,3%	25	18,3%	11,92	7%	19,23	10,8%	21,59	9,3%	15,2%	9,0%
Відомо тільки, що Антикорупційна програма відсутня в університеті	2,13	2,6%	0,71	3,3%	2,33	1,2%	1,28	2,4%	3,41	5,6%	2,1%	3,1%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ЩО ВАМ ВІДОМО ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ?

(% від кількості відповідей студентів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Відомо тільки про факт існування такого уповноваженого підрозділу (уповноважених осіб)	37,2	41,9%	43,88	41,7%	41,71	46,5%	35,47	33,5%	34,66	31,1%	38,6%	37,5%
Ознайомлений/-а зі змістом діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб)	39,08	38%	11,51	11,7%	34,72	31,4%	35,04	41,9%	28,98	44,5%	32,8%	37,9%
Нічого не відомо	20,75	13,1%	41,73	43,3%	22,02	18,6%	26,07	19,8%	30,11	15,9%	25,6%	18,7%
Відомо тільки, що уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) немає	2,96	7%	2,88	3,3%	1,55	3,5%	3,42	4,8%	6,25	8,5%	3,1%	6,0%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Найголовніший результат полягає в тому, що після реалізації проекту зросла регулярність обговорення антикорупційних та доброчесних практик у взаємодії між студентами й викладачами. Найбільш помітна позитивна динаміка стосується теми «як і куди звертатися у разі виявлення корупційних порушень»: серед студентів частка відповідей «постійно» зросла з 27,6% до 35,1%, а частка «ніколи» зменшилася з 27,3% до 19,3%.

ЯК ЧАСТО ВПРОДОВЖ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ ВИ ОБГОВОРЮЄТЕ З ВИКЛАДАЧАМИ (МЕНТОРАМИ, КУРАТОРОМ ТОЩО) ТАКІ ПИТАННЯ?	Студенти					
	1 хвиля			2 хвиля		
	ПОСТІЙНО	ЧАС ВІД ЧАСУ	НІКОЛИ	ПОСТІЙНО	ЧАС ВІД ЧАСУ	НІКОЛИ
Запобігання плагіату, списуванню та іншим проявам академічної недоброочесності	57,0	38,0	5,0	56,6	39,3	4,1
Необхідність дотримання принципів Етичного кодексу (або Кодексу честі) університету	48,8	42,6	8,6	48,2	45,0	6,9
Як і куди звертатись у разі виявлення корупційних порушень	27,6	45,1	27,3	35,1	45,6	19,3

Серед викладачів простежується подібна, хоча дещо іншого характеру, динаміка: частка тих, хто постійно обговорював зі студентами порядок звернення у разі виявлення корупційних порушень, зросла з 25,3% до 31,7%, а частка відповіді «ніколи» скоротилася з 20,0% до 15,8%. Натомість найпоширенішою відповіддю в обох хвилях серед викладачів залишається «час від часу» (54,7% у першій хвилі, 52,5% у другій) — тобто більшість викладачів піднімають цю тему періодично, а не систематично й не постійно.

ЯК ЧАСТО ВПРОДОВЖ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ ВИ ОБГОВОРЮВАЛИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ТАКІ ПИТАННЯ?	Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля		
	ПОСТІЙНО	ЧАС ВІД ЧАСУ	НІКОЛИ	ПОСТІЙНО	ЧАС ВІД ЧАСУ	НІКОЛИ
Запобігання плагіату, списуванню та іншим проявам академічної недоброочесності	66,3	31,9	1,8	65,2	31,7	3,1
Необхідність дотримання принципів Етичного кодексу (або Кодексу честі) університету / Основні принципи дотримання Етичного кодексу (або Кодексу честі) університету]	50,9	43,6	5,5	51,9	44,1	4,1
Як і куди звертатись у разі виявлення корупційних порушень	25,3	54,7	20,0	31,7	52,5	15,8
Питання безпеки та відповідального повідомлення (інформування) про небезпечні або неправомірні ситуації	30,9	53,5	15,6	35,9	48,5	15,6

6. РІВЕНЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ПРОЯВІВ КОРУПЦІЇ.

Результати опитування свідчать, що викладачі демонструють **стабільно високий рівень несприйняття корупційних практик**, пов'язаних із кадровими рішеннями та розподілом ресурсів в університеті. За всіма запропонованими ситуаціями переважна більшість респондентів як у першій, так і в другій хвилях зазначає, що такі практики є неприйнятними.

Найбільш категорично викладачі оцінюють **вручення керівникам винагород за розподіл премій і надбавок**. У другій хвилі **73,8%** респондентів зазначили, що така практика є абсолютно неприйнятною, а ще **14,2%** — швидше неприйнятною. Таким чином, сукупний рівень неприйняття становить **88,0%**. Подібно високі показники зафіксовано і щодо **домовленостей про призначення на посаду без реальної конкуренції (90,0%)** та **просування кандидатів під час конкурсів на посади (88,7%)**.

Водночас окремі показники свідчать про **посилення категоричності оцінок**. Зокрема, частка викладачів, які вважають абсолютно неприйнятними домовленості про призначення на посади без конкурсу, зросла з **65,7%** до **72,2%**, а вручення керівникам винагород за розподіл премій і надбавок — з **70,2%** до **73,8%**.

НАСКІЛЬКИ ПРИЙНЯТНИМИ ВИ ВВАЖАЄТЕ ІСНУВАННЯ ТАКИХ ПРАКТИК В УНІВЕРСИТЕТІ? (% ВІД КІЛЬКОСТІ ВІДПОВІДЕЙ ВИКЛАДАЧІВ)	1 хвиля					2 хвиля				
	Повністю прийнятно	Швидше прийнятно	Важко відповісти	Швидше не прийнятно	Взагалі не прийнятно	Повністю прийнятно	Швидше прийнятно	Важко відповісти	Швидше не прийнятно	Взагалі не прийнятно
"Просування" кандидатів під час конкурсів на посади	2,8	5,8	7,4	22,6	61,4	1,8	3,9	5,7	18,1	70,6
Домовленості про призначення на посади без реальної конкуренції	2,4	6,0	6,2	19,8	65,7	1,3	3,3	5,4	17,8	72,2
Призначення на посади родичів, друзів або близьких знайомих (непотизм)	2,4	5,0	9,4	24,8	58,5	2,2	4,2	6,8	29	57,8
Вплив керівника на розподіл премій, надбавок "наближеним" особам	3,4	5,2	5,8	15,4	70,2	2	2,4	7,6	14,2	73,8
Нерівномірний або вибірковий розподіл навчального навантаження між викладачами	2,4	7,2	5,8	18,8	65,9	2,4	5,8	5,9	21,3	64,6
Отримання квітів від студентів з	15,0	28,5	8,2	22,2	26,1	16,4	28,4	7	23	25,1

нагоди свята або дня народження										
Отримання символічного подарунку від студентів під час іспитів	2,8	7,8	5,6	17,8	66,1	3	8,3	5,9	23	59,8
Оплата рахунку студентом у кафе/ресторані як "подяка" за оцінку	1,6	2,8	5,8	6,6	83,3	1,3	2,2	6,3	7,7	82,4
Отримання грошового переказу на картку викладачеві або третій особі	2,0	2,8	7,0	4,0	84,3	0,9	1,1	8	6,9	83,1
Передача викладачеві готівкових грошових коштів	2,2	2,6	6,4	3,6	85,2	1,3	1,5	7,6	5,2	84,4
"Благодійний внесок" на кафедру/факультет без офіційного оформлення	2,4	3,6	6,2	8,8	79,1	1,5	2,8	7,1	10,2	78,5
Оплата додаткових індивідуальних занять у викладача перед іспитом, якщо він сам оцінює цей іспит	2,4	3,2	7,6	8,8	78,0	1,5	2,2	7	10,3	79
Надання послуг викладачеві в обмін на домовленість про позитивну оцінку	1,6	2,4	6,2	4,2	85,6	1,1	1,1	7,4	6,1	84,3

Результати опитування свідчать, що студенти чітко розрізняють корупційні практики та соціально прийнятні форми вдячності. Найбільш неприйнятними вони вважають передачу викладачеві грошових коштів, грошові перекази на картку викладача чи третіх осіб, надання послуг в обмін на позитивну оцінку та запрошення викладача до кафе чи ресторану як «подяку» за оцінку. У другій хвилі сукупний рівень неприйняття цих практик перевищує 70–82%, що свідчить про сформовану негативну оцінку очевидних проявів неправомірної вигоди.

Водночас значно вищий рівень прийнятності зберігається щодо символічних проявів вдячності. Зокрема, дарування квітів викладачу від групи з нагоди свята позитивно оцінюють 85,6% студентів, а символічних подарунків (цукерок, сувенірів, безалкогольних напоїв) — 65,6%. Це свідчить, що більшість студентів не сприймає такі дії як корупційні, а радше як соціально прийнятні прояви поваги чи вдячності.

Разом із тим окремі практики залишаються дискусійними, хоча прийнятними їх вважає меншість студентів. Оплату додаткових індивідуальних занять, якщо вони проводяться поза межами

навчального процесу, прийнятною вважають близько 20,5% студентів, а благодійні внески на кафедру або факультет без офіційного оформлення — 16,7%. Водночас значна частина студентів не має однозначної позиції щодо цих практик, що може свідчити про недостатньо чітке розуміння меж між законними освітніми послугами, добровільною благодійністю та потенційними корупційними ризиками.

Порівняно з першою хвилею суттєвих змін у ставленні до більшості практик не відбулося. Це очікувано, оскільки йдеться про ціннісні установки, які формуються поступово. Водночас спостерігається тенденція до зростання неприйняття найбільш очевидних форм неправомірної вигоди та зменшення толерантності до окремих сумнівних практик, що свідчить про поступове закріплення принципів академічної доброчесності та нетерпимості до корупції.

НАСКІЛЬКИ ПРИЙНЯТНИМИ ВИ ВВАЖАЄТЕ ІСНУВАННЯ ТАКИХ ПРАКТИК В УНІВЕРСИТЕТІ? (% ВІД КІЛЬКОСТІ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ)	1 хвиля					2 хвиля				
	Повністю прийнятно	Швидше прийнятно	Важко відповісти	Швидше не прийнятно	Взагалі не прийнятно	Повністю прийнятно	Швидше прийнятно	Важко відповісти	Швидше не прийнятно	Взагалі не прийнятно
Дарування квітів викладачу від групи з нагоди свята	53,2	28,7	4,2	7,8	6,2	57,3	28,3	4,1	5,9	4,5
Дарування символічного подарунку (цукерки, алкоголь, сувенір) викладачу	26,4	33,0	5,6	20,7	14,4	28,9	36,7	6	18,3	10,2
Запрошення викладача в кафе/ресторан як «подяка» за оцінку	4,5	6,5	5,6	27,4	55,9	7,3	11,2	6,9	26,8	47,8
Грошовий переказ на картку викладачеві або третій особі	3,0	2,9	6,5	11,2	76,4	6,4	4,8	7	13	68,8
Передача викладачеві готівкових грошових коштів	3,2	2,6	6,9	10,6	76,8	6,8	4,6	7,2	12,3	69,2
"Благодійний внесок" на кафедру/факультет без офіційного оформлення	5,0	4,9	7,9	15,9	66,4	8,8	8,1	6,6	17,6	59
Оплата додаткових індивідуальних занять у викладача перед іспитом, якщо він сам оцінює цей іспит	5,2	9,2	11,0	21,6	53,0	9,3	11,3	9,1	22,3	48
Надання послуг викладачеві в обмін на домовленість про позитивну оцінку	3,4	4,1	8,6	13,3	70,5	6,7	8,1	8,9	13,4	62,8

7. ГОТОВНІСТЬ ПОВІДОМЛЯТИ ПРО КОРУПЦІЮ

Результати опитування свідчать про посилення довіри до інституційних механізмів запобігання корупції в університетах. В обох цільових групах зросла частка респондентів, які погоджуються, що скарги про можливі порушення розглядатимуться неупереджено та об'єктивно. Серед студентів цей показник збільшився з 83,5% до 88,1%, а серед викладачів — з 91,3% до 92,3%.

НАСКІЛЬКИ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ З НАСТУПНИМИ ТВЕРДЖЕННЯМИ?	Студенти						Викладачі					
	1 хвиля			2 хвиля			1 хвиля			2 хвиля		
	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти	Погоджуюсь	Не погоджуюсь	важко відповісти
Скарги про порушення, що можуть надійти до університету, будуть розглянуті неупереджено та об'єктивно	83,5	6,8	9,7	88,1	5,3	6,7	91,3	4,3	4,3	92,3	4,0	3,7

ЧИ МАЄТЕ ВИ ДОСВІД ПОДАЧІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО КОРУПЦІЙНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ?

(% від кількості і відповідей студентів)

Результати свідчать, що **практичний досвід подання повідомлень про корупційні правопорушення серед студентів залишається поодиноким**. Водночас у другій хвилі частка студентів, які зазначили, що мають такий досвід, **зросла вдвічі — з 3,9% до 7,8%**.

Найбільш показовим результатом є те, що **досвід безпосереднього повідомлення про корупційні правопорушення серед викладачів залишається поодиноким**. У другій хвилі лише

2,2% респондентів зазначили, що мали такий досвід, тоді як 97,8% повідомили про його відсутність. Отже, попри розвиток антикорупційних механізмів, реальна практика звернень залишається обмеженою.

ЧИ МАЄТЕ ВИ ДОСВІД ПОДАЧІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО КОРУПЦІЙНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ?

(% від кількості відповідей викладачів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
НІ	97,7%	95,5%	96,7%	95,5%	94,9%	98,8%	94,8%	99,4%	100,0%	96,4%	96,7%	97,8%
ТАК	2,3%	4,5%	3,3%	4,5%	5,1%	1,2%	5,2%	0,6%	0,0%	3,6%	3,3%	2,2%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ЯКБИ ВИ ДІЗНАЛИСЬ ПРО КОРУПЦІЙНЕ ПОРУШЕННЯ, НАСКІЛЬКИ ЙМОВІРНО, ЩО ВИ Б ПРО НЬОГО ПОВІДОМИЛИ?

(% від кількості відповідей викладачів)

	Житомирська політехніка		КСУ ім. Грінченка		ТНМУ		ХНПУ ім. Сковороди		ПДАУ		Загалом	
	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля	1 хвиля	2 хвиля
Обов'язково повідомлю	35,6%	48,2%	31,3%	39,4%	21,1%	35,1%	19,7%	31,4%	35,7%	21,4%	29,8%	36,4%
Найімовірніше повідомлю	48,9%	40,2%	50,0%	48,5%	52,6%	50%	60,5%	52%	32,1%	53,6%	50,6%	48,6%
Найімовірніше не повідомлю	14,4%	9,8%	16,7%	12,1%	26,3%	13,7%	17,1%	15,4%	25,0%	21,4%	17,9%	13,7%
Однозначно не повідомлю	1,1%	1,8%	2,0%	0%	0,0%	1,2%	2,6%	1,1%	7,1%	3,6%	1,8%	1,3%
Всього	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Водночас більш позитивною є динаміка щодо потенційної готовності повідомляти про корупційні правопорушення. Частка викладачів, які зазначили, що обов'язково повідомили б про відомий їм випадок корупції, зросла з 29,8% до 36,4%. Крім того, майже половина респондентів (48,6%) відповіли, що найімовірніше повідомили б. Сукупно це означає, що 85,0% викладачів декларують готовність повідомити про корупційне правопорушення.

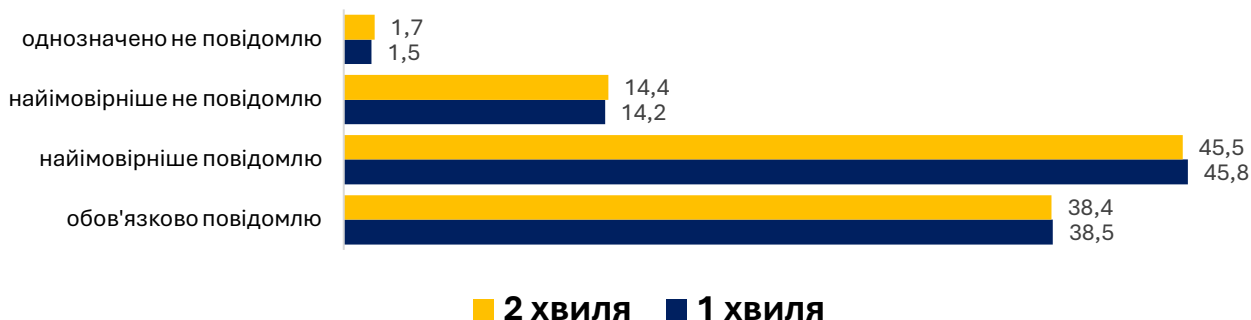
Особливо важливою тенденцією є скорочення частки викладачів, які зазначають, що найімовірніше не повідомили б про корупційний випадок, — з 17,9% до 13,7%. Це може свідчити про зростання довіри до механізмів повідомлення та посилення готовності діяти у разі виявлення корупційних проявів.

Отже, хоча фактичний досвід повідомлення про корупцію серед викладачів залишається мінімальним, результати опитування свідчать про позитивні зміни саме у сфері **декларованої готовності** використовувати механізми повідомлення, що є важливим показником формування антикорупційної культури в університетському середовищі.

ЯКБИ ВИ ДІЗНАЛИСЬ ПРО КОРУПЦІЙНЕ ПОРУШЕННЯ, НАСКІЛЬКИ ЙМОВІРНО, ЩО ВИ Б ПРО НЬОГО ПОВІДОМИЛИ?

(% від кількості відповідей студентів)

Попри те, що фактичний досвід подання повідомлень про корупційні правопорушення серед студентів є обмеженим, переважна більшість респондентів декларує готовність повідомити про такі випадки. Сукупно 83,9% студентів у другій хвилі зазначили, що обов'язково або найімовірніше повідомили б про відомий їм факт корупції, що майже не відрізняється від результатів першої хвилі (84,3%).

Водночас частка студентів, які найімовірніше або однозначно не повідомили б про корупційне правопорушення, залишається відносно невеликою (**16,1%** у другій хвилі).

8. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

8.1. Ключові висновки

Дослідження виконало всі п'ять завдань, передбачених Технічним завданням: розроблено інструмент оцінки антикорупційної зрілості; вивчено обізнаність, досвід і поведінкові установки цільових груп (студенти, викладачі, антикорупційні уповноважені); зіставлено результати двох хвиль опитування до і після впровадження проєктних ініціатив; зібрано та проаналізовано отримані кількісні та якісні дані.

1. Обізнаність щодо поняття корупції та здатність ідентифікувати її прояви — стабільно висока, з позитивною динамікою. Частка студентів, які добре розуміють зміст поняття «корупція», зросла з 84,3% до 86,9%; серед викладачів рівень залишався високим на обох хвилях (86,8% → 87,1%). За таких вихідних показників проєкт виконував радше функцію систематизації та поглиблення знань, ніж базового інформування. Якісні дані уточнюють характер цієї обізнаності: вона є декларативно-термінологічною, але не операційною. Уповноважені одноставно назвали конфлікт інтересів найскладнішою для застосування темою — «всі розуміють, що конфлікт інтересів — це пряме підпорядкування, і на цьому все закінчується». Показово, що у фокус-групі викладачів пряме запитання про конфлікт інтересів практично не отримало змістовної відповіді, що саме по собі є даними: розрив у глибині опрацювання цієї теми між уповноваженими та викладачами є системним.
2. Поширеність корупційних практик і особистий досвід — низька задекларована поширеність за наявності структурних «сірих зон». Переважна більшість респондентів обох груп не мала особистого досвіду зіткнення з корупцією. Динаміка різноспрямована: серед студентів частка тих, хто повідомив про такий досвід, зросла з 6,4% до 9,9%, серед викладачів — скоротилася з 6,2% до 4,4%; з огляду на відмінності у вибірках між хвилями ці зміни слід трактувати як тенденції, а не прямий показник зміни поширеності. Якісні дані пояснюють це протиріччя: студенти обґрунтовують довіру не ціннісно, а через структурні запобіжники — незалежне оцінювання кількох викладачами, ротацію екзаменаторів, цифровізацію та тестові центри. Домінує логіка «зі мною такого не було, отже, система працює», що є радше свідченням дієвості процедурних бар'єрів, ніж прямим вимірюванням поширеності. Водночас окремі практики — купівля курсових/дипломних робіт, платні консультації екзаменатора, рекомендація власного підручника — стабільно кваліфікуються як «сірі зони» без однозначної оцінки.
3. Обізнаність щодо механізмів запобігання та протидії корупції — зросла, особливо у прикладній частині. Зафіксовано позитивну динаміку щодо знання порядку і каналів повідомлення, регулярності університетських опитувань та інформаційної роботи ЗВО. Найзначущим ефектом стало зменшення частки тих, хто взагалі не знав відповідних механізмів. Проте зберігається стійка група респондентів, які «знають правила, але не вміють їх застосувати» — тобто знання не конвертується у спроможність до дії. Якісні дані підтверджують це прямо: студенти обох рівнів упевнено перелічують канали повідомлення (скринька довіри, уповноважений, портал викривачів), але жоден з учасників не мав практичного досвіду їх використання. Уповноважені додають, що видимою і дієвою роль робить лише «фізична присутність» (спостереження на іспитах), тоді як дистанційні формати сприймаються як фонові.
4. Толерантність до проявів корупції — низька щодо прямих форм, вибіркова щодо символічних. Обидві групи чітко засуджують практики, пов'язані з винагородою, і водночас допускають символічні прояви вдячності (квіти, солодощі після іспиту). Суттєвих зрушень

між хвилями тут не відбулося, що очікувано для усталених ціннісних установок. Якісні дані виявляють спільний для студентів критерій прийнятності — «момент» жесту (після vs. перед оцінюванням) та його персоналізованість (група vs. окремий студент). Позиції щодо подарунків розходяться між групами: уповноважені рекомендують повну стриманість, тоді як викладачі трактують питання поблагливіше, покладаючись на формальне антикорупційне положення закладу.

5. Готовність повідомляти про корупцію — високий рівень декларованої готовності за майже нульового практичного досвіду; центральний бар'єр — довіра, а не анонімність. Готовність повідомити декларують 83,9% студентів і 85,0% викладачів; частка викладачів, які «обов'язково повідомили б», зросла з 29,8% до 36,4%, а тих, хто «найімовірніше не повідомив би», скоротилася з 17,9% до 13,7%. Довіра до неупередженого розгляду скарг зросла в обох групах (студенти 83,5% → 88,1%; викладачі 91,3% → 92,3%). Проте фактичний досвід подання повідомлень залишається поодиноким. Це і є центральна емпірична напруга дослідження — розрив між задекларованою готовністю та реальною поведінкою. Якісні дані узгоджено пояснюють цей розрив: студенти обох груп і уповноважені незалежно поставили довіру до системи та відчутний результат вище за анонімність в ієрархії чинників готовності. Уповноважений сформулював це прямо: анонімність без упевненості в реакції не працює. Бар'єри диференційовані за групами: у магістрів мовчання раціоналізоване (тягар доведення, недовіра до анонімності), у бакалаврів — емоційне, пов'язане зі страхом соціальної ізоляції в малій групі; портал викривачів усі називають каналом з найнижчою довірою через його формально-державний статус.
6. Оцінка ефективності проекту — послідовно позитивна на всіх рівнях. Проект отримав майже одностайно позитивну оцінку: корисним для себе його вважають 95,1% студентів і 95,7% викладачів, для свого закладу — 97,5% і 97,7% відповідно. Якісні дані підтверджують і уточнюють цей результат: найодностайніше відзначений ефект — просвітницький (частина студентів уперше дізналася про портал викривачів саме завдяки проекту), а найбільш неоднозначним є питання сталості результатів після завершення проекту. Наскрізний запит усіх груп — перехід від масових лекцій до інтерактивних форматів (розбір реальних кейсів, короткий відеоконтент, залучення зовнішніх впізнаваних спікерів) та інституціоналізація ініціатив.
7. Структурні висновки, що виходять за межі первинних гіпотез. Якісний компонент дав дві структурні пропозиції з високим практичним потенціалом, які варто врахувати в подальших редакціях Методичних рекомендацій: (а) перегляд моделі посади уповноваженого в напрямку compliance-офіцера з ширшим мандатом (культура доброчесності, а не лише реагування на повідомлення), із розмежуванням функцій розробки політик та розгляду порушень; (б) обмеження строку перебування на керівних антикорупційних посадах як превентивного інструмента проти інституційної «фасадності». Обидві пропозиції прямо пов'язані з Гіпотезою 2 (сприйняття антикорупційної інфраструктури як формальної та адміністративно залежної): структурну вразливість інституту уповноваженого — службову залежність від тієї самої юридичної особи, діяльність якої він контролює, — учасники назвали «головним конфліктом інтересів».

Загальний висновок. Дані обох компонентів сходяться на одному: у пілотних ЗВО досягнуто високого рівня обізнаності та задекларованої готовності, але зберігається розрив між знанням і дією. Відповідно, подальші зусилля доцільно зміщувати з інформування на зміцнення довіри через структурні запобіжники (незалежне оцінювання, цифровізація, публічна демонстрація хоча б одного успішного прецеденту розгляду звернення) та на посилення інституційної спроможності самих антикорупційних уповноважених.

8.2. Рекомендації

8.2.1. Для антикорупційних уповноважених

1. **Зміщувати акцент з інформування на видиму присутність у чутливих процесах.** Дані ФГД однозначні: формальна інформація про існування посади не формує довіри, тоді як особиста, регулярна присутність у важливих для спільноти процесах — насамперед спостереження за об'єктивністю в екзаменаційних комісіях — робить роль уповноваженого впізнаваною й дієвою. Це узгоджується з нормативно закріпленими практиками об'єктивного оцінювання (ротація викладачів, комісійне приймання іспитів, шифрування робіт), тож таку присутність доцільно інституціоналізувати як планову практику, а не разову ініціативу.
2. **Пріоритезувати роз'яснення конфлікту інтересів на прикладних, нетипових кейсах.** Це найскладніша тема одночасно за оцінкою самих уповноважених і за виявленим розривом: у фокус-групі викладачів пряме запитання про конфлікт інтересів фактично не отримало змістовної відповіді. Проблема не в незнанні терміна, а в нездатності застосувати його поза очевидною ситуацією прямого підпорядкування. Доцільно не обмежуватися загальним роз'ясненням, а запровадити передбачену нормативною рамкою форму декларування та обліку близьких осіб (поширену й на представників студентства, залучених до колегіальних органів) і навчання за нею, спираючись на банк практичних кейсів «сірих зон».
3. **«Замикати цикл» зворотного зв'язку публічно та за єдиним стандартом.** Дослідження виявило принципову розбіжність між пілотними ЗВО: одні уповноважені мовчки враховують результати опитувань, інші публічно інформують спільноту про конкретні зміни за їх підсумками. Саме друга модель («опитування → зміна політики → публічне обговорення») формує довіру. Оскільки інтеграція питань доброчесності в регулярні опитування, винесення їх результатів на вчену раду та оприлюднення зведеного аналізу вже передбачені нормативною рамкою, єдиний стандарт комунікації результатів не потрібно винаходити — його достатньо впровадити однаково в усіх ЗВО.
4. **Демонструвати результат, а не процедуру.** І уповноважені, і студенти незалежно поставили відчутний результат розгляду вище за анонімність та деталізацію процесу в ієрархії чинників готовності повідомляти. Публічна демонстрація хоча б одного задокументованого прецеденту успішного розгляду звернення названа студентами фактором, здатним змінити саму соціальну норму мовчання.
5. **Розмежовувати профілактику й розгляд порушень, рухаючись до моделі комплаєнсу.** Учасники наголосили, що поєднання ролей «розробник політик + виявлення порушень + контроль закупівель» в одній особі є структурно нежиттєздатним, і незалежно запропонували перехід до ширшої моделі compliance-офіцера. Це прямо узгоджується з нормативною рамкою, яка рекомендує організовувати діяльність уповноваженого як окремої штатної посади або антикорупційного (комплаєнс) підрозділу з розмежуванням профілактично-просвітницької функції та функції реагування на повідомлення.

8.2.2. Для адміністрації ЗВО

Нормативна рамка прямо покладає на керівника закладу обов'язок забезпечити організацію заходів запобігання та виявлення корупції, управління корупційними ризиками й функціонування каналів повідомлення, а розбудову доброчесного середовища визначає як таку, що потребує зацікавленості та авторитету адміністрації й етичного «тону зверху» (tone at the top). З огляду на це:

1. **Забезпечити ресурсну та кадрову спроможність інституту уповноваженого.** Наскрізна й однотайна теза ФГД — час і кадри: у жодному з пілотних ЗВО посада не є повноцінно штатною з відповідним навантаженням, типова ситуація — «я один, а студентів і працівників багато». Це узгоджується з нормативною позицією, за якою покладення обов'язків уповноваженого на іншого працівника має бути крайньою мірою, а пріоритетом — окрема штатна посада або підрозділ із належним матеріально-технічним забезпеченням, доступом до аналітичних ресурсів та оплатою праці з урахуванням навантаження.

2. **Гарантувати функціональну незалежність уповноваженого.** Учасники сформулювали структурну дилему: уповноважений отримує заробітну плату від тієї самої юридичної особи, діяльність якої контролює. Нормативна рамка адресує це через гарантії незалежності — безпосереднє підпорядкування керівнику (або наглядовій раді), заборону втручання та покладення невластивих обов'язків, а також згоду НАЗК на звільнення відповідальної особи. Додатково доцільно розглянути обмеження строку перебування на керівних антикорупційних посадах як запобіжник проти «звикання» й формалізації функції.
3. **Інвестувати у структурні, а не декларативні запобіжники.** Найважливіша знахідка студентських ФГД: довіра ґрунтується не на цінностях, а на процедурах — незалежному оцінюванню кількома викладачами, ротації екзаменаторів, тестових центрах, цифровізації результатів. Ці механізми — об'єктивні методи підсумкового оцінювання, єдина електронна система управління навчанням, електронна система поселення в гуртожиток, анонімне оцінювання якості викладання — прямо передбачені нормативною рамкою, і саме їх доцільно розширювати й закріплювати, оскільки вони формують сприйняття «система працює».
4. **Забезпечити технічну справність каналів повідомлення.** Задokumentований у ФГД випадок непрацюючої онлайн-форми — прямий доказ розриву між декларованою та фактичною доступністю каналів і, по суті, збій виконання вже наявної норми про функціонування каналів повідомлення та підключення до Єдиного порталу повідомлень викривачів. Рекомендовано запровадити регулярний технічний аудит форм зворотного зв'язку та каналів повідомлення на сайтах ЗВО.
5. **Забезпечувати «тон зверху» та залучати спільноту до розробки правил.** Викладачі окремо наголосили: студенти мають брати участь в обговоренні правил доброчесності, а не лише знайомитися з ними. Це узгоджується з нормативною вимогою залучати представників студентства до колегіальних процесів (зокрема, до робочих груп з оцінки корупційних ризиків та профільних комісій). Доцільно інституціоналізувати таку залученість — стратегічні сесії, групи сприяння доброчесності, студентське менторство, — оскільки довіра до студентського самоврядування й неформальних лідерів часто перевищує довіру до формальних каналів.
6. **Знижувати фінансово-господарські корупційні ризики через розподіл функцій.** Цей напрям слабо висвітлений емпірикою дослідження (учасники ФГД говорили передусім про оцінювання, подарунки та повідомлення), однак є необхідним для повноти інституційного профілю й прямо охоплюється як нормативною рамкою, так і Інструментом оцінки зрілості. Рекомендовано розподіляти повноваження з управління фінансами, організації публічних закупівель та контрольно-господарські функції між окремими посадами (замість концентрації в одній особі) і забезпечити антикорупційний моніторинг закупівель та перевірку контрагентів за участю уповноваженого.
7. **Спиратися на роль засновника для вирівнювання практик між ЗВО.** Дослідження виявило розрив між закладами саме там, де бракує єдиних стандартів (комунікація результатів опитувань, штатність уповноваженого, глибина опрацювання конфлікту інтересів). Нормативна рамка передбачає роль засновника (МОН) у закріпленні в контракті керівника ЗВО обов'язку забезпечити функціонування антикорупційного комплаєнсу та в координації єдиних підходів через уповноваженого МОН — цей механізм доцільно використати для вирівнювання практик між закладами.

8.2.3. Для майбутніх ітерацій проєкту

1. **Змістити формат заходів від масових лекцій до інтерактиву.** Обидві студентські групи незалежно розкритикували формат «масового заходу для звітності» (присутність без залученості) і запропонували практично ідентичний перелік дієвих форматів: воркшопи з розбором реальних кейсів у малих групах, короткий відеоконтент замість багатогодинних лекцій, інтерактивні ігрові формати. Це збігається з нормативно визнаними ефективними практиками — студентськими антикорупційними змаганнями, муткортами, квестами й

- дебатами; дебати з академічної доброчесності учасники назвали спільною кращою практикою.
2. **Залучати впізнаваних зовнішніх спікерів.** Студенти прямо зазначають, що реагують на медійних і зовнішніх спікерів, тоді як уповноважені відзначили дефіцит зовнішньої експертизи саме під університетські кейси (наявні спікери часто зосереджені на держслужбі). Обидва запити доцільно поєднати: залучати зовнішніх фахівців, здатних говорити про специфіку ЗВО.
 3. **Працювати на рівні студентської групи, а не лише «згори».** Оскільки бар'єр мовчання у бакалаврів значною мірою емоційний (страх соціальної ізоляції в малій групі), комунікація «згори» його не знімає. Профілактику доцільно доповнити форматами, що діють усередині студентської групи, та каналом студентського менторства («куратори-студенти») як таким, що має вищий рівень довіри й водночас відповідає нормативному акценту на ролі студентського самоврядування.
 4. **Обрати оптимальну точку входу — перший курс, дозовано.** І уповноважені, і викладачі сходяться: оптимальний момент першого контакту — вступ або перший курс, за умови не перевантажувальної подачі. Рекомендовані інструменти, що довели ефективність: путівник першокурсника з QR-кодом, інтеграція теми в курс на кшталт «Я — студент», інститут кураторства.
 5. **Актуалізувати зміст під нові виклики, зокрема штучний інтелект.** Викладачі назвали новим джерелом ризику штучний інтелект — і в академічній доброчесності студентів, і в науковій діяльності. Оскільки чинні методичні матеріали цю тему поки не охоплюють, наступні ітерації доцільно доповнити модулем щодо доброчесного використання ШІ як самостійним внеском, що розширює наявну нормативну рамку.
 6. **Планувати сталість із самого початку, а не наприкінці.** Питання сталості викликало найбільш неоднозначні відповіді учасників. Щоб ефект не згасав із завершенням проєкту, доцільно від старту закладати механізми інституціоналізації: закріплення заходів у планах роботи ЗВО, щорічну традицію самооцінки доброчесності, інтеграцію дебатів і клубів доброчесності в постійну практику.
 7. **Використати Інструмент оцінки зрілості як спільну рамку самодіагностики.** Розроблений у межах проєкту Інструмент (7 компонентів × маркери × рівні зрілості) доцільно позиціонувати як такий, що операціоналізує для ЗВО загальну модель зрілості доброчесності НАЗК і застосовується не як разова апробація, а як щорічна процедура самооцінки. Його ключова методологічна засада — провідним є не декларований рівень зрілості, а документальне підтвердження (поле ДОКАЗ): саме розрив між заявленим і підтвердженим рівнем визначає реальні прогалини. Це прямо відповідає завданню Технічного завдання — доповнити наявні підходи, зокрема тест НАЗК.
 8. **Врахувати методологічні уроки двох хвиль.** З досвіду дослідження варто врахувати: відмінності у вибірках між хвилями ускладнюють пряме порівняння окремих показників — доцільно посилити зіставність вибірок або перейти до панельного компонента; декомпозиція складених маркерів на прості підзапитання (ключове рішення при розробці Інструменту) усуває логічні неузгодженості між запитаннями та варіантами відповідей і має застосовуватися й до анкет; логіку «оцінка за самозвітом, пріоритети за доказами» доцільно зберегти в наступних циклах.

9. АНАЛІЗ ФОКУС-ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ

9.1. ФГД з уповноваженими особами

Підрозділ підготовлено на основі стенограми фокус-групової дискусії з антикорупційними уповноваженими чотирьох закладів вищої освіти та концепції/гайду дослідження. Висновки структуровані за тематичними блоками гайду, доповнені верифікованими цитатами учасників і коментарем щодо практичних імплікацій для вдосконалення системи.

Видимість і сприйняття ролі уповноваженого

Учасники одностайно відзначають, що формальна інформація про існування посади («є така особа, є сторінка на сайті») сама по собі не формує розуміння змісту діяльності. Найбільш «впізнаваною» роботу уповноваженого роблять не інформаційні матеріали, а особиста, регулярна, фізична присутність у процесах, важливих для спільноти — насамперед в екзаменаційних комісіях.

«А тут я вже ходила на іспити, і мені здається, що це було найпомітніше для всіх. Помітна така робота, що хтось ходить, дійсно там спостерігає за об'єктивністю» — Уповноважена А

Натомість дистанційні формати роботи (розсилки, документи, опитування) сприймаються спільнотою як фонові й майже непомітні. Це підтверджує і відповідь одного уповноваженого, де найбільш «видимою» названо роботу саме з персоналом через особисте, обов'язкове знайомство при прийомі на роботу:

«Я ж на кожному інструктажі абсолютно кожному проводжу роз'яснення. Ніхто, не прийде поза мене, то і на роботу не візьмуть. Тому працівники спочатку знайомляться зі мною.» — Уповноважений Б

Спостерігається асиметрія видимості між категоріями: серед працівників впізнаваність вища і стабільніша («вони вже постійно розуміють, чому програма, що я роблю, хто я»), тоді як серед студентів ефект інформування швидко згасає через високу плинність контингенту і короткий «час на пам'ять»:

«Те, що я їм розповідав пів року тому, вони вже загалом пам'ятають тільки». У нас в обов'язковому порядку я двічі на рік перед кожною сесією проводжу масштабні роз'яснення... студенти найбільше забувають, як показують результати наших внутрішніх опитувань.» — Уповноважений Б

Інституційна модель посади: суміщення функцій і потенціал моделі compliance

Важливим і несподіваним результатом дискусії стала спільна теза кількох учасників про структурну вразливість самого інституту уповноваженого: посада майже завжди поєднується з основною (юрисконсульт, помічник ректора, викладач), що пояснюється передусім бюджетними обмеженнями, а не лише незрілістю інституції.

«На мій погляд, це виключно бюджетні питання, бюджетне фінансування і більше нічого... Можете порахувати, що на 600 осіб потрібно вже 3 штатних одиниці, а плюс ще, як мінімум, я думаю, одну на студентів.» — Уповноважений В

Один з учасників сформулював і структурну дилему незалежності: уповноважений отримує заробітну плату від тієї ж юридичної особи, діяльність якої контролює, що породжує конфлікт інтересів на системному рівні:

«Питання службової залежності і питання, мені здається, конфлікт інтересів головний, коли особа отримує заробітну плату від юридичної особи, в якій вона здійснює цю діяльність. Я думаю, що це корінь багатьох питань.» — Уповноважений В

Як можливий вектор розвитку інституту учасники незалежно один від одного запропонували модель compliance-офіцера — ширшу за чинну роль, орієнтовану на культуру дотримання правил і доброчесність, а не лише на реагування на повідомлення. Ця пропозиція підтримана учасницею, яка додатково пройшла відповідну мікрокваліфікацію:

«Було б дуже класно, якби в університетах це було, як compliance офіцер, який займається отакими питаннями якоїсь, скажімо так, взагалі культури отакої в університеті дотримання правил і репутації закладу.» — Уповноважена Г

«На мій погляд, краще цей інститут був би взагалі реорганізований таким чином, щоб передати ці функції до юридичної служби... питання законності, це в тому числі питання дотримання антикорупційного законодавства.» — Уповноважений В

Практична імплікація: ідея compliance-моделі та структурного розмежування «розробка політик/профілактика» і «розгляд порушень» заслуговує на окремий розгляд у наступних ітераціях методичних рекомендацій — про це прямо просила одна з учасниць (див. нижче).

Розрив між обізнаністю та готовністю до дії

Дані опитувань, які лягли в основу гайду фокус-групи, фіксують розрив між заявленою обізнаністю про канали повідомлення і фактичною готовністю ними скористатися. Уповноважені підтверджують це власним досвідом: канал «Повідомити про корупцію» на сайтах ЗВО нерідко використовується студентами для зовсім інших, неспецифічних звернень (побутові конфлікти в гуртожитку, суб'єктивне оцінювання), що свідчить радше про незрозумілість меж компетенції уповноваженого, ніж про намір повідомляти саме про корупцію:

«Студенти, коли у них виникає якась проблема, вони звертаються туди, куди їм найпростіше звернутися... Абсолютно не стосується, наприклад, антикорупційної діяльності. Це стосується, можливо, не об'єктивного оцінювання якогось конфлікту в групі з своїми одногрупниками.» — Уповноважена Г

Серед причин розриву — і саме поняття корупції, яке студенти розширюють на будь-яку несправедливість («навіть якщо староста їм щось там каже, вони думають, що це корупція»), і брак досвіду «проходження» кейсу від звернення до результату.

Канали комунікації: неоднорідність ефективності та чинник довіри

Найпопулярніший канал істотно різниться між закладами і залежить від усталеної організаційної культури, а не від формального переліку доступних каналів. В одних закладах переважає особистий контакт; натомість в іншому закладі основним є корпоративна електронна пошта:

«У нас дуже добре налагоджена система комунікації, в нас є корпоративна електронна пошта, і це дуже такий дієвий канал комунікації з усіх питань.» — Уповноважена Г

Портал викривачів (загальнодержавна система) учасники одностайно називають каналом з найнижчою довірою — саме через його формальний, «державний» статус і побоювання помилково кваліфікувати звернення:

«Портал викривачів, мені здається, тут трішечки побоюються, тому що це вже такий державний, така загальнодержавна система... якщо це дійсно не стосується корупції, то, як правило, цим каналом тоді вже не користуються.» — Уповноважена Г

Телефонний канал учасники вважають практично нежиттєздатним для сучасної студентської аудиторії («телефон взагалі зараз, мені здається, не зовсім популярний, особливо серед здобувачів»).

Бар'єри повідомлення: довіра як ключовий, а не другорядний фактор

На пряме запитання про ієрархію бар'єрів (страх наслідків, недовіра, складність процедури, байдужість) один з учасників чітко поставив довіру на перше місце, відокремивши її від суто інформаційного бар'єру:

«Ти ще, крім цього, маєш довіряти, бо ти маєш бути впевнений, що буде схід і буде результат. Буде реакція належна, відповідно до закону... Я би поставив довіру на перше місце.» — Уповноважений В

Принципово важливим є наголос на тому, що довіра — явище системне, а не персональне: вона не може бути сформована окремою «гарною» особою уповноваженого за умови, що інші ланки (деканат, відділ кадрів, охорона) працюють інакше:

«Це неможливо сформуванню, наприклад, ти довіряєш уповноваженому з запобігання корупції, а на вході тебе охоронець, наприклад, матюкав... Це або вся система працює, або не працює нічого.» — Уповноважений В

«Особистість, напевно, має якийсь відбиток... але вона тільки може бути, скажімо так, як приправа у цю справу, але це не є основний інгредієнт.» — Уповноважений В

Серед бар'єрів для студентів окремо названо складність письмового формулювання звернення («з високими думками складно писати... якимось письмово викласти свої думки») — практична, а не ціннісна перешкода, яку один з уповноважених вирішує через особисту допомогу в оформленні звернень при особистому прийомі.

Щодо викладачів аналогічна тема (страх «доносу») викликала найменше конкретних відповідей — учасники визнали її складною і пов'язали вирішення радше із загальносистемною довірою до правосуддя та правоохоронних органів, ніж із діями самого ЗВО:

«Воно має стати таким, коли стане, наприклад, справедливий суд... коли поліція буде працювати належним чином, не закривати справи за малозначністю... І це все воно в комплексі, в системі впливає на довіру.» — Уповноважений В

Зворотний зв'язок і прозорість розгляду звернень

Учасники визнають дилему між потребою публічно демонструвати дієвість механізму (щоб формувати довіру) і обмеженнями конфіденційності. Запропонований орієнтир — модель знеособленого інформування за аналогією з реєстром судових рішень, хоча й з визнанням обмеженої ефективності в малих колективах:

«Можна інформувати за аналогією, як інформує реєстр судових рішень». Він же там не називає прізвища, він напише особа А, особа Б... Але в маленьких колективах то буде приблизно зрозуміло, що це за особа.» — Уповноважений В

Щодо гарантій заявнику учасники узгоджено окреслюють їх мінімум — дотримання законодавства України, тоді як розширені гарантії (наприклад, щодо строків чи захисту) залежать від ресурсів, а не лише доброї волі:

«Гарантії дотримання законодавства України – це базова гарантія, яка може бути надана. А всі інші гарантії... на них потрібні відповідні, можливо, ресурси.» — Уповноважений В

Один з учасників наголосив, що демонстрація результату важливіша за деталізацію процесу, і що саме кінцевий, відчутний результат — а не сам факт звернення — формує довіру на майбутнє:

«Напевно, в першу чергу важливо, щоб був результат, щоб бачили конкретний результат... ці повідомлення – це не просто якісь відовища чи на показ, а важливий кінцевий результат.» — Уповноважений В

Найскладніші теми для роз'яснення

Конфлікт інтересів

Одноставно названо найскладнішою темою — як для студентів, так і для викладачів. Проблема не в обізнаності щодо самого терміна, а в нездатності застосувати його до нетипових, неочевидних ситуацій (дискреційні повноваження, потенційний/непрямий конфлікт):

«Конфлікт інтересів... Всі, зазвичай, розуміють, що конфлікт інтересів, пряме підпорядкування. На цьому все закінчується. Що пояснюється якимось ширше, тут вже виникають проблеми розуміння. Особливо, що таке службове повноваження і дискреція цих службових повноважень.» — Уповноважений Б

Подарунки та гостинність

На відміну від конфлікту інтересів, тема подарунків рідко стає предметом звернень — але саме тому, на думку однієї з учасниць, вона потребує проактивної, а не реактивної політики. Власна управлінська позиція уповноваженої — рекомендувати повну стриманість у «сірих» періодах (сесія, іспити), навіть у межах дозволених сум, з метою захисту репутації викладача:

«Я, як уповноважена з питань запобігання і протидії корупції, все ж таки рекомендую нашим працівникам взагалі утримуватись, навіть якщо це якісь дозволені суми... ні квіти, ні цукерки, абсолютно ця ситуація того не варта, щоб потім це підривало довіру до викладача.» — Уповноважена Г

Потреба в зовнішній експертизі для практичних кейсів

Окремий і практично важливий запит — потреба не просто в роз'ясненнях власного уповноваженого, а в зовнішніх спеціалізованих спікерах, здатних говорити саме про специфіку освітньої діяльності (а не загальну держслужбу):

«Ці всі спікери, вони дуже зосереджені на питаннях і таких практичних кейсах, які стосуються саме діяльності держслужбовців... виникає потреба все ж таки, щоб це були зовнішні спікери, які додатково роз'яснювали такі питання [саме щодо діяльності університету].» — Уповноважена Г

Точки входу та формати роботи зі студентами

Учасники сходяться на тому, що оптимальний момент першого контакту — вступ/перший курс, за умови дозованої, не перевантажувальної подачі інформації:

«Головне не загрузати дітей великою кількістю інформацій, просто повідомляти, що є така особа, де я, що я, можна до мене звертатися з будь-якими питаннями.» — Уповноважена А

«Під час вступу, коли можливо відбуваються вже зустрічі, є ж такий інститут кураторства... ти так само можеш бути присутнім, окремо якусь частинку часу присвятити питанням цих наших всіх справ.» — Уповноважений В

Серед практик, що довели ефективність у пілотних ЗВО, варті уваги: друкований і електронний «путівник першокурсника» з QR-кодом на розширену інформацію; навчальний посібник «Я студент», що інтегрує антикорупційну тематику в курс адаптації; щорічний студентський конкурс короткометражних роликів на тему доброчесності:

«У нас є навчальний посібник «Я студент»... наші викладачі, які його викладають, саме розповідають... до речі, якраз і перше можна почути про уповноваженого, про антикорупційну діяльність в університеті.» — Уповноважена Г

«У нашому університеті студентам пропонується раз у рік... організовується конкурс з питанням доброчесності в соціальному розрізі... журі обирають, які їм більше подобаються.» — Уповноважений Б

Залученість уповноваженого до управлінських процесів

Рівень залучення уповноваженого до внутрішніх управлінських процедур (кадри, закупівлі, преміювання) суттєво відрізняється між закладами. В одному із закладів це системна практика з обов'язковою перевіркою на етапі погодження:

«В нашому статусі я якраз беру участь в усіх цих процесах... майже всі кадри і питання також приймаються через мене, обов'язково моє визнання та перевірка.» — Уповноважений Б

Один з учасників сформулював профілактичну філософію роботи — фокус на проектуванні процедур так, щоб порушення були малоймовірними «на вході», а не виявлялися постфактум:

«Основний напрям діяльності, як я бачу... це створення умов, де, в принципі, вчинення правопорушення хоча б малоймовірне... простіше все-таки випередити порушення, а не з наслідками вже боротися.» — Уповноважений Б

Водночас навіть за наявності чек-листів і регулярного контролю типові порушення повторюються — учасник пов'язує це не з умисною корупцією, а з особливостями діловодства й вимогами до конфлікту інтересів, що потребують постійної, а не одноразової перевірки.

Дані опитувань: «замикання циклу» зворотного зв'язку

Усі учасники підтверджують, що результати щорічних внутрішніх опитувань реально використовуються — вони впливають на оновлення антикорупційних програм, появу нових документів чи тренінгів. Водночас слабким місцем залишається низький відгук у відкритих питаннях опитувань:

«Найбільша проблема цих опитувань – малий зворотний зв'язок. Дуже мало особистої думки випадає... підкріпну думку почути від студента чи викладача доволі складно.» — Уповноважений Б

Виявлено принципову розбіжність у підходах до публічного «замикання циклу» — інформування спільноти про те, що саме змінено за результатами опитування. Один з учасників свідомо обирає мовчазне впровадження змін без прив'язки до конкретного опитування, аргументуючи це анонімністю та низькою цінністю такого звітування для студентів:

«Я не акцентую увагу, що з в'язку з тим, що потрібно таке-то питання... я просто роблю. Це краще, адже навіть повідомлення, що враховано такі-то результати опитування, найчастіше... студенти забудуть.» — Уповноважений Б

Натомість інша учасниця описує систематичний цикл «опитування → зміна політики/документа → публічне обговорення», що прямо відповідає принципу «ми почули — ми змінили», закладеному в гайді дослідження:

«Це може вливатися в наші зміни до антикорупційної програми. Ми бачимо, що є якась проблема, на яку вказують наші працівники або здобувачі, і це може бути якийсь додатковий документ... і на це реагуємо.» — Уповноважена Г

Ця розбіжність є практично значущою: вона свідчить про відсутність єдиного стандарту комунікації результатів опитувань серед пілотних ЗВО і може бути предметом окремої рекомендації в банку рекомендацій (компонент «Комунікації та прозорість»).

Ресурсна спроможність і потреби самих уповноважених

Наскрізна і одностайна потреба — час і кадрова спроможність. У жодному з представлених ЗВО посада не є виключно штатною одиницею з відповідним навантаженням; уповноважені постійно балансують між основною посадою (юрисконсульт, помічник ректора) та антикорупційними обов'язками:

«Я один, людей багато, студентів багато, працівників багато, а я один, а робити все потрібно... доцільно змагатися створювати, не зготувати окрему посаду, щоб одна людина була, а все-таки штат.» — Уповноважений Б

«Якби було, наприклад, двоє людей чи троє, можна було розділити між собою ці повноваження, наприклад, одна людина займається одним, друга – іншим, третя, наприклад, більше з комунікацією.» — Уповноважена А

Ще одна учасниця додає важливий якісний акцент: проблема не лише в кількості ресурсу, а в характері навантаження — поєднання ролей «розробника політик» і «детектора порушень» в одній особі є структурно непосильним:

«Якщо поєднувати це прямо так... ти займаєшся всім: і розробкою політик, і виявленням порушень, і опрацюванням всіх закупівель, ну, це дійсно для однієї людини дуже непосильна робота.» — Уповноважена Г

Ще один учасник повторює тезу про первинність фінансування й нормативного забезпечення посади як умови її ефективності, інакше функція ризикує залишитися формальною (див. також розділ 2).

Підсумкова синтеза та практичні імплікації

Фокус-група підтверджує і поглиблює кількісні результати дослідження: знання про існування антикорупційного уповноваженого не конвертується автоматично в розуміння його функцій, довіри чи готовності до дії. Ключові фактори розриву — недостатня видимість «живої», персоналізованої присутності уповноваженого (на відміну від дистанційних форматів), системний, а не персональний характер довіри, неоднорідність каналів комунікації між ЗВО, та брак стандартизованого «замикання циклу» зворотного зв'язку за результатами опитувань.

Окремої уваги заслуговують дві структурні пропозиції, що вийшли за межі первинних гіпотез гайду, але мають високий практичний потенціал для подальших ітерацій методичних рекомендацій:

1. перегляд моделі посади в напрямку compliance-офіцера з ширшим мандатом (культура доброчесності, а не лише реагування на повідомлення);
2. розмежування функцій розробки/профілактики політик і розгляду конкретних порушень, що знижує структурне навантаження на одну особу та потенційний конфлікт інтересів через службову залежність уповноваженого від адміністрації, яку він контролює.

Серед тем, що потребують посиленої методичної підтримки, найбільш виразно виокремлюється конфлікт інтересів (нездатність застосувати поняття до нетипових ситуацій) та потреба в зовнішніх галузевих спікерах для практичних кейсів, релевантних саме освітньому середовищу.

9.2. ФГД з викладачами ЗВО

Підрозділ підготовлено на основі стенограми фокус-групової дискусії з викладачами закладів вищої освіти та концепції/гайду дослідження, що включав дві робочі гіпотези, сформульовані за результатами кількісного опитування: Гіпотеза 1 (бар'єр інституційної недовіри та страху — розрив між декларованою готовністю повідомляти про корупцію (85,0%) і фактичним досвідом подання повідомлень (2,2%) пояснюється недовірою та страхом переслідувань) та Гіпотеза 2 (фасадність антикорупційної інфраструктури — уповноважені й політики сприймаються як формальні та залежні від адміністрації).

Соціальна бажаність відповідей і ухилення від гіпотез

Перш ніж переходити до змістовних блоків, варто зафіксувати наскрізну особливість цієї фокус-групи, що принципово відрізняє її від дискусій зі студентами та уповноваженими: учасники

систематично уникали визнання будь-яких ризиків, прогалин чи власної невпевненості, надаючи майже виключно ідеалізовані описи власних закладів. На прямі запитання, спрямовані на тестування Гіпотези 1 та Гіпотези 2, відповіді або заперечували саму наявність проблеми, або переводили розмову в перелік наявних інструментів і процедур, не торкаючись питань довіри чи бар'єрів.

«Взагалі для мене таке дивне ваше питання. Як викладач можу сказати, що одним з принципів нашої взаємодії з студентами є принцип прозорості... Тому що вся інформація, яку потрібно в кінці знати у студента, чи він засвоїв, у нас вона подається.» — Викладачка В

«Я вам готова віддати відповідь на це запитання, тому що я не була свідком на вирішення такої конфлікту.» — Викладачка Б

Подібна реакція на пряме запитання про кейс із підручником власного авторства («чи бачимо ми тут якісь ризики?») та про конфлікт інтересів є показовою: замість обговорення потенційної сірої зони учасники або заперечували застосовність питання до себе («у нас це категорично заборонено»), або взагалі ухилялися від відповіді по суті. Це не спростовує і не підтверджує Гіпотезу 2 на пряму, але є самостійним методологічним висновком: формат фокус-групи з викладачами (на відміну від уповноважених) дав значно менше «сирого» матеріалу для перевірки гіпотез про недовіру й фасадність, оскільки учасники схильні представляти свій заклад виключно в позитивному світлі. Це варто врахувати при інтерпретації решти блоків і, можливо, скоригувати формат майбутніх хвиль (менші групи, більш закрита анонімність, кейси без прив'язки до «свого» закладу).

Сприйняття змін у викладацькій діяльності та засад справедливого середовища

На відміну від ухильних відповідей у чутливих блоках, тема технологічних змін викликала розгорнуті й конкретні відповіді. Учасники одностайно відзначають перехід від паперових до цифрових форматів контролю знань як головний фактор зниження корупційних ризиків у навчальному процесі — поява незалежних тест-центрів, відкритих рейтингових систем і автоматизованого розподілу балів сприймається як структурне рішення проблеми «людського фактору» в оцінюванні:

«Раніше, в принципі, не відводилося стільки часу на перевірку... а зараз... ступова кампанія, яку здавала раніше окремо приймальна комісія університету, наразі через НМТ — це процедури, результати бачать всі, освітяни не можуть вплинути на ступу.» — Викладачка Б

«Будь-який досвід нам цінний... ми відразу знайомимо [студентів] з декларацією про педагогічну доброчесність, розповідаємо, які механізми, до кого вони можуть звернутися.» — Викладачка А

Водночас новим джерелом ризику названо штучний інтелект — і в розрізі академічної доброчесності студентів, і в розрізі наукової діяльності викладачів (співавторство, перевірка публікацій на згенерований текст). Заклади реагують через розробку внутрішніх політик використання ШІ та програмні засоби перевірки, хоча самі учасники визнають обмежену надійність таких інструментів.

Щодо засад справедливого середовища ключова теза — залученість студентів до розробки самих правил, а не лише до ознайомлення з ними:

«Для студентства дуже важливо бути залученими. Тобто не скільки показувати якісь правила, скільки вони повинні брати участь у обговоренні цих правил. Вони хочуть винести цей фідбек від себе і щоб їх почули.» — Викладачка В

Названо конкретні практики такої залученості — стратегічні сесії для першокурсників з обговоренням «біди академічної недоброчесності», групи сприяння академічній доброчесності зі студентським представництвом, менторські програми старших студентів над молодшими.

Розуміння корупції та «сірих зон»: кейс власного підручника

На запитання про специфіку корупції в університетському середовищі учасники відповіли узагальнено, без розмежування корупції/неетичної поведінки/академічної недоброчесності, посиляючись здебільшого на нормативну рамку (закон про академічну доброчесність, кодекс честі) як таку, що вже зняла потребу в дискусії:

«Я вважаю, що відрізнити корупцію за тим, де вона відбувається, це нереально і неможливо, тому що це чітко прописано, що таке корупція... Алгоритм діє тепер чіткий.» — Викладачка Б

Кейс із рекомендацією власного підручника викладачем виявився показовим прикладом описаного в розділі 0 ухилення: замість обговорення межі прийнятності (коли рекомендація переходить у фактичний примус) учасники одразу заперечили наявність такої практики у своєму закладі та перевели фокус на процедурні запобіжники — обов'язкову передачу примірників до бібліотеки, цифровізацію матеріалів, незалежний тест-центр, який унеможливило вплив автора підручника на оцінювання. Лише одна учасниця визнала принципову можливість корупційного ризику, прямо назвавши умову, за якої рекомендація переходить у порушення:

«Дійсно, є неприйняття, це є вже корупційним ризиком, коли рекомендація може перетворитися на ультиматум для отримання студентом позитивної оцінки... Це вже буде безпосередньо корупційне порушення, і безпосередньо треба звертатися на лінію довіри.» — Викладачка А

Ця відповідь — єдина в межах усієї дискусії, що прямо визнає можливість переходу «сірої зони» в порушення, і вона ж єдина прямо називає конкретний механізм реагування (лінія довіри). Це може бути використано як приклад формулювання для методичних матеріалів: розмежування зроблено через критерій «ультимативності» (обов'язковості де-факто), а не через формальний статус вимоги.

Корупційні практики в управлінських процесах: кейс розподілу навантаження

На відміну від попереднього кейсу, тема розподілу навчального навантаження викликала змістовну й деталізовану дискусію з конкретними практиками, які варто зафіксувати як кращі практики для банку рекомендацій:

- автоматизований рейтинговий розподіл за результатами року (наукова активність, публікації, підтверджувальні документи через стандартизовану форму) — за словами учасниці, «повністю автоматизована система, на яку не має впливу ніхто»;
- колегіальне обговорення розподілу на засіданні кафедри з протоколюванням рішення, а не одноосібне рішення завідувача;
- врахування студентської оцінки викладача («рейтинг кращого лектора») як підстави для збереження дисципліни за викладачем — пов'язує якість викладання з розподілом навантаження.

«Якщо є незгідність з цим, ми маємо право висловитися, і колегіально приймаємо ці рішення. Тобто тут не є диктатура.» — Викладачка А

«Якщо студенти високо оцінюють якість викладання, то це величезний аргумент для завідувача кафедри продовжувати діяльність цього викладача в цій дисципліні.» — модераторка, узагальнюючи відповіді учасниць

Примітно, що саме цей, формально «управлінський», а не «студентський» кейс отримав найбільш предметне й конкретне обговорення — на відміну від кейсів, що прямо стосувалися можливих корупційних ризиків. Це може свідчити про те, що тема внутрішньоуніверситетських процедур (на відміну від тем довіри/повідомлень) сприймається викладачами як менш чутлива і безпечніша для відкритого обговорення.

Тиск щодо оцінювання та конфлікт інтересів: майже відсутність змістовної відповіді
Кейс про неформальний сигнал «не створювати проблем студенту» перед іспитом отримав мінімальну реакцію — учасниця заявила про незастосовність питання через організаційну модель (незалежний тест-центр), уникнувши обговорення самої можливості такого тиску в інших формах оцінювання (наприклад, усних іспитів, заліках, наукових роботах):

«У нас немає можливості на це питання зайти, тому що студенти здають у тест-центрі окремому.» — Викладачка Б

Тема конфлікту інтересів — попри те, що модераторка прямо звернула увагу на її центральність у дискусії з уповноваженими напередодні — практично не отримала розгорнутого обговорення. Єдина відповідь по суті констатувала відсутність особистого досвіду спостереження за врегулюванням конфліктів інтересів, без коментаря щодо обізнаності викладачів загалом:

«Я вам готова віддати відповідь на це запитання, тому що я не була свідком на вирішення такої конфлікту.» — Викладачка Б

Відсутність змістовної реакції на запитання про конфлікт інтересів сама по собі є даними: вона контрастує з висновками паралельної фокус-групи уповноважених, де конфлікт інтересів був названий найскладнішою для роз'яснення темою. Це може вказувати або на нижчу обізнаність викладачів щодо самого поняття, або на небажання обговорювати тему в груповому форматі.

Довіра до антикорупційних механізмів

На пряме запитання про джерела довіри до антикорупційного уповноваженого та про розбіжність декларованої політики і повсякденної практики отримано не заперечення, а нейтрально-збалансовану відповідь, що визнає крихкість довіри як явища, яке потребує постійної підтримки:

«Довіра — це таке питання, воно дуже крихке, і його потрібно постійно підтримувати, як вогонь, щоб воно жевріло... мені невідомо, щоб у нас в університеті [були втрати довіри], але те, що це потрібно постійно над цим працювати — це однозначно.» — Викладачка Б

Ця ж учасниця запропонувала структурну, інституційну (а не лише комунікаційну) пропозицію для забезпечення від «фасадності» — обмеження строку перебування на керівних антикорупційних посадах задля запобігання звиканню й послабленню пильності:

«Я особисто вважаю, що зараз керівник підрозділу не може бути більше, ніж 10 років і це дуже добре... настає такий момент, коли ти вже відпочиваєш на лаврах, всі механізми відрегульовані, всі питання здебільшого вирішені, і можна розслабитися, дати слабину в тому числі і в питаннях, про які ми говоримо сьогодні.» — Викладачка Б

Це єдина теза в межах усієї дискусії, що прямо й конструктивно перетинається з Гіпотезою 2 (ризик «звикання» і формалізації антикорупційної функції з часом) — вона підтверджує гіпотезу не як констатацію факту, а як визнання структурного ризику, що потребує превентивного інституційного рішення.

Щодо анонімності каналів повідомлення позиція учасниць — анонімність доречна для зворотного зв'язку щодо якості викладання, але неприйнятна для звернень про конкретні факти корупції чи недобросовісності, оскільки потребує верифікації:

«Коли вже дійсно є факт корупції, академічної недоброчесності, мова не йде про анонімність, тому що мають бути засвідчені факти... Анонімність недопустима.» — Викладачка А

Канали інформування студентів та роль студентського менторства

Названо широкий перелік каналів інформування першокурсників, що в сукупності формують кращу практику: друкований/електронний путівник першокурсника з повним переліком контактів (скринька довіри, телефон довіри, контакти антикорупційного підрозділу), інститут студентів-менторів («кураторів-студентів») над першокурсниками, інформування через викладачів на заняттях, зустрічі ректора зі студентським активом.

«Студент студенту в більш довірливій формі, і студент швидше послухає студента і, скажімо так, почує, не тільки послухає... тобто, коли їм кажуть студенти, коли їм кажуть куратори групи, коли їм кажуть викладачі — всі канали повинні працювати в гармонії, і тільки тоді це дасть якийсь результат.» — Викладачка В

Модераторка окремо підкреслила цінність цього спостереження для звіту — довіра до студентського самоврядування й неформальних лідерів може перевищувати довіру до формальних посадових осіб, що є важливим практичним орієнтиром для каналів комунікації.

Бар'єри повідомлення для студентів і викладачів

На запитання про байдужість як бар'єр студентського повідомлення відповідь зосередилася на просвітницькій профілактиці («ви теж ставите на доброчесність, коли мовчите»), не заглиблюючись у психологічні чи структурні причини байдужості.

На запитання про бар'єри саме для викладачів (брак доказів, страх конфлікту з керівництвом, невпевненість у захисті) отримано відповідь, що фактично заперечує існування таких бар'єрів сьогодні, пояснюючи це наявністю колегіальних і прозорих процедур ухвалення кадрових рішень:

«На сьогодні набагато складніше як студента, так і викладача залякати чи змусити робити щось, що він не хоче... Колегіальність допомагає боротися з цією корупційною складовою. Зараз взагалі мало посадових осіб готові чинити щось неправомірно, знаючи, скільки є важелів впливу.» — Викладачка Б

Ця відповідь прямо суперечить Гіпотезі 1 (про страх переслідувань як головний бар'єр) — принаймні на рівні декларованого сприйняття самих викладачів. Водночас варто враховувати методологічне застереження з розділу 0: схильність до ідеалізованих відповідей могла применшити реальний рівень побоювань, які важче визнати в груповому форматі, ніж у анонімному опитуванні.

Подарункова культура: межі прийнятності

Позиція щодо подарунків загалом поблажливіша й менш категорична, ніж у фокус-групі уповноважених (де домінувала рекомендація повної стриманості). Один з учасників не пригадав, щоб питання політики подарунків взагалі піднімалося за понад 10 років роботи, і не вбачає проблеми в символічних подарунках на знак подяки після завершення курсу:

«Я ні разу не чула про те, щоб піднімалося питання політики подарунків... Якщо це солодощі, відкрили коробку цукерок і разом зі студентами подякували один одному за те, що закінчили цю дисципліну, я вважаю особисто, що в цьому нічого поганого немає. Людська вдячність не залежить від норм.» — Викладачка Б

Інша учасниця уточнила, що питання регулюється не стільки усною культурою, скільки формальним антикорупційним положенням закладу з визначеною граничною вартістю подарунка в межах ділової гостинності, а роз'яснювальну функцію виконує антикорупційний уповноважений:

«В кожному університеті є антикорупційна програма, де чітко описано, що є діловою гостинністю, а що недопустимо... для того щоб не було корупційного ризику, просто треба прописувати в положеннях університету відповідно до чинного законодавства.»
— Викладачка А

На відміну від уповноважених, які наголошували саме на ризикованості подарунків у «сірий» період (перед іспитом), викладачі в цій дискусії фокусувалися переважно на прийнятних, постфактумних формах подяки, що може свідчити про слабшу обізнаність або менший фокус уваги саме на ризикованому періоді «до іспиту».

Оцінка проєктних заходів і запит на продовження

Учасники оцінили проєктні активності (вебінари, дебати з доброчесності, командні онлайн-заходи для студентів) позитивно, відзначивши формат командної роботи й нагородження як фактори залучення студентів, а також цінність зовнішньої експертизи («важливо почути не тільки своїх в університеті, а й зовні, що відбувається»). Окремі практики (дебати з доброчесності) учасники прямо назвали такими, що будуть інтегровані у виховну роботу поза межами проєкту — це сигнал успішної інституціоналізації проєктних інтервенцій.

Підсумкова синтеза та практичні імплікації

Фокус-група з викладачами дала якісно інший тип матеріалу порівняно з дискусіями зі студентами та уповноваженими: замість детального картографування бар'єрів і недовіри отримано переважно ідеалізовані описи процедур і технологічних рішень, що знижують корупційні ризики (цифровізація оцінювання, автоматизація розподілу навантаження, колегіальність кадрових рішень). Це варто розглядати не як спростування робочих гіпотез, а як обмеження формату: групове інтерв'ю серед колег у межах одного професійного середовища провокує соціально бажані відповіді сильніше, ніж анонімне опитування.

Водночас дискусія дала кілька самостійних практичних результатів, придатних для банку рекомендацій і методичних матеріалів:

1. чіткий операційний критерій переходу рекомендації власних навчальних матеріалів у корупційний ризик — момент, коли рекомендація стає фактичним ультиматумом для отримання позитивної оцінки;
2. задокументовані кращі практики прозорого розподілу навчального навантаження (автоматизований рейтинг, колегіальне протокольне рішення, врахування студентської оцінки викладача);
3. пропозиція щодо обмеження строку перебування на керівних антикорупційних посадах як превентивного інструмента проти інституційної «фасадності» та звикання;
4. виявлений розрив у глибині опрацювання теми конфлікту інтересів між викладачами й уповноваженими — рекомендація посилити цільову комунікацію саме для викладацької аудиторії;
5. підтверджена цінність студентського менторства («куратори-студенти») як каналу з вищим рівнем довіри порівняно з формальними каналами — варто розглянути як окремий, рекомендований формат комунікації в банку рекомендацій.

9.3. ФГД зі студентами

Підрозділ узагальнює дві фокус-групи зі студентами — одну з бакалаврами, одну з магістрантами (включно з одним учасником-аспірантського/випускного рівня) — кількох закладів вищої освіти. Обидві дискусії побудовані за подібною логікою: визначення поняття корупції, обговорення «сірих зон», вправа-гра з оцінкою кейсів («Норм / Може бути / Стрьом» — у магістрів; «Абсолютно нормально / Сіра зона / Точно неприйнятно» — у бакалаврів), бар'єри повідомлення та оцінка

ефективності проєктних заходів. Висновки структуровані за наскрізними тематичними блоками, що дозволяють зіставити позиції двох рівнів навчання.

Розуміння корупції: від абстрактного визначення до контексту вищої освіти

Обидві групи визначають корупцію насамперед через категорії незаконної вигоди та зловживання становищем, але маістри частіше виходять за межі суто фінансового виміру, згадуючи також конфлікт інтересів і використання впливу:

«У моєму розумінні «корупція» – це протиправні дії з метою отримання особистої вигоди... це не обов'язково має бути підкріплено саме фінансовою складовою. Це може бути і той самий порушений конфлікт інтересів». – Студентка А, магістратура

Бакалаври частіше підкреслюють вимір несправедливості й нерівності між тими, хто доклав зусиль, і тими, хто «просто заплатив», що відображає менш узагальнене, більш особисто-емоційне сприйняття явища:

«Двоє студентів... мають приблизно однакові бали при вступі. Але один студент вчиться та старається своїми досягненнями заробити хороші бали... а інший може просто заплатити. І саме це нерівність, оскільки в результаті вони мають ту саму нагороду, але один працював чесним трудом, а інший просто заплатив гроші». – Студентка Б, бакалаврат

В обох групах виникла дискусія про специфіку корупції в освіті порівняно з іншими сферами (медицина, поліція). Цікаво, що бакалаври розійшлися в оцінці «масштабу шкоди» – одна учасниця заперечила тезу про меншу тяжкість освітньої корупції, наголосивши на довгострокових наслідках для професійної компетентності випускника:

«Те, що студент просто заплатив за якийсь екзамен, це впливає на його освіту. Він же потім випускається з університету і десь працює, і це впливає на його професіоналізм і на людей, яких він обслуговує потім. І це може бути той самий майбутній медик». – Студентка А, бакалаврат

Подарункова культура: спільний критерій «моменту» та розбіжність у трактуванні наміру

Вправа-гра з оцінкою кейсів надала найбільш системний матеріал для порівняння. В обох групах сформувався практично ідентичний базовий критерій прийнятності подарунка – часовий момент відносно оцінювання (до іспиту – неприйнятно/«сіра зона», після – прийнятно):

«Я вважаю, що це «Норм», тому що це після складання іспиту. Тобто не несе за собою якогось бажання неправомірної вигоди. А так, як подяка за хороше навчання, то, як на мене, «Нормально»». – Студентка А, магістратура

«Якщо саме в такому формулюванні, як тут, якщо саме перед іспитом він намагається швидше знайти якийсь спосіб, як заробити бали, то це, звичайно, «Стрём»». – Студентка Г, магістратура

Водночас бакалаври частіше вводили додатковий, більш тонкий критерій – не лише час, а персоналізованість жесту (один студент проти всієї групи) як індикатор прихованого мотиву:

«Це сіра зона, тому що є нюанси, які треба враховувати... якщо ви там ніколи не спілкувались поза заняттям з цим викладачем, але раптом ви йому даруєте квіти, це, як мінімум, вказує на певний корисливий мотив». – Студентка А, бакалаврат

Кейс із запрошенням викладача на каву «незадовго до перескладання» викликав найбільш одностайну й емоційну реакцію в обох групах – це єдиний кейс, де чітко прозвучало слово «скандал», що вказує на стійке, спільне для обох рівнів сприйняття межі неприпустимого:

«Я не можу уявити цю картину. Ні з боку студента, ні щоб викладач, не дай Боже, погодився. То це б такий скандал був, що ви що. Тобто, стрьомно». – Студентка А, магістратура

Кейс із платними індивідуальними консультаціями викладача, який сам приймає іспит, поділив обидві групи приблизно порівну – частина учасників легітимізує оплату як справедливую компенсацію часу викладача (і навіть піднімає питання офіційного оформлення ФОП), інша вважає будь-яку персональну плату викладачу-екзаменатору неприйнятною незалежно від мотиву:

«Викладач має право отримати винагороду за свій витрачений час... але в той же час він може відмовитися надавати таку консультацію». – Студент Д, магістратура

«Для мене самі ці додаткові платні консультації вже якась неприйнятна ситуація... у нас в університеті викладачі завжди заохочують студентів працювати з ними навіть у свій вільний час безкоштовно. Для мене таке ставлення нормальне». – Студентка А, бакалаврат

Кейс із купівлею власного підручника викладача перед іспитом обидві групи оцінили переважно негативно, але з протилежним фокусом відповідальності: магістри покладали провину здебільшого на викладача («це вже взагалі стрьом тотальний» з боку викладача, який «продає свої підручники» і «йому подобається, коли в нього купують»), тоді як бакалаври більш рівномірно розподілили відповідальність між сторонами, і одна з учасниць прямо зазначила, що основна відповідальність лежить на викладачеві, який враховує такий чинник під час іспиту:

«Для мене це неприйнятно, але більше з боку викладача [який це враховує]». – Студентка А, бакалаврат

Системні запобіжники як головний аргумент довіри: цифровізація та незалежне оцінювання

Наскрізна й, ймовірно, найважливіша знахідка обох фокус-груп – студенти обох рівнів пов'язують власну довіру (або її відсутність) до системи не з абстрактними деклараціями чи особистостями посадовців, а з конкретними організаційними механізмами, що структурно унеможливають корупційний вплив: незалежні тест-центри, оцінювання кількома викладачами одночасно, автоматизована система балів, ротація викладачів на іспитах:

«У нас так побудована система іспиту, що його приймають три викладачі, кожен викладач по питанню, плюс тестова частина здається в центрі тестування окремо... навіть для того, щоб отримати мінімальний бал, потрібно, щоб як мінімум двоє викладачів оцінили студента із трьох. Культура подарунків перед сесією знівельована максимально системою». – Студентка А, магістратура

«На сесії, усна частина, ми дізнаємося, який викладач у нас буде приймати, тільки тоді, коли заходимо в аудиторію. Це робиться з метою того, щоб ми не знали, до кого йти. Навіть якби хотіли, то це було б дуже важко». – Студентка Б, бакалаврат

Саме на цьому організаційному, а не ціннісному аргументі базується найпоширеніша відповідь на запитання про довіру до боротьби університету з корупцією – відсутність особистого негативного досвіду студенти трактують як доказ ефективності системи, а не як можливу відсутність прозорості:

«Я думаю, що головним показником є те, що в університеті просто немає випадків корупції, тому що за шість років навчання я ніколи ні за що не платила, від мене ніколи ніхто нічого не вимагав. Як на мене, це якраз найбільший показник того, що боротьба з корупцією позитивна». – Студентка А, магістратура

Ця логіка («зі мною такого не було, отже, система працює») повторюється в обох групах майже дослівно і є самостійним методологічним спостереженням: відсутність негативного особистого

досвіду не обов'язково тотожна ефективності системи – вона також може відображати ефект цифровізації як превентивного, а не реактивного механізму, що варто враховувати при формулюванні індикаторів довіри для опитувань.

Купівля академічних робіт і плагіат: нормалізована, але не схвалювана практика

На відміну від подарунків і тиску на оцінювання, тема купівлі курсових/дипломних робіт обговорювалась без вагань і евфемізмів – обидві групи одностайно визнають це поширеною практикою, що існує у вигляді окремої ринкової інфраструктури (тематичні чати), хоч і засуджують її:

«Я знаю про існування чатів, в яких люди кидають, що їм треба таку-то курсову. Інші люди пишуть, в мене є знайомі, які пишуть... беруть за це гроші, гарно заробляють. Я особисто цим не користуюся, але знаю, що це існує». – Студентка А, магістратура

«Цей список мені повністю знайомий, окрім хіба що фаворитизму... придбання готових робіт взагалі важко знайти, де цього немає. Так само, як і списування на іспитах». – Студентка А, бакалаврат

Важливий нюанс, що прозвучав лише в магістерській групі: купівля робіт не афішується навіть у дружньому колі, на відміну від подарункової культури, яка обговорюється відкрито – це вказує на вищий рівень соціального несхвалення саме академічної (а не «комунікаційної») недоброчесності:

«Навіть якщо є такі люди, то вони не прямо розповідають, не хваляться цим. Тому що якраз більш нормальним є написати самому». – Студентка Б, магістратура

Бар'єри повідомлення: від «це не моя справа» до соціальної ізоляції

Обидві групи одностайні в тому, що на гіпотетичне запитання «Якби ви стали свідком купівлі оцінки одногрупником, що б ви зробили?» переважна більшість учасників відповіла, що не повідомлятиме, але причини цього рішення відрізняються за рівнем навчання, і ця відмінність є ключовою знахідкою підрозділу.

Магістратура: індивідуалізм і принцип невтручання

«Я вважаю, що це особиста справа кожного, і якщо він так зробив, значить цій людині так потрібно було. Я до цього відношення ніяк не маю». – Студентка Г, магістратура

«Просте питання, якщо повідомити, то кому? ...А як потім це довести, що це все-таки була куплена оцінка? Треба ще якісь факти?» – Студентка Б, магістратура

Магістри артикулюють бар'єр здебільшого через раціональні категорії – тягар доведення, страху клейма «донощика», практичну недовіру до анонімності:

«Я думаю, всі інші викладачі, і тим паче той, хто продав оцінку, на тебе якимось клеймом повісять. Я вже боюся про те, що навіть той же самий принцип неупередженості точно пропаде». – Студент Д, магістратура

Бакалаврат: групова динаміка і страх соціальної ізоляції

Бакалаври формулюють той самий бар'єр значно емоційніше і прив'язують його до структури малої групи й реальної загрози дружнім стосункам, а не лише до абстрактного «клейма»:

«Знаючи себе і свою групу, я навряд чи це зроблю, тому що у нас дуже маленька група, і ми всі дуже добре один одного знаємо. Одразу буде зрозуміло, що це була я, тому що всі знають мої позиції у групі». – Студентка А, бакалаврат

«Хочеться, щоб в мене було однодумців, але, на жаль, в моїй групі точно в мене їх немає... я почуваюся дуже самотньою в своїх думках і позиціях щодо певних питань». – Студентка А, бакалаврат

Ця відповідь – одна з найбільш показових у всьому масиві даних, оскільки ілюструє прояв нормативного конформізму: внутрішньо не поділяючи позицію більшості, студентка утримується від відкритого висловлення власної позиції через страх соціальної ізоляції та втрати підтримки, що свідчить про психологічну ціну незгоди з груповою нормою й формує бар'єр, який виникає не стільки через страх перед адміністрацією чи недовіру до анонімності, скільки внаслідок міжособистісних взаємин у студентському колективі. Це самостійний практичний висновок: профілактичні інтервенції, орієнтовані лише на канали повідомлення «вгору» (до адміністрації), не усувають бар'єр горизонтального соціального тиску в межах студентської групи.

Спільний для обох груп чинник недовіри до анонімності – сумнів у її фактичній надійності, а не в самому принципі:

«Більшість не вірить в анонімність і думає, що коли вони донесуть скаргу про певного викладача, про це дізнається сам викладач». – Студент В, бакалаврат

Канали повідомлення: висока обізнаність, нульовий практичний досвід

В обох групах учасники впевнено перелічують канали повідомлення (скринька довіри, антикорупційний уповноважений/омбудсмен, портал викривачів, пряме звернення до ректорату), що свідчить про високий рівень інформаційного покриття. Проте на пряме запитання, чи має хтось особистий досвід використання цих каналів або досвід знайомих, в обох групах відповідь негативна або відсутня:

«Чи хтось з вас колись пробував кидати щось у скриньку або повідомляти? Ніхто не пробував». – модераторка, магістерська група

Єдиний конкретний приклад роботи механізму, наведений в обох групах, стосується не самого каналу повідомлення про корупцію, а технічного збою при акредитаційній перевірці – форма повідомлення на сайті одного із закладів виявилася непрацюючою:

«У них є форма, куди можна написати, і от натискаєш на цю форму, і тебе пересилає на сторінку, на якій показує еррор, і все, і більше нічого. На це було вказано під час написання звіту, і вони вже виправили». – Студентка В, магістратура (за фахом – експертка з акредитації)

Це єдиний документально підтверджений у дискусії факт прогалини в реальній роботі каналу – варто зафіксувати як приклад розриву між декларованою та фактичною доступністю механізму, що підтверджує потребу регулярного технічного аудиту форм зворотного зв'язку на сайтах ЗВО.

Ієрархія факторів готовності повідомляти: результат і довіра випереджають анонімність

На пряме запитання про ранжування факторів (анонімність, довіра до системи, результат) обидві групи незалежно прийшли до подібного висновку: анонімність є необхідною, але не достатньою умовою – без довіри до того, що звернення матиме наслідок, сама анонімність не мотивує до дії:

«Навіть якщо є анонімність, але немає довіри до системи, людина подасть, але вона розуміє, що навіть якщо не знають, хто я, ця інформація нікуди не піде і нічого не зміниться. Тому навіть я буду це робити?» – Студентка Б, магістратура

«Якщо є довіра до системи, то результат – а потім анонімність. А якщо немає довіри, ти це не зможеш робити через те, що боєтимешся.» – Студентка В, магістратура

Бакалаври додають третій конкретний чинник, не названий магістрантами прямо, – наявність задокументованого прецеденту успішного розгляду як інструмент нормалізації самої дії повідомлення:

«Це вплине позитивно на динаміку звернень, тому що, по-перше, це формує довіру до системи, видно, що система працює. І це більше унормовується в суспільстві... ти навіть

не задумуєшся, просто йдеш і повідомляєш, бо це нормально, так має бути». – Студентка А, бакалаврат

Оцінка проєктних заходів з підвищення доброчесності

Обидві групи позитивно оцінюють просвітницькі заходи проєкту (тижні доброчесності, дебати, вебінари, конкурс відеороликів), відзначаючи передусім практичний, структуруючий ефект – інформація, яка вже існувала розрізнено, стала «впорядкованою»:

«Під час ознайомлення з проєктом, якби і до того були канали, ти знав, куди звернутися... але після цього якось знання, як сказати, встали на полиці. Якщо вони раніше просто були, то вони структурувалися». – Студентка Б, магістратура

Водночас в обох групах пролунала суттєва критична нота щодо формату «масового заходу для звітності» – присутність без залученості:

«Часто бувають випадки, коли туди зганяють студентів, які навіть не знають, куди їх пригнали, навіщо, і вони просто для наповнення залу. Я не вважаю це корисним». – Студентка А, бакалаврат

Обидві групи незалежно запропонували практично ідентичні рекомендації щодо формату: менше пасивних лекцій, більше інтерактивних форматів – розбір реальних кейсів у малих групах, короткі відеоролики замість годинних лекцій:

- воркшопи з розбором реальних кейсів у малих групах (запит обох рівнів);
- короткі відеоролики / відеокурс замість багатогодинних лекцій (магістратура);
- інтерактивні ігрові формати – складання визначень, кейс-вправи (бакалаврат);
- залучення впізнаваних зовнішніх спікерів (антикорупційні політики, представники НАЗК/НАБУ) – студенти відзначають, що реагують на медійних і зовнішніх спікерів сильніше, ніж на власних викладачів (бакалаврат).

Дебати з академічної доброчесності виявилися спільною кращою практикою обох груп, причому в магістерській групі описано прозору й змагальну процедуру (жеребкування команд і суддів), яка сама по собі демонструє студентам модель чесної процедури:

«Було жеребкування, хто в яку команду, хто за, хто проти... члени журі також шляхом жеребкування обирали, хто кого буде оцінювати... оцінювання реально було відповідно правильне, справедливе по рівню підготовки, а не по правильності думки». – Студентка А, магістратура

Порівняння бакалаврату та магістратури: ключові розбіжності

Зіставлення двох дискусій дозволяє виділити декілька системних відмінностей між рівнями навчання, які мають практичне значення для подальшої сегментації комунікаційних і профілактичних заходів:

- 1) локус довіри – магістри обґрунтовують довіру до системи переважно організаційно-процедурними аргументами (незалежне оцінювання, цифровізація, кількість залучених викладачів); бакалаври частіше покладаються на емоційно-репутаційні аргументи («у нас викладачі такого не дозволяють», «нас попередили на першому курсі»), що менш стійко до одиничного негативного досвіду;
- 2) природа бар'єру мовчання – у магістрів бар'єр раціоналізований (тягар доведення, відсутність сенсу через брак довіри до результату); у бакалаврів бар'єр емоційний та соціальний (страх самотності в групі, цінність дружніх зв'язків вище за принциповість);
- 3) ставлення до подарунків – магістри схильні покладати відповідальність за межу прийнятності на викладача (особливо в кейсі з підручником); бакалаври розподіляють

відповідальність більш рівномірно між обома сторонами та частіше використовують категорію «сіра зона» замість однозначної оцінки;

- 4) залученість до студентського самоврядування – у бакалаврській групі двоє з п'яти учасників були представниками органів студентського самоврядування, що забезпечило більш змістовне висвітлення інституційної ролі студентського представництва в антикорупційних процесах, тоді як у магістерській групі таких учасників не було;
- 5) рефлексія щодо самого дослідницького процесу – лише в магістерській групі один з учасників має професійний досвід у сфері акредитації/оцінки ЗВО, що дало унікальний, експертний, на рівні системи, приклад (несправна форма звернення на сайті) – рівень рефлексії, не очікуваний від типової студентської аудиторії.

Підсумкова синтеза та практичні імплікації

Об'єднаний аналіз двох фокус-груп підтверджує ключову тезу кількісних досліджень про розрив між обізнаністю (висока в обох групах) і готовністю до дії (низька в обох групах), але додає психологічну деталізацію цього розриву: для студентів бар'єр мовчання – це не лише страх перед адміністрацією чи невіра в анонімність, а й реальна соціальна ціна порушення горизонтальної групової солідарності, яка для частини студентів (особливо в малих групах бакалаврату) переважає усвідомлення несправедливості ситуації.

Практичні висновки:

- 1) структурні (а не лише декларативні) запобіжники – незалежне оцінювання кількох викладачами, ротація екзаменаторів, цифровізація результатів – студенти називають найбільш переконливим доказом дієвості антикорупційної політики; варто й надалі документувати й тиражувати такі практики як кращі;
- 2) профілактичні заходи варто доповнити форматами, що працюють на рівні студентської групи (а не лише комунікації «зверху»), оскільки бар'єр мовчання значною мірою має горизонтальну, міжособистісну природу;
- 3) необхідний регулярний технічний аудит форм зворотного зв'язку на сайтах ЗВО – виявлений випадок непрацюючої форми повідомлення є прямим підтвердженням розриву між декларованою та фактичною доступністю каналу;
- 4) формат профілактичних заходів варто змістити від масових лекцій до інтерактивних форматів з розбором кейсів у малих групах і короткого відеоконтенту – це наскрізний, незалежно сформульований запит обох рівнів навчання;
- 5) публічна демонстрація хоча б одного задокументованого прецеденту успішного розгляду звернення називається студентами фактором, здатним змінити саму соціальну норму довкола акту повідомлення – це варто розглянути як окремий комунікаційний інструмент.

Цей звіт підготовлено в рамках проекту з підвищення рівня доброчесності та антикорупційної культури в ЗВО. Реалізується Офісом доброчесності НАЗК у партнерстві з ГО «Антикорупційний штаб» за підтримки ПРООН в Україні та фінансування уряду Данії. | 2026

Рекомендації сформульовано за трьома адресатами — антикорупційні уповноважені, адміністрація ЗВО та майбутні ітерації проекту — і спираються водночас на кількісні результати двох хвиль опитування, на матеріали чотирьох фокус-групових дискусій та на методологічні висновки, отримані під час розробки Інструменту оцінки антикорупційної зрілості. Наскрізний орієнтир — подолання ключового розриву дослідження між високою обізнаністю й задекларованою готовністю та фактичною бездіяльністю, причиною якого є дефіцит інституційної довіри, а не брак інформації. Рекомендації узгоджені з Методичними рекомендаціями НАЗК щодо

застосування інструментів та механізмів для трансформації різних сфер функціонування закладів вищої освіти на засадах прозорості та доброчесності, які структурують антикорупційну роботу ЗВО за напрямками: організація антикорупційної роботи, освітній процес, адміністрування, академічна доброчесність і партнерства.